

Polona Domadenik
Daša Farčnik
Črt Kostevc
Irena Ograjenšek
Tjaša Redek
Nives Simčič
Primož Dolenc
Suzana Laporšek
Milan Vodopivec

TRG DELA V SLOVENIJI:

Pregled stanja in analiza izbranih tem

Ljubljana, december 2013

Znanstvene monografije Ekonomske fakultete

Polona Domadenik, Daša Farčnik, Črt Kostevc, Irena Ograjenšek, Tjaša Redek, Nives Simčič, Primož Dolenc, Suzana Laporšek, Milan Vodopivec

Trg dela v Sloveniji: Pregled stanja in analiza izbranih tem

Založila : Ekonomska fakulteta v Ljubljani, Založništvo
Šifra: DFK13ZM113
Tisk: Copis d.o.o., Ljubljana
Naklada: 50 izvodov, 1. natis
Recenzenti: dr. Janez Prašnikar
dr. Valentina Franca
dr. Jože Sambt
Oblikovanje naslovnice: Robert Ilovar
Lektorica: Danijela Čibej, prof.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

331.5(497.4)

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

TRG dela v Sloveniji : pregled stanja in analiza izbranih tem / Polona Domadenik ... [et al.]. - 1. natis. - Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2013. - (Znanstvene monografije Ekonomske fakultete)

ISBN 978-961-240-268-6

1. Domadenik, Polona

270611712

Pričujoča monografija je rezultat raziskovalnega dela sodelavcev Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani ter Fakultete za management Univerze na Primorskem v okviru naslednjih projektov:

- *Ciljni raziskovalni projekt V5-0468: Analiza institucionalne strukture trga dela v Sloveniji*
- *Ciljni raziskovalni projekt V5-1042: Ekonomski in pravni vidiki vzpostavitve in izvedbe prožne varnosti na trgu dela*
- *Ciljni raziskovalni projekt V5-0445: Financiranje visokega šolstva za tretje tisočletje*

Pri pridobivanju podatkov so nam bili v veliko pomoč sodelavci Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje ter Statističnega urada Republike Slovenije, za kar se jim iskreno zahvaljujemo.

Monografija je izšla s finančno podporo Javne agencije za raziskovalno dejavnost RS.

Vse pravice pridržane. Noben del gradiva se ne sme reproducirati ali kopirati v kakršni koli obliki: grafično, elektronsko ali mehanično, kar vključuje (ne da bi bilo omejeno na) fotokopiranje, snemanje, skeniranje, tipkanje ali katere koli druge oblike reproduciranja vsebine brez pisnega dovoljenja avtorja ali druge pravne ali fizične osebe, na katero bi avtor prenesel materialne avtorske pravice.

POVZETEK

Namen monografije, ki je pred vami, je podrobno predstaviti stanje na trgu dela v Sloveniji. Vsebuje tri vsebinsko zaokrožene sklope.

V prvem celostno prikazujemo gibanje najpomembnejših kazalcev s ciljem osvetliti najbolj pereče teme slovenskega trga dela. Osredotočimo se na analizo dogajanja na trgu dela od leta 2000 dalje, s poudarkom na analizi gibanja števila aktivnega prebivalstva, brezposelnosti, strukturnih značilnosti brezposelnih ter regionalnih značilnostih.

Drugi vsebinski sklop vsebuje primerjalno analizo stanja na trgu dela v Sloveniji s stanjem v Evropski uniji. Glavne kazalnike (stopnja aktivnosti in brezposelnosti) ter izbrane strukturne značilnosti analiziramo s ciljem ugotoviti, kje trg dela v Sloveniji odstopa od evropskih povprečij.

V tretjem in najbolj heterogenem vsebinskem delu monografije obravnavamo izbrane, po našem mnenju ključne oziroma najbolj pereče teme: zaposljivost mladih ter diplomantov na trgu dela, dogajanje na področju plač, gibanje zaposlovanja ter stroškov dela v podjetniškem sektorju ter dejavnike motivacije starejših, da ostanejo aktivni oziroma ovire, ki jih silijo v neaktivnost.

SUMMARY

The text provides a detailed explanation of the labour market in Slovenia. It comprises three parts.

The first part describes the situation in the labour market since the year 2000 in detail, providing a number of information about the active population, employment and unemployment, their structural characteristics as well as regional differences across Slovenia.

The second part provides a comprehensive comparison of the labour market in Slovenia and the EU. The purpose of the analysis is the identification of the fields, where Slovenia differs most from the EU average.

The third, most heterogenous part, is devoted to a number of, in our opinion, problematic aspects of Slovenian labour market: employment of young and school to work transition, wages, employment and labour cost as well as the problem of ageing and the obstacles that impede older population from remaining active longer.

KAZALO

UVOD.....	1
1. OSNOVNE ZNAČILNOSTI TRGA DELA V SLOVENIJI OD LETA 2000 DALJE.....	4
1.1. Aktivno in neaktivno prebivalstvo v Sloveniji	4
1.2. Zaposlenost v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2012.....	8
1.3. Strukturne značilnosti brezposelnih	11
1.4. Prilivi in odlivi v/iz registrirane brezposelnosti	18
1.5. Starostna in spolna struktura zaposlenih.....	20
2. STANJE NA TRGU DELA V SLOVENIJI V PRIMERJAVI Z EU	23
2.1. Gospodarska aktivnost v državah Evropske Unije	23
2.2. Pregled stanja na trgu dela v državah Evropske Unije.....	25
3. IZBRANE TEME S PODROČJA TRGA DELA.....	29
3.1. Analiza položaja mladih na trgu dela	29
3.1.1. Osnovni podatki o brezposelnosti mladih.....	29
3.1.2. Strukturne značilnosti brezposelnosti mladih.....	32
3.1.3. Prilivi in odlivi iz brezposelnosti in trajanje brezposelnosti pri mladih.....	33
3.1.4. Regionalne razlike v brezposelnosti mladih.....	34
3.1.5. Položaj mladih na trgu dela v primerjavi z EU.....	34
3.2. Prehod diplomantov na trg dela	38
3.2.1. Osnovni <i>podatki</i> o generaciji diplomantov v obdobju od leta 2007 do leta 2011.....	39
3.2.2. Prehod diplomantov terciarnega izobraževanja na trg dela.....	42
3.3. Analiza gibanja plač.....	49
3.3.1. Plače med letoma 2000 in 2011.....	50
3.3.2. Plače po dejavnostih	52
3.3.3. Regionalne razlike v plačah.....	60
3.3.4. Plače in demografske značilnosti	62
3.4. Analiza zaposlovanja in stroškov dela po panogah.....	69
3.5. Izzivi motiviranja zaposlenih za podaljšanje statusa delovne aktivnosti	79
3.5.1. Stališča starejših zaposlenih o odnosu delodajalcev do starejših zaposlenih.....	81
3.5.2. Stališča starejših zaposlenih o pokojninskem sistemu.....	82
3.5.3. Stališča starejših zaposlenih v zvezi s podaljšanjem delovne aktivnosti.....	83
3.5.4. Stališča starejših zaposlenih v zvezi s časom po upokojitvi	84

3.5.5. Priporočila odločevalcem.....	85
SKLEPNA BESEDA	87
LITERATURA IN VIRI.....	89
PRILOGE	92
Priloga 1: Šifrant ISCED	93
Priloga 2: Šifrant dejavnosti po klasifikaciji SKD	94

KAZALO TABEL

Tabela 1: Aktivno, delovno aktivno, brezposelno ter neaktivno prebivalstvo v Sloveniji, 2000-2011, v 1000, podatki povzeti po Anketi o delovni sili	5
Tabela 2: Stopnja registrirane brezposelnosti po upravnih enotah v juliju 2012	10
Tabela 3: Strukturne značilnosti registrirano brezposelnih v Sloveniji, 2000-2011.....	12
Tabela 4: Registrirano brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti, % vseh.....	13
Tabela 5: Delež brezposelnih po ravnih izobrazbe v celotni brezposelnosti in indeks števila brezposelnih leta 2011 glede na 2000	14
Tabela 6: Stopnje rasti števila brezposelnih v posameznih izobrazbenih razredih od leta 2001 do 2011, v %.....	15
Tabela 7: Čas trajanja brezposelnosti po starosti od leta 2001 do leta 2010*	16
Tabela 8: Čas trajanja brezposelnosti od leta 2000 do leta 2010 (maj) po izobrazbi in spolu.....	17
Tabela 9: Odlivi iz registrirane brezposelnosti, kot % vseh odlivov	19
Tabela 10: Letne stopnje rasti prilivov v registrirano brezposelnost glede na vzrok, 2003-2011, v %.	19
Tabela 11: Letne stopnje rasti odlivov iz registrirane brezposelnosti glede na vzrok, 2003-2011, v %	20
Tabela 12: Gibanje razlik v stopnjah zaposlenosti med moškimi in ženskami (moški-ženske), 2000-2011, v odstotnih točkah (podatki za četrti kvartal leta)	22
Tabela 13: Indeks BDP per capita v PPP, 2000-2011	23
Tabela 14: Stopnja delovne aktivnosti v EU in Sloveniji, 2000-2011, v %.....	26
Tabela 15: Stopnje brezposelnosti v EU, v % (anketna brezposelnost)	27
Tabela 16: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v EU v %.....	28
Tabela 17: Regionalne značilnosti brezposelnosti mladih v letu 2012 (maj).....	34
Tabela 18: Stopnja brezposelnosti mladih v državah EU v letu 2011	36
Tabela 19: Stopnja brezposelnosti mladih po spolu v EU-27 in Sloveniji med 2000 in 2011	37
Tabela 20: Število diplomantov po vrstah programov od leta 2007 do 2011	40
Tabela 21: Število opazovanih diplomantov po visokošolskih programih in spolu v letih 2007 do 2011	41
Tabela 22: Število diplomantov po področjih izobraževanja	42
Tabela 23: Število rednih diplomantov višješolskih programov in kumulativni delež zaposlenih po letih	45
Tabela 24: Število rednih diplomantov visokošolskih strokovnih programov in kumulativni delež zaposlenih po letih	46
Tabela 25: Število rednih diplomantov visokošolskih strokovnih programov 1. bolonjske stopnje in kumulativni delež zaposlenih v letu 2009.....	47
Tabela 26: Število rednih diplomantov visokošolskih univerzitetnih programov (stari) in kumulativni delež zaposlenih po letih.....	48
Tabela 27: Število rednih diplomantov visokošolskih univerzitetnih programov 1. bolonjske stopnje in kumulativni delež zaposlenih po letih.....	49
Tabela 28: Sredstva za zaposlene, tekoče cene, 2000-2011.....	50
Tabela 29: Povprečne mesečne nominalne bruto in neto plače ter indeks povprečnih mesečnih plač (2000=100), 2000-2011.....	51
Tabela 30: Kumulativni deleži zaposlenih glede na višino povprečne mesečne bruto plače po posameznih razredih, 2008.....	55

Tabela 31: (nadaljevanje tabele 31) Kumulativni deleži zaposlenih glede na višino povprečne mesečne bruto plače po posameznih razredih, 2008.....	55
Tabela 32: Bruto povprečne plače po dejavnostih v letu 2000, 2008 in 2011, ter indeks plač v letih 2011 ter 2008 glede na leto 2000, ter indeks plač v letu 2011 glede na leto 2008.....	57
Tabela 33: Kumulativni deleži zaposlenih glede na višino povprečne mesečne bruto plače po posameznih razredih, 2009.....	59
Tabela 34: Gibanje bruto in neto plač po regijah, 2000-2012, v €.....	60
Tabela 35: Bruto plače posamezne regije kot odstotek bruto plače v osrednjeslovenski regiji, 2000-2012	61
Tabela 36: Primerjava bruto plače leta 2000 in 2012 ter indeks bruto plače.....	61
Tabela 37: Povprečne mesečne bruto plače zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, po spolu, Slovenija, 2004-2011, v evrih –časni podatki	62
Tabela 38: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, po spolu, glede na povprečno plačo skupine (skupaj, po spolu), Slovenija, 2004-2011, začasni podatki	63
Tabela 39: Stopnje rasti povprečnih mesečnih bruto plač zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, po spolu, od leta 2005 do 2011, v %.....	65
Tabela 40: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, po spolu, glede na povprečno plačo ter indeks plače žensk napram moškim, Slovenija, 2004-2008, Začasni podatki.....	66
Tabela 41: Povprečne mesečne bruto plače zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po starostnih skupinah in po spolu, Slovenija, 2004-2011, v evrih –Začasni podatki.....	67
Tabela 42: Indeks povprečne mesečne bruto plače zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, 2004-2011; začasni podatki.....	68
Tabela 43: Rast števila zaposlenih in stroški na zaposlenega za vsa slovenska podjetja v letih 2002 in 2010	72
Tabela 44: Pregled povprečnih stopenj rasti zaposlenosti in povprečnih stroškov dela na zaposlenega pa panogah v letu 2007.....	73
Tabela 45: Pregled povprečnih stopenj rasti zaposlenosti in povprečnih stroškov dela na zaposlenega pa panogah v letu 2010.....	75
Tabela 46: Prikaz povprečnih stopenj rasti števila zaposlenih za panoge predelovalne industrije med leti 2002 in 2008	78
Tabela 47: Primerjava značilnosti vzorca in populacije	80

KAZALO SLIK

Slika 1: Indeks aktivnega, delovno aktivnega, neaktivnega in nezaposlenega prebivalstva, 2000=100	6
Slika 2: Gibanje delovno aktivnega prebivalstva po SRDAP, 2000-2012	7
Slika 3: Stopnja anketne brezposelnosti v Sloveniji, v %	8
Slika 4: Stopnja registrirane brezposelnosti, januar 2000-julij 2012	9
Slika 5: Registrirana brezposelnost po območnih službah januarja 2000 in julija 2012 ter navadno povprečje mesečnih stopenj registrirane brezposelnosti med januarjem 2000 in julijem 2012, vse v odstotkih	9
Slika 6: Stopnja registrirane brezposelnosti po statističnih regijah, 2011	10
Slika 7: Indeks števila registrirano brezposelnih oseb v posameznem starostnem razredu v letu 2011 glede na leto 2000	13
Slika 8: Prilivi v registrirano brezposelnost glede na vzrok, 2002-2011, % vseh	18
Slika 9: Stopnje zaposlenosti po posameznih starostnih razredih v drugem kvartalu 2012, v % (številsko so prikazani podatki za oba spola skupaj)	21
Slika 10: BDP per capita v PPP (EU27=100) v državah EU, 2011	23
Slika 11: BDP per capita v državah EU* v letu 2011, v evrih	24
Slika 12: Stopnje gospodarske rasti v EU in Sloveniji, v %, med 2000 in 2012*	24
Slika 13: Stopnje gospodarske rasti v državah EU v letu 2011, v %	25
Slika 14: Stopnje delovne aktivnosti v državah EU v letu 2011, v %	26
Slika 15: Stopnja brezposelnosti v letu 2008 v % in sprememba v stopnji brezposelnosti med 2011 in 2008 v odstotnih točkah	27
Slika 16: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v EU v letu 2011 v %	28
Slika 17: Odstotek brezposelnih, ki so stari do 25 let, med vsemi brezposelnimi	30
Slika 18: Indeks števila mladih brezposelnih (do 26 let) in vseh brezposelnih, 1987=100	31
Slika 19: Stopnje rasti števila mladih brezposelnih (do 26 let) med leti 1988 in 2011	31
Slika 20: Spolna struktura mladih brezposelnih (od 15 do 24 let) med leti 1996 in 2011	32
Slika 21: Izobrazbena struktura mladih brezposelnih (od 15 do 24 let) med leti 1996 in 2011	33
Slika 22: Odstotek priliva in odliva iz registrirane brezposelnosti v prvo zaposlitev med vsemi odlivi iz registrirane brezposelnosti v Sloveniji od leta 2000 do 2011	33
Slika 23: Stopnja zaposlenosti mladih (15-24) v EU in v Sloveniji od leta 2000 do 2011	34
Slika 24: Stopnja zaposlenosti mladih (15-24 let) v državah EU v letu 2011, v %	35
Slika 25: Stopnja brezposelnosti mladih do 25 let in vseh v EU in v Sloveniji, 2000-2011	36
Slika 26: Kumulativni delež zaposlenih rednih diplomantov po posameznih letih	43
Slika 27: Kumulativni delež zaposlenih izrednih diplomantov po posameznih letih	44
Slika 28: Indeks realne bruto plače, 2010=100	52
Slika 29: Kumulativni delež zaposlenih po velikosti bruto plače, 2010	52
Slika 30: Povprečna mesečna bruto in neto plača na zaposleno osebo pri pravnih osebah po dejavnosti v evrih, 2008	53
Slika 31: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač v letu 2008 (2000=100)	54
Slika 32: Povprečna mesečna bruto in neto plača na zaposleno osebo pri pravnih osebah po dejavnosti v evrih, 2011	56
Slika 33: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač v letu 2011 (2000=100)	58
Slika 34: Povprečne mesečne bruto plače za januar 2008 in avgust 2012, v evrih	58

Slika 35: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, Slovenija, 2004-2008, začasni podatki.....	64
Slika 36: Distribucija podjetij predelovalne industrije glede na logaritem števila zaposlenih v letih 2002, 2005 in 2008	69
Slika 37: Distribucija podjetij predelovalne industrije glede na logaritem števila zaposlenih v letih 2002, 2005 in 2008	70
Slika 38: Distribucija storitvenih podjetij glede na logaritem števila zaposlenih v letih 2002, 2005 in 2008	71
Slika 39: Prikaz povezave med povprečnimi stroški na zaposlenega in stopnjo rasti zaposlovanja po panogah v letu 2007	74
Slika 40: Prikaz povezave med povprečnimi stroški na zaposlenega in stopnjo rasti zaposlovanja po panogah v letu 2010	77
Slika 41: Grafični prikaz odgovorov na sklop trditev »Odnos delodajalcev do starejših zaposlenih (mnenje zaposlenih)«.....	82
Slika 42: Grafični prikaz odgovorov na sklop trditev »Spremembe pokojninske zakonodaje in varčevanje za starost«	83
Slika 43: Grafični prikaz odgovorov na sklop trditev »Podaljšanje delovne aktivnosti ali čim prejšnja upokojitev«	84
Slika 44: Grafični prikaz odgovorov na sklop trditev »Čas po upokojitvi«	85

SEZNAM KRATIC

ADS	Anketa o delovni sili
AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
BDP	Bruto domači proizvod
CRP	Ciljni razvojni program
EU	Evropska unija
ISCED	Mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja
RS	Republika Slovenija
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SRDAP	Statistični register delovno aktivnega prebivalstva
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UMAR	Urad za makroekonomske analize in razvoj
ZAP/M	Mesečno poročilo o plačah in zaposlenih osebah v podjetjih, družbah in organizacijah
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

UVOD

Trg dela v Sloveniji je v zadnjih dveh desetletjih doživel številne spremembe, nekaj pa se jih še napoveduje. Trenutno stanje zaznamujejo visoka brezposelnost, ki je podobna tisti iz časov transformacijske krize, slab položaj številnih delavcev, trenja med delavci (sindikati), delodajalci in vlado ter zahteve po reformah v smeri večje fleksibilnosti trga dela.

Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (2013) je bilo konec oktobra 2013 v Sloveniji registriranih 118.721 brezposelnih oseb. Med novo prijavljenimi je bilo največ iskalcev prve zaposlitve. V obdobju prvih desetih mesecev leta 2013 je bilo na Zavodu v povprečju prijavljenih 119.460 brezposelnih oseb, kar je 9,3 % več kot v primerljivem obdobju leta 2012. V januarju 2013 je Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2013a in 2013b) ovrednotil gibanje stopnje registrirane brezposelnosti v času ter povzel napoved Evropske komisije, da bo v letu 2013 v Sloveniji zabeležen 2-odstotni upad gospodarske aktivnosti. Žal so se vsa pesimistična predvidevanja uresničila. Ker so napovedi gospodarske rasti tudi za leto 2014 slabe, bo to še dodatno zaostriło razmere na slovenskem trgu dela, ki se že od jeseni 2008 ne prestopajo slabšajo.

Namen monografije, ki je pred vami, je predstaviti stanje na trgu dela v Sloveniji ter podrobneje analizirati nekatera izbrana (po našem mnenju ključna) področja in nakazati prihodnje razvojne smernice.

Monografija je sestavljena iz treh vsebinsko zaokroženih delov. V prvem podajamo splošen pregled stanja ter glavne trende na slovenskem trgu dela od leta 2000 dalje. V drugem primerjamo stanje na trgu dela v EU ter v Sloveniji, v tretjem in najbolj heterogenem poglavju pa obravnavamo izbrana ključna področja oziroma po našem mnenju najbolj pereče teme: zaposljivost mladih diplomantov na trgu dela, dogajanje na področju plač, gibanje zaposlovanja ter stroškov dela v podjetniškem sektorju ter dejavnike motivacije starejših, da bi ostali aktivni, oziroma ovire, ki jih silijo v neaktivnost.

Brezposelnost mladih, ki je sicer nižja, kot znaša povprečje držav članic EU, je prva ključna tema, ki smo ji v monografiji posvetili več pozornosti. Na splošno lahko rečemo, da so mladi tista skupina prebivalstva, ki je bila v času recesije na trgu dela (predvsem v EU) najbolj prizadeta (Bertola et al., 2013). Relativno ugodne stopnje brezposelnosti mladih, ki so kljub negativnemu trendu nižje od povprečja držav EU, so v Sloveniji povezane z naraščajočo vključenostjo generacij v terciarno izobraževanje, ki se praktično od osamosvojitve povečuje, zato se povečuje tudi število diplomantov (Kolar in Komljenovič, 2011; Statistični urad Republike Slovenije, 2012). Podpoglavje o brezposelnosti mladih tako nadaljujemo z analizo **brezposelnosti diplomantov**. Prehod diplomantov na trg dela pa je v večini zaznamovan z brezposelnostjo, zato je čas trajanja brezposelnosti po uradnem zaključku študija eden izmed pomembnih kazalcev na trgu dela (Schomburg in Teichler, 2006; Allen in van der Velden, 2009). Cilj poglavja o prehodu diplomantov na trg dela je predstaviti trende zaposlovanja diplomantov z vidika trajanja brezposelnosti oziroma uspešnosti pri iskanju zaposlitve pred diplomo ter tri, šest in devet mesecev po njej, in sicer po posameznih področjih izobraževanja in po programih.

Sledi **analiza gibanja plač**, katere namen je najprej ugotoviti, kaj se je dogajalo s plačami kot deležem BDP v Sloveniji, kakšna je bila dinamika plač po panogah ter kako na višino plač vplivajo najbolj značilni dejavniki, kot so izobrazba, spol in starost.

Zaposlovanje je najbolj odvisno od gospodarske dinamike, ki se najlepše vidi iz dogajanja na ravni podjetij, zato dogajanje na področju zaposlovanja analiziramo s pomočjo bilančnih podatkov podjetij, zlasti široko glede na panogo (proizvodna in storitvena), potem pa še po NACE2.

V zadnjem delu se dotaknemo še ene pereče teme s področja trga dela, in **sicer učinkov staranja na trg dela**. Identificirati želimo ključne motivatorje, ki starejše ohranjajo aktivne, ter ovire, ki jih od tega odvrtačajo.

Metodološko temeljijo raziskovalna spoznanja v naši monografiji tako na rezultatih namiznega (angl. *desktop*) kot tudi terenskega (angl. *field*) raziskovanja.

V teoretičnih delih, ki jih je v tem tekstu malo, smo uporabili pristope deskripcije, analize in sinteze spoznanj iz literature.

Časovne vrste analiziranih **sekundarnih podatkov** v monografiji zajemajo desetletje do vključno leta 2011, ponekod tudi do (dela) leta 2012. Pri podatkih o diplomantih, ki so študij formalno zaključili v letih od 2007 do 2009, ter pri podatkih iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (Statistični urad Republike Slovenije, 2010a) gre za zaščitene mikropodatke Statističnega urada Republike Slovenije. Kljub razpoložljivosti podatkov v analizi zaradi Zakona o državni statistiki – ZDSt (1995) nekaterih zaključkov ne razkrivamo. Na nekaterih mestih uporabljamo bilančne podatke slovenskih podjetij Agencije RS za javnopravne evidence in storitve (AJPES), pri čemer so predstavljeni le sumarni rezultati, ki ne omogočajo identifikacije posamičnih podjetij.

Primarne podatke o stališčih starejših zaposlenih, na osnovi katerih identificiramo ključne motivatorje, ki starejše ohranjajo aktivne, ter ovire, ki jih od tega odvrtačajo, smo zbirali v obsežni statistični akciji na območju celotne Slovenije, in sicer s pomočjo osebnega anketiranja.

Tako sekundarne kot primarne podatke sistematično zbirno predstavljamo bodisi tabelarično bodisi grafično. Enako prikažemo tudi izbrane rezultate opisne statistične analize, ki vključuje za posamezna vsebinska področja relevantne relativne kazalnike. Na nekaterih mestih uporabimo v analizi tudi zahtevnejše ekonometrične metode.

Ta monografija je po našem mnenju ena redkih, ki celovito oriše stanje na slovenskem trgu dela, hkrati pa podrobneje (tudi s pomočjo zahtevnejših analitičnih metod) analizira izbrane pereče teme. Avtorji se zavedamo, da bi kazalo poglobljeno obdelati še številne druge teme, pomembne za slovenski trg dela, ki jih v monografijo nismo zajeli. Poudarjamo, da je naš izbor ključnih tem subjektiven in ne odseva nujno položaja njihove družbene pomembnosti v drugačnih kontekstih.

Izpostaviti velja tudi dejstvo, da smo se pri našem delu soočili z dvema pomembnima omejitvama. Ključni problem je bil čas. V trenutku, ko bo knjiga dosegla bralca, bodo podatki že zastareli. Analizo smo zaključili jeseni 2012, zato vsebuje monografija podatke, ki so bili v tistem trenutku na voljo.

Druga omejitev, ki je hkrati tudi prednost naše analize, je obširnost, ki nam je onemogočila nadaljnje poglobljanje v vse relevantne teme, povezane s trgov delu. Avtorji smo se zato odločili za kompromis, da naredimo širok pregled stanja, nato pa poglobljeno analiziramo le izbrane vidike.

1. OSNOVNE ZNAČILNOSTI TRGA DELA V SLOVENIJI OD LETA 2000 DALJE

Poglavje prikazuje pregled gibanja osnovnih kategorij na trgu dela v Sloveniji od leta 2000 dalje. V tem letu se je v Sloveniji končala prva faza lastniškega preoblikovanja in prestrukturiranja, hkrati pa se je gospodarstvo stabiliziralo po tranzicijskem šoku in že nekaj let beležilo rast. Po pregledu podatkov o številu aktivnih in neaktivnih prebivalcev Slovenije se posvetimo predvsem analizi gibanja brezposelnosti, strukturnih značilnostih ter prilivov in odlivov v brezposelnost in neaktivnost.

Kot bomo pokazali v nadaljevanju, je v Sloveniji od leta 2000 število aktivnih in delovno aktivnih oseb nihalo, do leta 2009 pa se je število brezposelnih oseb zmanjševalo. V letu 2010 se je izjemno povečalo število oseb, ki so anketno brezposelni, in sicer kar za 60 %, trend se je nadaljeval tudi v letu 2011, čeprav je bilo povečanje "zgolj" za 9,8 %. Zadnji podatki za januar 2013 pa kažejo, da je število brezposelnih že preseгло 124.000. Registrski podatki kažejo, da je največ delovno aktivnih prebivalcev (okoli 80 %) zaposlenih pri pravnih osebah, okoli 10 % pri fizičnih osebah, okoli 10 % pa je samozaposlenih. Ta struktura ostaja relativno stabilna. V nadaljevanju podrobneje predstavljamo osnovne kategorije s trga dela.

1.1 Aktivno in neaktivno prebivalstvo v Sloveniji

V letih med 2000 in 2011 je celotno število aktivnega prebivalstva nihalo. Od leta 2000, ko je bilo aktivnih 963.000 oseb, je naraščalo do leta 2002, ko je doseglo 981.000, nato je nekoliko upadlo, potem pa je do 2010 spet naraščalo in doseglo 1.045.000 oseb. V letu 2011 je mogoče zaznati upad za približno 20.000 oseb, kar bi bilo mogoče povezati s strahom pred pokojninsko reformo, ki se je napovedovala, ter s splošno gospodarsko situacijo. Komplementarno z gibanjem aktivnih se giblje število delovno aktivnega prebivalstva, ki je od leta 2000, ko je bilo delovno aktivnih 894.000 oseb, naraslo na 933.000 (2011), pri čemer je bil vrh dosežen leta 2007, ko je bilo delovno aktivnih skoraj milijon oseb (994.000). Tabela 1 prikazuje gibanje števila aktivnih, delovno aktivnih, brezposelnih in neaktivnih v obdobju med 2000 in 2011; vir podatkov je anketa o delovni sili (ADS).

Podrobnejša analiza podatkov kaže, da se je število aktivnih prebivalcev povečevalo, in sicer od leta 2000 do 2007, ko je bilo aktivnega prebivalstva za dobrih 8 % več kot leta 2000. Podobno se je aktivno prebivalstvo gibalo tudi po spolu: v istem obdobju se je število aktivnih moških povečalo za slabih 9 %, žensk pa za dobrih 7 %. Precej večje razlike po spolu je mogoče opaziti pri gibanju delovno aktivnega prebivalstva, saj je število delovno aktivnih moških od leta 2000 do leta 2007 naraslo za slabih 13 %, število delovno aktivnih žensk pa za dobrih 9 %. Tudi v času upada lahko zaznamo razlike po spolu, močnejše so namreč izraženi padci pri moških, kar je mogoče povezati s "panožno strukturo odpuščanj" ter zapiranjem podjetij, kar je vplivalo tako na aktivnost kot tudi na delovno aktivnost (Tabela 1, Slika 1). Kot bo prikazano kasneje v analizi, so bili zaradi povečanja brezposelnosti najprej prizadeti predvsem moški.

Tabela 1: Aktivno, delovno aktivno, brezposelno ter neaktivno prebivalstvo v Sloveniji, 2000–2011, v 1000, podatki povzeti po anketi o delovni sili

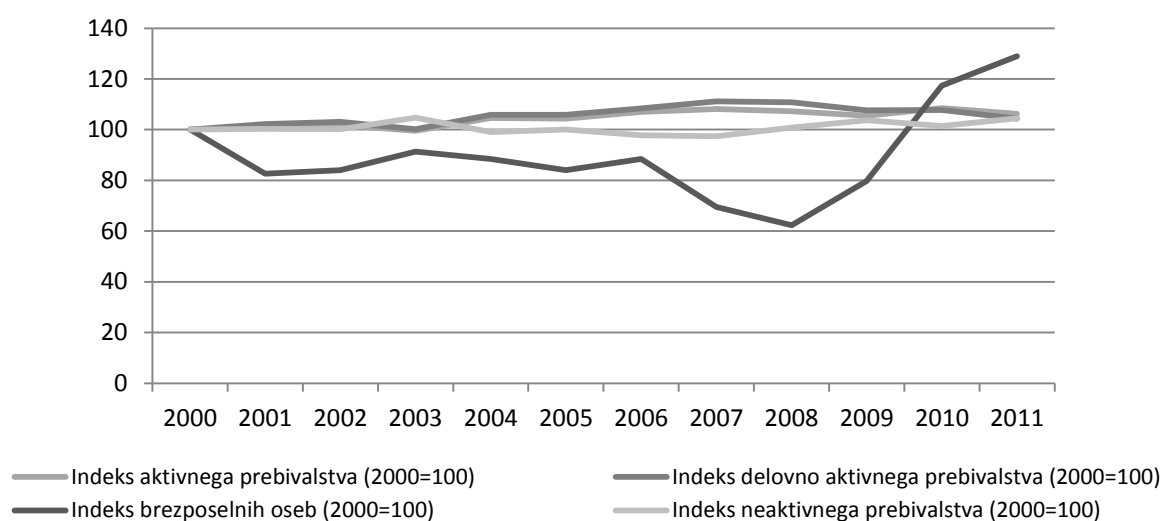
Leto	Aktivno prebivalstvo	Delovno aktivno prebivalstvo	Brezposelne osebe	Neaktivno prebivalstvo
Skupaj				
2000	963	894	69	706
2001	972	914	57	708
2002	981	922	58	707
2003	959	896	63	739
2004	1.007	946	61	699
2005	1.005	947	58	706
2006	1.030	969	61	690
2007	1.042	994	48	688
2008	1.033	990	43	712
2009	1.016	962	55	732
2010	1.045	963	81	716
2011	1.023	933	89	738
Moški				
2000	517	481	36	289
2001	527	497	29	286
2002	530	500	30	289
2003	519	488	32	303
2004	543	511	31	285
2005	542	512	30	288
2006	549	521	28	286
2007	563	542	20	280
2008	559	540	20	297
2009	546	516	30	312
2010	568	523	45	298
2011	549	504	45	316
Ženske				
2000	446	413	33	416
2001	445	417	28	422
2002	451	423	28	418
2003	440	409	31	436
2004	464	434	30	414
2005	463	435	28	418
2006	481	448	33	404
2007	479	451	28	408
2008	474	450	23	415
2009	470	446	24	420
2010	477	440	36	417
2011	474	430	44	421

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Precejšnje razlike po spolu so tudi na področju gibanja brezposelnih. Od leta 2000 do 2008 je število brezposelnih po ADS upadlo za 38 %, pri čemer je predvsem močno upadlo število brezposelnih moških, in sicer kar za dobrih 54 %, medtem ko se je število brezposelnih žensk znižalo precej manj,

do leta 2005 za približno 15 %, nato je zopet doseglo raven iz leta 2000. V letih 2007 in 2008 je sicer močno upadlo, nato pa v letu 2009 naraslo in doseglo 93 % ravni iz leta 2000. Pri moških je brezposelnost v letu 2009 dosegla le 83 % ravni iz leta 2000. V letu 2010 je zaradi posledic ekonomske in finančne krize, številnih stečajev in odpuščanj na ravni podjetij brezposelnost prvič preseгла število iz leta 2000. Konec leta 2010 je bilo brezposelnih kar 17,4 % več oseb kot leta 2000, pri čemer je viden znaten porast brezposelnosti pri moških. V letu 2010 se je zmanjšalo število neaktivnih oseb, kar lahko pripišemo temu, da so ljudje v času registrirane brezposelnosti tudi v primeru prejemanja nadomestila aktivno iskali novo zaposlitev. V letu 2012 pa se je trend povečevanja brezposelnosti nadaljeval, zmanjšalo pa se je število aktivnih (Statistični urad republike Slovenije, 2012a), kar je vsaj deloma posledica grozeče nove pokojninske zakonodaje.

Slika 1: Indeks aktivnega, delovno aktivnega, neaktivnega in nezaposlenega prebivalstva, 2000 = 100

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

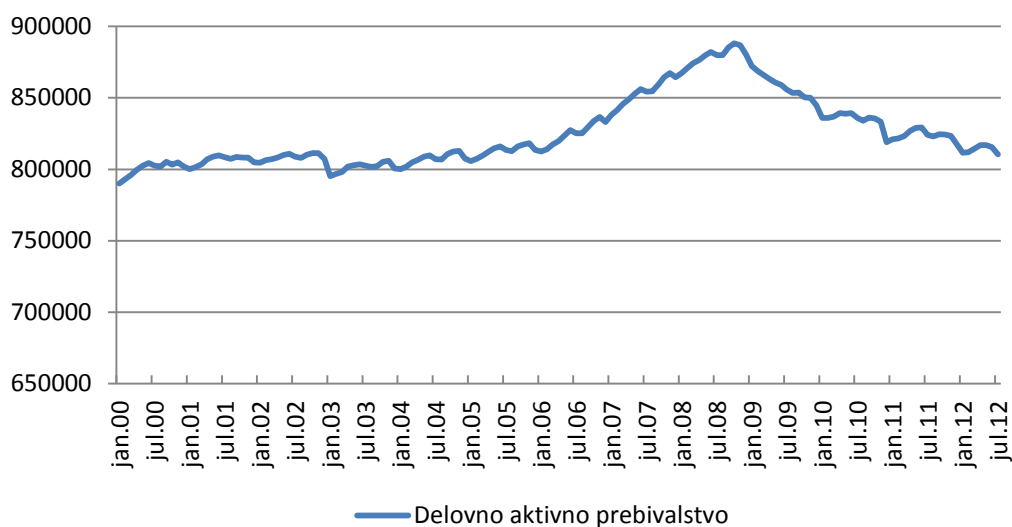
Drugi vir podatkov o aktivnem prebivalstvu je Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP). Do leta 2005 je bil, kot navaja Statistični urad RS (Metodološka pojasnila, 2009), vir podatkov o osebah, zaposlenih pri pravnih osebah, Mesečno poročilo o plačah in zaposlenih osebah v podjetjih, družbah in organizacijah (ZAP/M). V SRDAP so zajete zaposlene in samozaposlene osebe, ki imajo obvezno socialno zavarovanje, pri čemer ni pomemben tip zaposlitve, torej ali imajo zaposlitev s polnim ali s skrajšanim delovnim časom. Register pa ne vključuje tistih, ki delajo po podjemnih pogodbah (pogodbi o delu), avtorskih pogodbah ali za neposredno plačilo, pomagajočih družinskih članov, samozaposlenih, ki ne plačujejo socialnega zavarovanja, in državljanov Republike Slovenije s stalno zaposlitvijo v tujini (Metodološka pojasnila, 2009).

Slika 2 prikazuje gibanje delovno aktivnega prebivalstva po SRDAP. Na začetku leta 2000 je bilo po SRDAP delovno aktivnih 758.182 oseb, do konca leta 2008 se je število povečalo na 880.252 oseb. V vmesnem obdobju je bilo sicer mogoče zaznati nekaj nihanja v številu delovno aktivnega prebivalstva, zlasti sredi leta. Po rahlem upadanju konec leta je mogoče zaznati ponovno rast v prvih mesecih naslednjega leta (sezonski vpliv). Premik oziroma poskok v številu delovno aktivnega prebivalstva je mogoče zabeležiti med koncem leta 2004, ko je bilo delovno aktivnih 785.010, in januarjem 2005, ko je bilo delovno aktivnih 805.637 oseb. Kot prikazuje Slika 2, je na gibanje delovno

aktivnega prebivalstva močno vplivala tudi gospodarska kriza, saj je število delovno aktivnega prebivalstva od oktobra 2008, ko je z 888.000 doseglo vrh, precej upadlo, in sicer na 820.000 v januarju 2011, negativni trend pa se je nadaljeval tudi v letu 2012, saj je število delovno aktivnih do julija 2012 upadlo še za okoli 10.000 oseb.

Slika 2: Gibanje delovno aktivnega prebivalstva po SRDAP, 2000–2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Podatki SRDAP (Statistični urad Republike Slovenije, 2012a) kažejo, da je struktura zaposlovanja precej stabilna, saj se je odstotek zaposlenih v celotnem delovno aktivnem prebivalstvu gibal med 88,7 % (januar 2000) in 90,2 % (september do december 2003). Največ vseh delovno aktivnih je zaposlenih v podjetjih, okoli 81 %, pri čemer je tudi tu mogoče zaznati le manjša nihanja, največji delež je bil dosežen v prvi četrtini leta 2005, ko je narasel na 82 %, najmanj pa junija leta 2000, ko je bil 79,9 %. Število zaposlenih pri samozaposlenih osebah se je gibalo okoli 8 %, pri čemer je bilo v letih 2009 in 2010 najmanjše (do marca 2010 se je znižalo na 7,5 %), največ vseh delovno aktivnih pa je bilo zaposlenih pri samozaposlenih osebah v več mesecih druge polovice leta 2000, ko je ta delež dosegal 8,9 %. Pri zaposlenih pri samozaposlenih osebah je mogoče zaznati rahel upad v pomenu tega zaposlovanja znotraj vseh možnosti. Poleg tega je mogoče opaziti, da je bila z napredovanjem gospodarske krize najbolj prizadeta ravno ta skupina, kar tudi kaže na izpostavljenost majhnih gospodarskih subjektov in verjetno opozarja na manjšo stabilnost zaposlovanja pri samozaposlenih. Samozaposlenih oseb je bilo znotraj celotnega delovno aktivnega prebivalstva okoli 10 %. Gospodarska kriza in težave z zaposlovanjem pri drugih gospodarskih subjektih ali samozaposlenih ter subvencije za samozaposlitev v okviru aktivne politike zaposlovanja so pripeljale tudi do povečanja samozaposlitev, saj je od oktobra 2008 do decembra 2009 delež samozaposlenih narasel z 10,1 % na 10,9 % znotraj vseh zaposlenih, nato pa je do marca 2009 znova upadel na 10,3 %. V januarju 2011 pa se je delež zaposlenih pri fizičnih osebah prvič zmanjšal na manj kot 7 %, kar kaže na težave, ki jih imajo samostojni podjetniki v času ekonomske in finančne krize.

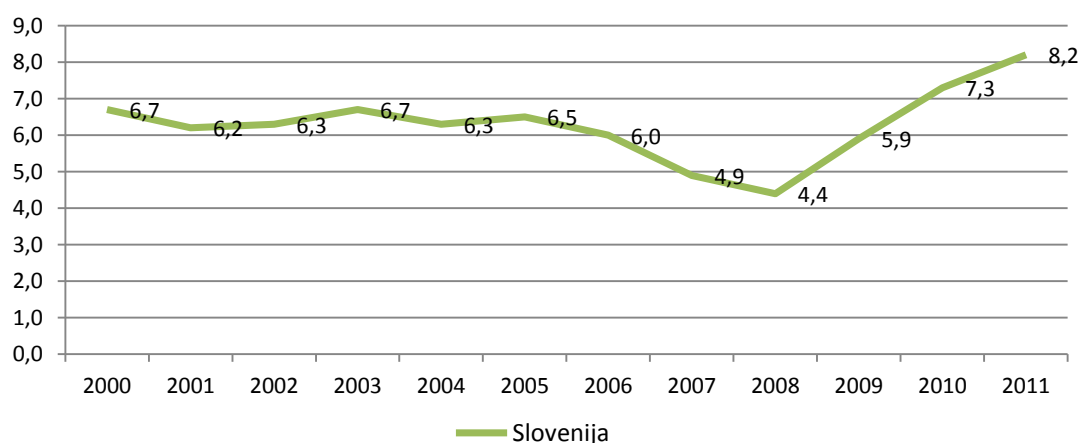
Analiza stopenj rasti posameznih tipov zaposlitev po podatkih SRDAP (pri pravnih osebah, pri fizičnih osebah in samozaposlitvi) glede na pretekli mesec kaže tudi na izrazito sezonsko komponento pri zaposlitvah pri fizičnih osebah, praviloma so stopnje rasti te vrste zaposlitev višje od aprila do junija.

Hkrati je mogoče opaziti, da je v krizi najmočneje upadal ravno pomen tega tipa zaposlitve, saj so bile stopnje rasti zaposlovanja pri fizičnih osebah negativne od novembra 2008 (enako kot pri pravnih osebah), vendar pa so bile negativne stopnje rasti zaposlovanja pri fizičnih osebah višje kot pri pravnih osebah. Izrazita sta tudi skoka glede samozaposlovanja v januarju 2007, ko je bila stopnja rasti samozaposlitev glede na pretekli mesec dobrih 5 %, ter v januarju 2004, ko je bila dobre 3 %. Zaposlitve pri pravnih osebah pa so najhitreje rasle v januarju 2005, ko je bila stopnja rasti glede na pretekli mesec dobre 3 % (Statistični urad Republike Slovenije, 2011).

1.2 Zaposlenost v Sloveniji v obdobju od 2000 do 2012

Podatki o aktivnosti in delovni aktivnosti (Tabela 1) kažejo, da se je s krepitvijo krize položaj na trgu dela slabšal. Delovno aktivno prebivalstvo je doseglo največji del znotraj aktivnega leta 2008, ko je doseglo 95,84 %, 95 % je preseglo tudi v letu 2007. Pri moških je ta delež v letih 2007 in 2008 dosegel 96,27 % in 96,70 %, medtem ko je pri ženskah leta 2008 skoraj dosegel 95 %, saj je bil 94,94 %. Od leta 2000 je bilo na področju gibanja števila zaposlenih mogoče opazovati pozitiven trend, saj so ti od leta 2000, ko je bil njihov delež med aktivnimi 92,8 %, dosegli že omenjenih 95,84 %. Vmes je bilo sicer mogoče zaznati rahel upad v letih 2003 in 2006, vendar pa je bilo v letih vmes prav tako mogoče zaznati pozitivne spremembe. Razloge za to je mogoče iskati v pozitivnih trendih na področju gospodarske rasti, ki je leta 2007 dosegla kar 6,8 %, medtem ko je leta 2008 že upadla na 3,5 % in leta 2009 dosegla dno z 8,1-odstotno stopnjo upada (Statistični urad Republike Slovenije, 2012a). Napovedi Eurostata (2013) žal niso ugodne, tem pa se pridružuje tudi Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2013), ki napoveduje upad gospodarske aktivnosti za 1,9 % v letu 2013 ter blago pozitivno rast v višini manj kot 0,5 % v letu 2014 in 1,2 % v letu 2015.

Slika 3: Stopnja anketne brezposelnosti v Sloveniji (v %)

Vir: Eurostat, 2012.

Registrski podatki potrjujejo gibanje brezposelnosti (Slika 4), ki jih kažejo anketni podatki (Slika 3). Stopnja registrirane brezposelnosti je svoj minimum dosegla leta 2008, ko je bila stopnja anketne brezposelnosti 4,4 %, stopnja registrirane brezposelnosti pa 6,3 % (september 2008). V nadaljevanju pa se že pokaže učinek gospodarske krize, saj je bila stopnja registrirane brezposelnosti decembra 2010 kar 11,8 %, oktobra 2010 pa 10,9 %, negativen trend pa se je (sicer ob sezonskem znižanju)

nadaljeval tudi v letu 2012. Zadnji razpoložljiv podatek kaže, da je bila stopnja registrirane brezposelnosti novembra 2012 12,2 % (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2013).

Pregled podatkov o stopnji registrirane brezposelnosti po območnih službah pokaže, da je stopnja registrirane brezposelnosti do oktobra 2008 upadala v vseh delih Slovenije, saj je negativni trend mogoče beležiti pri podatkih vseh območnih služb Zavoda RS za zaposlovanje. Nato se je ponovno začela rast stopenj brezposelnosti. Najmočnejši porast so zabeležili na območni službi v Murski Soboti, kjer se je med oktobrom 2008 (11,6 %) in decembrom 2010 (19,4 %) stopnja brezposelnosti zvišala za skoraj 8 odstotnih točk. Drugod je bil porast precej manjši (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010a).

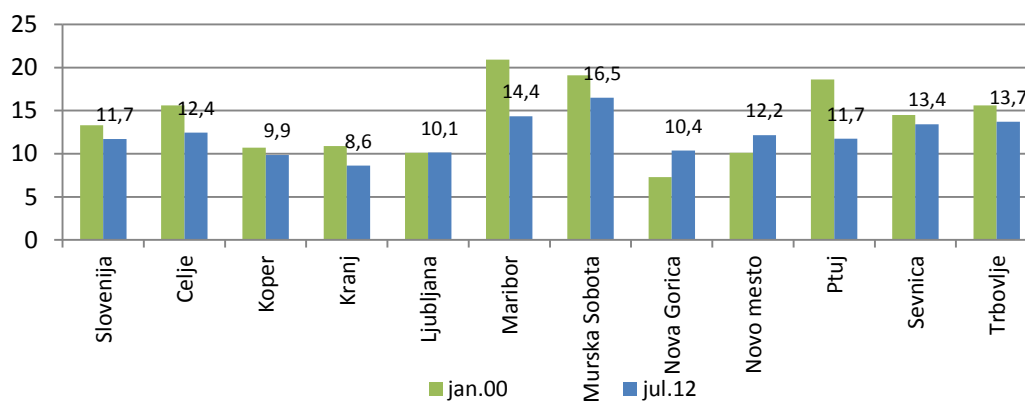
Slika 4: Stopnja registrirane brezposelnosti, januar 2000–julij 2012

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2012.

Podatki kažejo tudi, da so regionalne razlike precejšnje (Slika 5). Najmanjšo stopnjo brezposelnosti so med januarjem 2000 in decembrom 2010 v povprečju zabeležili v Novi Gorici, kjer je znašala 6,9 %, medtem ko so imeli v tem obdobju v povprečju najvišjo brezposelnost v Murski Soboti (16,3 %) in v Mariboru (14,7 %).

Slika 5: Registrirana brezposelnost po območnih službah januarja 2000 in julija 2012 ter navadno povprečje mesečnih stopenj registrirane brezposelnosti med januarjem 2000 in julijem 2012 (vse v %)

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2012.

Tudi pregled zadnjih podatkov pokaže, da se razlike med regijami niso bistveno spremenile. Najnižjo stopnjo brezposelnosti so sicer julija 2012 zabeležili v Kranju (8,6 %), sledita Koper (9,9 %) in Ljubljana (10,1 %). Najvišje stopnje pa beležita Murska Sobota in Maribor, in sicer 16,5 % v Murski Soboti in 14,4 % v Mariboru (Zavod RS za zaposlovanje, 2012).

Tabela 2 prikazuje stopnjo registrirane brezposelnosti po upravnih enotah za julij 2012. Podatki pokažejo, da se razkorak med gospodarsko razvitejših zahodnim delom in maj razvitim severovzhodom kaže tudi v sistematično višji brezposelnosti, kar so pokazali tudi že podatki iz območnih služb in kar potrjuje tudi podroben vpogled s pomočjo grafičnega prikaza po statističnih regijah (Slika 6)¹. V razvitejši zahodni regiji so se v letu 2011 stopnje brezposelnosti gibale okoli 10 %, medtem ko je bila na manj razvitem vzhodu brezposelnost v povprečju bistveno večja in se je dlje proti vzhodu še višala.

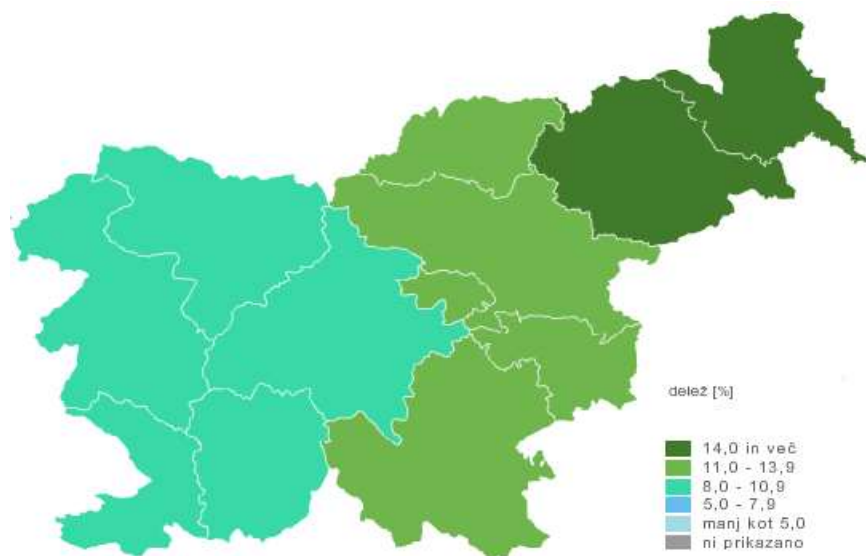
Tabela 2: Stopnja registrirane brezposelnosti po upravnih enotah v juliju 2012

Upravne enote	%	Upravne enote	%	Upravne enote	%	Upravne enote	%	Upravne enote	%
Lendava	19,8	Ruše	13,8	Šmarje pri Jelšah	11,9	Postojna	10,8	Grosuplje	9,2
Kočevje	19,7	Celje	13,8	Slovenija	11,7	Novo mesto	10,7	Cerknica	9,1
Črnomelj	18,3	Krško	13,8	Zagorje ob Savi	11,5	Mozirje	10,7	Kamnik	8,9
Trbovlje	17,3	Ormož	13,6	Dravograd	11,5	Ljubljana	10,5	Tolmin	8,5
Murska Sobota	17,1	Velenje	13,5	Žalec	11,4	Vrhnika	10,4	Ribnica	8,2
Metlika	15,9	Radlje ob Dravi	13,2	Slovenske Konjice	11,3	Jesenice	10,0	Domžale	8,0
Maribor	15,6	Laško	13,1	Ptuj	11,3	Ilirska Bistrica	9,8	Lenart	7,7
Hrastnik	15,6	Slov. Bistrica	12,9	Ravne na Koroškem	11,2	Sežana	9,4	Logatec	7,7
Pesnica	14,8	Ljutomer	12,9	Izola - Isola	11,2	Koper	9,4	Radovljica	7,3
Brežice	14,0	Sevnica	12,2	Slovenj Gradec	11,2	Trebnje	9,4	Škofja Loka	6,4
Ajdovščina	14,0	Litija	12,0	Nova Gorica	11,0	Kranj	9,4	Idrija	5,2
G. Radgona	13,9	Šentjur pri Celju	12,0	Tržič	10,9	Piran	9,3		

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

¹ V Sloveniji imamo 12 statističnih regij in 59 upravnih enot. Vsaka regija v povprečju zajema 3 do 4 upravne enote.

Slika 6: Stopnja registrirane brezposelnosti po statističnih regijah, 2011

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012b.

V Sloveniji lahko torej ugotovimo, da imamo dober milijon aktivnega prebivalstva, žal pa je dogajanje na trgu dela v zadnjih petih letih močno zaznamovala gospodarska kriza. Od jeseni 2008 se je število brezposelnih podvojilo, zmanjšalo se je število aktivnega prebivalstva, v določenih trenutkih pa so se stopnje brezposelnosti v nekaterih območjih približale celo blizu 20 % (Muska Sobota, januar 2011, 20,3 %). Vseeno pa se kljub slabi splošni sliki ne moremo izogniti številnim strukturnim značilnostim, ki pokažejo, da se je položaj določenih skupin na trgu dela še bolj poslabšal. Strukturni podatki torej kažejo na številne razlike.

1.3 Strukturne značilnosti brezposelnih

V tej točki podajamo pregled glavnih strukturnih značilnosti brezposelnih oseb, kot jih zajema Statistični register delovno aktivnega prebivalstva.

Od leta 1995 je število brezposelnih močno upadlo: padlo je s 121.000 na 63.000 v letu 2008, nato pa naraslo na 120.000 konec leta 2012 (vse so povprečne vrednosti števila brezposelnih po posameznih mesecih) (Slika 3, Slika 4) (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2013, tabela 3). Znotraj celotnega števila brezposelnih se je skozi proučevano obdobje zmanjševal delež mlajših od 26 let, leta 1995 je bil 32,2 %, leta 2000 23,4 %, konec leta 2010 pa le še 16,5 %. Vendar pa je hkrati s tem mogoče opaziti tudi povečanje deleža iskalcev prve zaposlitve, ki je opazno v letih med 2003 in 2006, saj je v tem obdobju njihov delež med nezaposlenimi porasel s približno 19 % na celo 25 % v letu 2004, nato pa je zopet upadel. Upad deleža mlajših od 26 let med vsemi brezposelnimi je mogoče pripisati zlasti trendu nadaljevanja izobraževanja oziroma vsaj vpisa na fakultete in s tem iskanja dela prek študentskih servisov. S tem se kratkoročno sicer reši problem nezaposlenosti, dolgoročno pa se kaže kot pojav preizobraženosti (overeducation). Podatki (Tabela 3) žal kažejo tudi, da se na trgu dela slabša položaj žensk, saj se je njihov delež med vsemi brezposelnimi sistematično povečeval med 1995 in 2007 (narasel je s 46,7 % na 54,9 % v letu 2007), nato pa upadel na 47 % v letu 2011. Zadnji, za ženske sicer navidezno ugoden rezultat je mogoče pripisati predvsem učinku krize na

tradicionalno bolj moške panoge in povečanju števila brezposelnih nasploh (znotraj tega seveda moških).

Zaskrbljujoč je tudi podatek, da se v povprečju registrirano brezposelnih povečuje delež tistih, ki so starejši od 40 let oziroma so starejši od 50 let znotraj vseh brezposelnih. Po letu 1995 je bilo najprej mogoče zaznati hitro naraščanje deleža starejših od 40 let znotraj vseh brezposelnih. Do leta 2000 je ta s 34 % narasel na 51,7 %, nato je v letih od 2001 do 2004 padel na 42,8 %, po letu 2004 pa je zopet rasel in do konca 2007 narasel na 52,1 % (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2009). Podobne trende je mogoče zabeležiti tudi med starimi 50 let ali več, ki so leta 2000 predstavljali 27,5 % vseh brezposelnih. Do leta 2004 je njihov delež upadal, dosegel 21 %, nato pa se je skokovito povečal in že leta 2007 dosegel 31,1 % ter ostal na okoli 30 % tudi v letih 2008 in 2009 (Tabela 3).

Delež dolgotrajno brezposelnih, torej tistih, ki so brezposelni več kot eno leto, je začel počasi upadati že leta 1995, predvsem pa po letu 1999. V letih med 2004 in 2007 se je ta delež povečal, in sicer s 46,2 % na 51,2 %, v letu 2009 pa upadel na 36 %. Vendar je treba ta podatek ponovno pogledati z vidika krize, saj je močno naraslo število vseh brezposelnih, večina od teh pa zaradi kratkega trajanja krize v letu 2009 še ni bila brezposelna eno leto, kar seveda vpliva na rezultat. Decembra 2010 je delež dolgotrajno brezposelnih v celotnem številu spet narastel, trend je ostal prisoten tudi v letu 2011 (Tabela 3). Ob visoki brezposelnosti, ki je po zadnjih podatkih Zavoda RS za zaposlovanje (2013) okoli 120.000, in majhnem številu prostih delovnih mest (januar 2013 manj kot tisoč) je mogoče pričakovati nadaljnje povečevanje deleža dolgotrajno brezposelnih.

Tabela 3: Strukturne značilnosti registrirano brezposelnih v Sloveniji, 2000–2011

Leto	Povprečno število registrirano brezposelnih	Stari do 26 let	Stari 50 +	Iskalci prve zaposlitve	Ženske	Brezposelni nad 1 leto	Brez strokovne izobrazbe	Invalidi
2000	106.601	23,4	27,5	17,9	50,7	62,9	47,2	16,1
2001	101.857	24,1	27,0	18,8	50,8	58,9	47,0	18,3
2002	102.635	24,0	25,4	19,6	51,2	54,4	47,0	18,3
2003	97.674	26,1	21,4	23,2	52,8	48,6	44,2	10,7
2004	92.826	26,2	21,0	25,2	53,1	46,2	41,6	9,2
2005	91.889	24,2	22,7	24,3	53,8	47,3	40,8	9,9
2006	85.836	21,2	25,4	22,3	54,8	48,8	39,3	10,9
2007	71.336	16,7	31,1	19,4	54,9	51,2	39,3	13,8
2008	63.216	14,4	30,6	16,9	52,8	51,1	40,1	16,8
2009	86.354	15,4	30,3	14,3	49,1	36,5	39,4	14,1
2010	100.504	13,8	31,2	14,5	47,7	42,5	37,3	13,8
2011	110.692	11,7	35,2	14,0	47,0	45,3	35,7	14,5

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Strukturo brezposelnosti po trajanju brezposelnosti natančneje prikazuje tudi Tabela 4. V obdobju med letoma 2000 in 2010 sta se najbolj povečala deleža tistih, ki so brezposelni manj kot 3 mesece (indeks števila brezposelnih 2010/2000 je bil 163), ter tistih, ki so brezposelni med 6 in 9 mesecev

(indeks je bil 157). Upadalo pa je število tistih, ki so brezposelni dlje časa, sploh takih, ki so brezposelni nad 2 leti, zato je seveda upadel tudi njihov delež znotraj celotne brezposelnosti. To lahko pripišemo "selitvi" teh posameznikov med neaktivno prebivalstvo na podlagi zaostritve pogojev za pridobitev statusa registrirano brezposelne osebe.

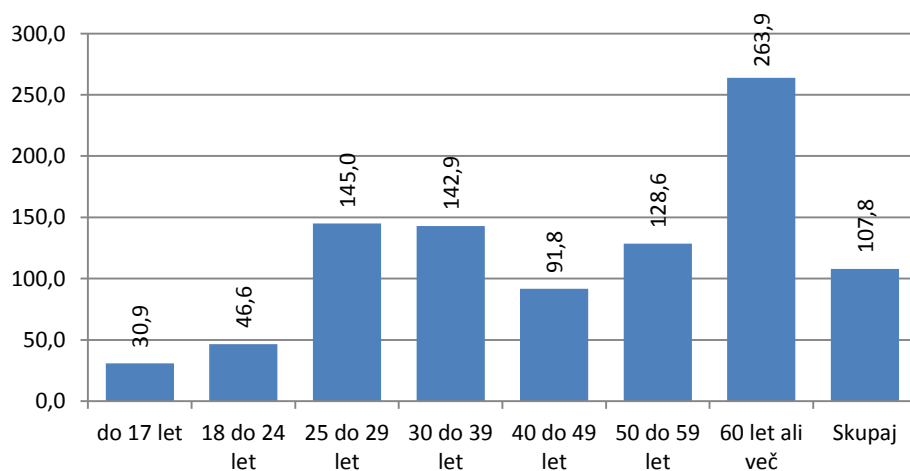
Tabela 4: Registrirano brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti, % vseh

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Do 2 mesecev	17,9	20,2	20,2	23,6	25,5	22,7	22,4	21,7	27,6	27,3	27,8	21,8
3 do 5 mesecev	10,0	13,2	13,0	14,0	14,3	13,9	11,3	12,6	12,8	14,0	13,8	12,4
6 do 8 mesecev	5,5	6,2	7,0	8,4	8,2	8,8	8,1	7,8	7,1	12,0	8,1	7,5
9 do 11 mesecev	5,2	5,8	7,5	8,0	7,5	8,3	7,5	7,2	6,1	11,1	7,2	8,0
12 do 23 mesecev	15,3	14,2	18,5	19,1	19,4	18,3	20,4	18,2	16,4	15,3	22,5	23,0
24 do 35 mesecev	12,1	9,0	8,1	9,7	9,1	9,5	9,7	10,3	8,4	6,2	7,4	11,8
3 do 4 leta	16,4	13,5	10,2	7,3	7,7	8,8	9,7	10,1	9,4	6,0	5,8	7,7
5 do 7 let	10,5	9,3	7,5	4,4	3,6	4,5	5,3	6,3	6,5	4,3	3,9	4,0
8 let ali več	7,2	8,6	7,9	5,4	4,7	5,2	5,5	5,9	5,7	3,8	3,5	3,7
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Slika 7 prikazuje indeks števila registrirano brezposelnih oseb v posameznem starostnem razredu v letu 2011 glede na leto 2000. Najbolj se je med brezposelnimi povečalo število tistih, ki so stari 60 let in več. Razlog je treba delno iskati tudi v postopnem podaljševanju delovne dobe v letih med 2000 in 2010, kar pomeni, da je ta skupina, ki je že sicer bolj ranljiva na trgu dela, postala še bolj izpostavljena. Povečalo se je tudi število tistih med 25 in 29 leti, in sicer za 45 %, ter število tistih med 30 in 39 leti, in sicer za 43 %. Najmanj pa se je povečalo število mladih iskalcev zaposlitve, ki si svoj status na trgu dela rešujejo s podaljševanjem izobraževanja in občasnim delom prek študentskih servisov. Zanimivo pa je, da je število tistih, ki so stari med 40 in 49 let, celo nekoliko upadlo, kar lahko pripišemo predvsem dinamiki zapiranja podjetij po posameznih panogah.²

Slika 7: Indeks števila registrirano brezposelnih oseb v posameznem starostnem razredu v letu 2011 glede na leto 2000

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

² Ekonomska in finančna kriza je bolj prizadela določene delovno intenzivne panoge v okviru predelovalne industrije (predelava tekstilij, izdelava obutve ipd.), gradbeništvo in finančne storitve.

Analiza podatkov o gibanju stopenj brezposelnosti po posameznih starostnih razredih kaže tudi upadanje deleža brezposelnih v starostnem razredu od 18 do 25 let, in sicer predvsem v letih 2006, 2007 in 2008, v letih 2009 in 2010 pa je njihov delež spet rahlo narasel. Upadel je tudi delež mladih do 18 let, od leta 2000 z 0,5 na 0,1 % vseh v letu 2010. V letih med 2000 in 2010 je narasel delež brezposelnih v starostnih razredih med 25 in 30 let, in sicer z 11 % leta 2000 na 14,8 % v letu 2010. Narasel je tudi delež brezposelnih v starostnem razredu nad 30 do 40 let, in sicer s 16,6 % v letu 2000 na 20,3 % v letu 2010. Povečanje deleža v celotni strukturi beležijo tudi stari nad 50 do pod 60 let, njihov delež je narasel z izhodiščnih 26,2 % v letu 2000 na 30,6 % v letu 2008, nato pa 2009 upadel za 3 odstotne točke zaradi močnejšega povečevanja števila brezposelnih v drugih starostnih razredih, čeprav je njihovo število v enem letu naraslo kar za 6.000 (z 20.000 v letu 2008 na 26.000 v letu 2009), kar je v absolutnem merilu primerljivo s povečanjem v drugih starostnih skupinah, kjer se je število brezposelnih tudi povečalo za okoli 7.000 oseb. V letu 2010 se je brezposelnost v tem starostnem razredu povečala tako v absolutnem kot v relativnem smislu. Če upoštevamo nižjo aktivnost v tem starostnem razredu, pa je povečanje brezposelnosti v starostni skupini 50 do 60 let zelo problematično, sploh zaradi težkega iskanja nove zaposlitve.

Analiza strukture brezposelnosti po stopnjah izobrazbe (Tabela 5) kaže, da je v letih med 2000 in 2011 najbolj upadlo število brezposelnih med manj kvalificiranimi kadri (III., I. in II.), povečalo pa se je število brezposelnih z univerzitetno izobrazbo ali več (VII. in VIII.), in sicer za kar 290 %. To je posledica večjega vpisa na univerze in zato večjega priliva izobraženega kadra na trg.

Tabela 5: Delež brezposelnih po ravneh izobrazbe v celotni brezposelnosti in indeks števila brezposelnih leta 2011 glede na leto 2000

Izobr. razred	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Indeks 2011/2000
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I.	40,8	40,5	40,5	38,1	36,1	35,4	34,2	34,4	35,1	33,9	32,1	30,8	75,4
II.	6,5	6,5	6,5	6,1	5,5	5,4	5,1	4,8	5,0	5,5	5,2	4,9	75,8
III.	1,6	1,5	1,4	1,3	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,8	52,8
IV.	25,6	25,3	24,9	24,2	23,5	23,5	23,2	22,3	22,6	24,3	24,4	24,3	95,1
V.	21,0	21,5	21,8	24,2	26,5	27,0	27,7	27,4	26,0	25,3	26,2	26,5	126,0
VI.	2,4	2,2	2,1	2,1	2,3	2,4	2,7	3,0	3,1	3,0	3,3	3,7	155,6
VII. + VIII.	2,1	2,4	2,8	3,9	4,9	5,3	6,2	7,1	7,1	7,0	7,6	8,5	390,3

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Struktura brezposelnih po izobrazbi kaže zanimiv trend zmanjševanja deleža brezposelnih z najnižjo izobrazbo znotraj vseh registrirano brezposelnih. Delež teh je namreč padel z dobrih 40 % leta 2000 (40,8 %) na 30,8 % leta 2011. Podobno velja tudi za druge nižje izobražene kadre, saj je med vsemi brezposelnimi upadel tudi delež tistih z II., III., IV. in V. stopnjo izobrazbe, narasel pa je delež tistih s VII. ali višjo stopnjo izobrazbe. Leta 2000 je bilo namreč teh znotraj vseh brezposelnih le 2,1 %, do leta 2011 pa je njihov delež narasel na 8,5 %. Trend je mogoče povezati z naraščajočo željo po nadaljevanju izobraževanja in z vzporednim manjšim zanimanjem za poklicno usposabljanje, kar vodi v pomanjkanje takšnih kadrov na trgu dela in tudi v zmanjševanje brezposelnosti med njimi.

Tabela 6: Stopnje rasti števila brezposelnih v posameznih izobrazbenih razredih od 2001 do 2011 (v %)

Izobrazbeni razred	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Skupaj	-4,5	0,8	-4,8	-5,0	-1,0	-6,6	-16,9	-11,4	36,6	16,4	10,1
I.	-5,0	0,6	-10,3	-10,1	-3,0	-9,6	-16,4	-9,6	32,0	10,2	5,5
II.	-3,9	0,6	-11,4	-13,4	-3,1	-12,7	-20,9	-8,0	50,4	10,2	4,3
III.	-9,9	-3,5	-12,2	-17,3	-4,0	-14,0	-21,6	-9,3	29,6	7,0	6,8
IV.	-5,8	-0,8	-7,3	-7,8	-1,2	-7,6	-20,3	-10,0	46,7	17,0	9,8
V.	-2,1	2,2	5,4	4,1	0,9	-4,3	-17,6	-15,9	32,8	20,8	11,0
VI.	-13,7	-5,4	-1,5	2,3	2,1	4,6	-5,8	-8,8	31,0	30,9	23,2
VII.+VIII.	12,4	15,7	34,3	19,4	5,8	9,0	-4,5	-10,8	34,1	26,0	24,4

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Tabela 6 prikazuje letne stopnje rasti števila brezposelnih v posameznem izobrazbenem razredu. Od leta 2006 dalje je mogoče opaziti izrazito upadanje števila brezposelnih v razredih z najnižjo izobrazbo, saj je ta na primer v letu 2007 upadla kar za 21 % (II. in III. stopnja, tudi IV.). Opaziti je mogoče tudi hitro naraščanje števila brezposelnih s VII. in VIII. stopnjo, sploh v obdobju od 2001 do vključno 2004, ko je stopnja rasti dosegla kar 34 % (2003). V letu 2009 pa se je brezposelnost skokovito povečala v vseh razredih, večinoma so se stopnje rasti števila brezposelnih gibale okoli 30 %, medtem ko je število brezposelnih z II. stopnjo naraslo za kar 50 % glede na 2008. V letih 2010 in 2011 se je naraščanje števila brezposelnih nadaljevalo, izrazito močno predvsem pri višjih stopnjah izobrazbe.

V nadaljevanju so določene strukturne značilnosti brezposelnih še natančneje prikazane. Zanima nas vpliv spola, izobrazbe in starosti na brezposelnost, kar ilustriramo še s prikazom podatkov o trajanju brezposelnosti glede na omenjeni kategoriji (starost in stopnja izobrazbe).

Tabela 7 prikazuje čas trajanja brezposelnosti glede na starost brezposelnih po posameznih starostnih razredih od leta 2001 do 2010. Podatki prikazujejo stanje na zadnji dan v letu, posebej za to analizo pa jih je pripravil Zavod RS za zaposlovanje.

Povprečen čas trajanja brezposelnosti je od leta 2000 do leta 2010 nihal, saj je najprej upadel, nato narasel, sedaj pa spet upada. Od leta 2000, ko je bil povprečen čas trajanja brezposelnosti (ne glede na starost, izobrazbo ali spol) 2 leti, 8 mesecev in 19 dni, je ta do leta 2004 upadel na 1 leto, 9 mesecev in 8 dni, nato pa do leta 2007 zopet narasel na 2 leti, 2 meseca in 2 dni, v zadnjih dveh letih pa je zaradi priliva novih brezposelnih zaradi krize znova upadel, tako da je leta 2010 brezposelnost trajala povprečno 1 leto, 7 mesecev in 27 dni (Tabela 7).

Tabela 7 tudi jasno kaže, da se trajanje brezposelnosti podaljšuje s starostjo brezposelnih. Tako je bil mladostnik (do vključno 18 let) v vsem proučevanem obdobju, torej v letih med 2001 in 2008, brezposeln največ slabih 7 mesecev (2002), tisti od 18 do 25 let največ 10 mesecev in 18 dni (2002), tisti od 25 do 30 let 1 leto, 6 mesecev in 1 dan (2001), stari od 30 do 40 let največ 2 leti, 4 mesece in 26 dni (2001), nato pa je v zadnjih treh starostnih razredih trajanje brezposelnosti še poskočilo na največ 3 leta, 4 mesece in 21 dni za tiste od 40 do 50 let, na 3 leta, 11 mesecev in 11 dni za tiste od 50 do 60 let ter na kar 6 let, 2 meseca in 5 dni za stare več kot 60 let. Tisti, ki so stari več kot 60 let, zelo verjetno manj aktivno iščejo novo zaposlitev, kar velja tudi za precejšen delež tistih, ki so stari

od 50 do 60 let, saj imajo glede na trajanje delovne dobe in starost večje ugodnosti pri nadomestilih in tako lažje počakajo na upokožitev, ki je pri tej starosti blizu.

Če primerjamo podatke o trajanju brezposelnosti po spolu v različnih starostnih razredih, lahko ugotovimo, da pri višjih starostih (40–50 in 50–60) moški v povprečju dlje časa iščejo zaposlitev, medtem ko v nižjih starostnih razredih daljši čas brezposelnosti v povprečju beležijo ženske. V zadnjih dveh letih je zaradi krize tudi pri mlajših zaznati spremembe, ki se kažejo v daljšem povprečnem trajanju brezposelnosti po starostnih razredih za moške, kar je rezultat stečajev in zmanjševanja zaposlenosti v tradicionalno bolj moških dejavnostih.

Tabela 7: Trajanje brezposelnosti po starosti od 2001 do 2010*

Leto	Skupaj	do 18	nad 18–25	nad 25–30	nad 30–40	nad 40–50	nad 50–60	nad 60
Vsi								
2001	2l 7m 6d	0l 5m 27d	0l 10m 14d	1l 6m 1d	2l 4m 26d	3l 4m 21d	3l 11m 11d	6l 2m 5d
2002	2l 4m 11d	0l 6m 30d	0l 10m 18d	1l 5m 0d	2l 2m 13d	3l 0m 15d	3l 8m 8d	5l 6m 20d
2003	1l 10m 22d	0l 5m 1d	0l 9m 22d	1l 3m 15d	1l 11m 26d	2l 5m 29d	2l 9m 10	3l 10m 7d
2004	1l 9m 8d	0l 5m 3d	0l 9m 0d	1l 2m 10d	1l 10m 5d	2l 5m 6d	2l 6m 20d	3l 4m 12d
2005	1l 10m 21d	5m 16d	9m 10d	1l 3m 4d	2l 0m 4d	2l 7m 2d	2l 7m 15d	3l 4m 11d
2006	2l 0m 16d	5m 28d	9m 16d	1l 2m 17d	2l 1m 13d	2l 9m 7d	2l 8m 0d	3l 1m 28d
2007	2l 2m 2d	5m 15d	7m 19d	1l 1m 19d	2l 1m 25d	2l 11m 23d	2l 9m 4d	3l 4m 15d
2008	2l 0m 25d	4m 16d	6m 3d	11m 3d	1l 9m 26d	2l 8m 25d	2l 10m 8d	3l 5m 21d
2009	1l 6m 25d	4m 27d	6m 14d	9m 13d	1l 3m 23d	1l 11m 20d	2l 3m 3d	2l 11m 11d
2010	1l 7m 27d	6m 19d	8m 14d	10m 12d	1l 4m 11d	2l 0m 23d	2l 3m 10d	2l 10m 27d
Ženske								
2001	2l 6m 2d	0l 6m 9d	0l 11m 20d	1l 7m 20d	2l 6m 16d	3l 3m 29d	3l 9m 0d	6l 3m 16d
2002	2l 3m 23d	0l 7m 28d	0l 11m 21d	1l 6m 13d	2l 4m 5d	3l 0m 0d	3l 8m 12d	5l 7m 10d
2003	1l 11m 15d	0l 5m 18d	0l 11m 0d	1l 4m 21d	2l 1m 27d	2l 6m 22d	2l 11m 5d	3l 9m 6d
2004	1l 9m 26d	0l 5m 18d	0l 10m 3d	1l 3m 7d	1l 11m 22d	2l 6m 1d	2l 8m 3d	3l 8m 25d
2005	1l 11m 6d	6m 8d	10m 14d	1l 3m 25d	2l 1m 7d	2l 8m 0d	2l 8m 6d	4l 2m 11d
2006	2l 0m 25d	6m 20d	10m 11d	1l 2m 16d	2l 2m 9d	2l 9m 26d	2l 9m 20d	4l 0m 7d
2007	2l 2m 8d	6m 0d	8m 6d	1l 1m 13d	2l 2m 27d	3l 1m 10d	2l 10m 3d	4l 11m 25d
2008	2l 1m 17d	6m 12d	6m 25d	11m 7d	1l 10m 26d	2l 11m 2d	3l 0m 19d	5l 2m 4d
2009	1l 8m 3d	5m 25d	7m 4d	9m 22d	1l 4m 23d	2l 2m 1d	2l 6m 2d	4l 10m 18d
2010	1l 9m 6d	6m 28d	8m 27d	10m 18d	1l 5m 12d	2l 3m 9d	2l 6m 8d	4l 3m 29d
Moški								
2001	2l 8m 11d	0l 5m 18d	0l 9m 4d	1l 3m 26d	2l 2m 22d	3l 5m 14d	4l 1m 4d	6l 2m 1d
2002	2l 4m 30d	0l 6m 10d	0l 9m 12d	1l 3m 0d	2l 0m 3d	3l 1m 2d	3l 8m 4d	5l 6m 18d
2003	1l 9m 27d	0l 4m 17d	0l 8m 11d	1l 1m 25d	1l 8m 27d	2l 5m 0d	2l 8m 1d	3l 10m 9d
2004	1l 8m 18d	0l 4m 20d	0l 7m 25d	1l 1m 1d	1l 7m 29d	2l 4m 5d	2l 5m 19d	3l 4m 1d
2005	1l 10m 2d	4m 29d	8m 2d	1l 2m 2d	1l 10m 14d	2l 5m 25d	2l 6m 28d	3l 3m 14d
2006	2l 0m 7d	5m 11d	8m 17d	1l 2m 17d	2l 0m 1d	2l 8m 11d	2l 6m 19d	3l 0m 27d
2007	2l 1m 26d	5m 7d	6m 29d	1l 1m 29d	2l 0m 8d	2l 9m 24d	2l 8m 7d	3l 2m 14d
2008	2l 0m 2d	3m 5d	5m 13d	10m 25d	1l 8m 17d	2l 6m 9d	2l 8m 8d	3l 3m 10d
2009	1l 5m 19d	4m 12d	5m 29d	9m 2d	1l 2m 19d	1l 9m 4d	2l 0m 24d	2l 8m 21d
2010	1l 6m 22d	6m 15d	8m 4d	10m 5d	1l 3m 9d	1l 10m 5d	2l 1m 2d	2l 8m 24d

* V letu 2000 teh podatkov še niso spremljali.

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010b (podatki pripravljeni za potrebe raziskave).

Tabela 8 prikazuje trajanje brezposelnosti v letih med 2000 in 2010 po izobrazbi in spolu. Podatki prikazujejo stanje na zadnji dan v letu. Podatki v tabeli kažejo, da se je od leta 2000, ko je bilo povprečno trajanje brezposelnosti 2 leti, 8 mesecev in 19 dni (2 leti 7 mesecev in 21 dni za ženske in 2 leti 9 mesecev in 17 dni za moške), do leta 2004, ko je bilo 1 leto, 9 mesecev in 8 dni (1 leto 9 mesecev in 26 dni za ženske in 1 leto 8 mesecev in 18 dni za ženske), povprečno trajanje brezposelnosti močno zmanjšalo. Nato je do leta 2007 zopet naraščalo in v letu 2008 doseglo 2 leti 2 meseca in 2 dni (2 leti 2 meseca in 8 dni za ženske in 2 leti 1 mesec in 26 dni za moške). Hkrati pa je v tem času stopnja brezposelnosti močno upadla, kar lahko razumemo kot indikator tega, da so na trgu dela ostajale nezaposlene predvsem manj zaposljive skupine, ki jim pozitivna konjunktura ni pomagala. Do leta 2010 je nato povprečno trajanje brezposelnosti zaradi prilivov novih brezposelnih v bazen brezposelnih hitro upadlo, tako da je do leta 2009 doseglo 1 leto 7 mesecev in 21 dni (1 leto 8 mesecev in 3 dni za ženske in 1 leto 5 mesecev in 19 dni za moške). Čas trajanja se je bolj skrajšal za moške, kar lahko razumemo kot indikator večje prizadetosti moških poklicev v trenutni krizi.

Tabela 8: Trajanje brezposelnosti od 2000 do 2010 (maj) po izobrazbi in spolu

Leto	Skupaj	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Vsi								
2000	2l 8m 19d	3l 4m 10d	2l 11m 6d	3l 1m 20d	2l 5m 7d	1l 10m 22d	2l 3m 17d	1l 6m 15d
2001	2l 7m 6d	3l 3m 6d	2l 9m 26d	2l 11m 10d	2l 4m 16d	1l 8m 24d	2l 3m 0d	1l 3m 2d
2002	2l 4m 11d	3l 0m 16d	2l 6m 0d	2l 7m 27d	2l 1m 19d	1l 6m 25d	2l 2m 1d	1l 1m 8d
2003	1l 10m 22d	2l 6m 13d	2l 0m 14d	2l 4m 25d	1l 8m 8d	1l 3m 4d	1l 9m 1d	1l 0m 2d
2004	1l 9m 8d	2l 4m 15d	1l 11m 0d	2l 2m 2d	1l 7m 12d	1l 2m 16d	1l 7m 7d	1l 0m 26d
2005	1l 10m 21d	2l 6m 9d	2l 0m 28d	2l 5m 0d	1l 8m 19d	1l 4m 2d	1l 9m 11d	1l 1m 19d
2006	2l 0m 16d	2l 9m 5d	2l 3m 24d	2l 10m 21d	1l 10m 23d	1l 5m 3d	1l 10m 6d	1l 2m 2d
2007	2l 2m 2d	2l 11m 6d	2l 5m 4d	3l 1m 29d	2l 0m 25d	1l 5m 27d	1l 10m 28d	1l 2m 17d
2008	2l 0m 25d	2l 9m 3d	2l 2m 12d	2l 11m 27d	1l 11m 5d	1l 5m 10d	1l 10m 8d	1l 1m 23d
2009	1l 6m 25d	2l 1m 18d	1l 7m 22d	2l 3m 25d	1l 5m 9d	1l 1m 17d	1l 4m 12d	11m 5d
2010	1l 7m 27d	2l 2m 23d	1l 9m 12d	2l 4m 13d	1l 6m 15d	1l 2m 27d	1l 4m 15d	11m 24d
Ženske								
2000	2l 7m 21d	3l 5m 0d	2l 10m 8d	3l 3m 12d	2l 2m 18d	1l 9m 18d	2l 0m 23d	1l 2m 19d
2001	2l 6m 2d	3l 4m 11d	2l 7m 22d	3l 1m 9d	2l 1m 6d	1l 7m 25d	1l 11m 14d	0l 11m 29d
2002	2l 3m 23d	3l 2m 13d	2l 4m 22d	2l 10m 10d	1l 5m 20d	1l 5m 29d	1l 11m 5d	0l10m21d
2003	1l 11m 15d	2l 9m 10d	2l 2m 11d	2l 7m 0d	1l 8m 19d	1l 3m 13d	1l 6m 17d	0l10m11d
2004	1l 9m 26d	2l 7m 18d	2l 0m 19d	2l 2m 15d	1l 7m 15d	1l 2m 20d	1l 4m 29d	0l 11m 6d
2005	1l 11m 6d	2l 9m 7d	2l 2m 13d	2l 4m 21d	1l 8m 16d	1l 4m 12d	1l 8m 13d	1l 0m 2d
2006	2l 0m 25d	3l 0m 0d	2l 6m 4d	2l 10m 22d	1l 10m 21d	1l 5m 1d	1l 9m 13d	1l 0m 15d
2007	2l 2m 8d	3l 2m 11d	2l 7m 17d	3l 2m 19d	2l 0m 24d	1l 5m 25d	1l 9m 20d	1l 0m 20d
2008	2l 1m 17d	3l 1m 0d	2l 5m 26d	3l 3m 4d	1l 11m 23d	1l 5m 14d	1l 8m 0d	11m 26d
2009	1l 8m 3d	2l 5m 10d	1l 10m 22d	2l 7m 24d	1l 7m 1d	1l 2m 5d	1l 3m 26d	10m 6d
2010	1l 9m 6d	2l 6m 16d	2l 0m 16d	2l 7m 25d	1l 8m 10d	1l 3m 18d	1l 3m 29d	10m 26d
Moški								
2000	2l 9m 17d	3l 3m 18d	2l 11m 22d	2l 10m 21d	2l 7m 11d	2l 0m 6d	2l 6m 2d	1l10m27d
2001	2l 8m 11d	3l 2m 0d	2l 11m 5d	2l 8m 0d	2l 7m 12d	1l 10m 5d	2l 6m 18d	1l 7m 18d
2002	2l 4m 30d	2l10m21d	2l 6m 23d	2l 4m 3d	2l 3m 15d	1l 8m 3d	2l 5m 1d	1l 5m 17d
2003	1l 9m 27d	2l 3m 13d	1l 11m 7m	2l 1m 9d	1l 7m 28d	1l 2m 23d	1l 11m 23d	1l 3m 5d
2004	1l 8m 18d	2l 1m 11d	1l 9m 25d	2l 1m 9d	1l 7m 10d	1l 2m 11d	1l 9m 21d	1l 3m 27d
2005	1l 10m 2d	2l 3m 9d	1l 11m 26d	2l 5m 14d	1l 8m 22d	1l 3m 18d	1l 10m 16d	1l 4m 15d
2006	2l 0m 7d	2l 6m 7d	2l 2m 6d	2l 10m 20d	1l 10m 25d	1l 5m 6d	1l 11m 1d	1l 5m 7d
2007	2l 1m 26d	2l 8m 2d	2l 3m 18d	3l 0m 27d	2l 0m 26d	1l 6m 0d	2l 0m 11d	1l 6m 11d
2008	2l 0m 2d	2l 5m 18d	2l 0m 14d	2l 7m 17d	1l 10m 19d	1l 5m 5d	2l 0m 27d	1l 5m 11d
2009	1l 5m 19d	1l10m17d	1l 6m 5d	1l 10m 27d	1l 4m 0d	1l 0m 26d	1l 5m 2d	1l 0m 27d
2010	1l 6m 22d	1l11m22d	1l 7m 25d	2l 0m 8d	1l 5m 4d	1l 2m 3d	1l 5m 4d	1l 1m 10d

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2010b (podatki pripravljene za potrebe raziskave).

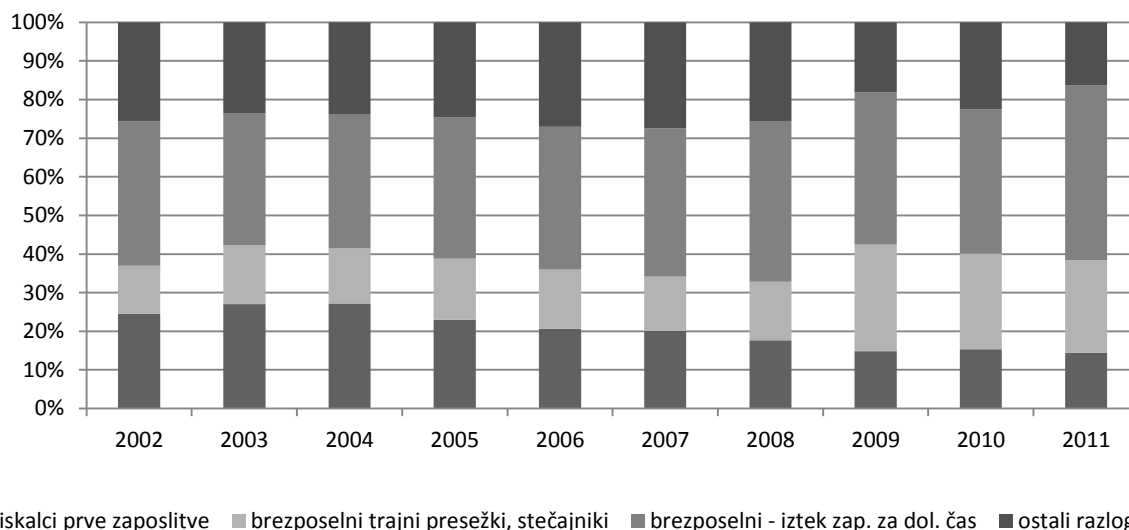
Če pogledamo podatke o trajanju nezaposlenosti po stopnjah izobrazbe, lahko v povprečju rečemo, da so v preučevanem obdobju prišli hitreje do zaposlitve tisti s IV., V. in VII. ali višjo stopnjo izobrazbe. V najboljšem položaju so bili tisti s VII. ali še višjo stopnjo izobrazbe.

Če primerjamo razlike v spolu, lahko ugotovimo, da so bile v skupini prebivalstva z najvišjimi stopnjami izobrazbe ženske v preučevanem obdobju v povprečju brezposelne manj časa kot enako izobraženi moški. Tudi pri VI. stopnji izobrazbe je mogoče v večini starostnih razredov zaznati to zakonitost, medtem ko pri nižjih stopnjah izobrazbe sistematičnih razlik ni, ponekod so razlike majhne. V zadnjih dveh letih, od 2008 dalje, je čas trajanja nekoliko hitreje padal pri moških (z izjemo npr. VI. stopnje izobrazbe), kar kaže na večjo izpostavljenost moških.

1.4 Prilivi odlivi v zvezi z registrirano brezposelnostjo

Slika 8 prikazuje gibanje strukture prilivov v brezposelnost. Od leta 2002 do 2007 ni prišlo do dramatičnih premikov pri glavnih razlogih za priliv v brezposelnost. Iskalci prve zaposlitve so leta 2002 predstavljali 24,5 % vseh prilivov, do leta 2007 je ta odstotek najprej nekoliko porasel in leta 2004 dosegel 27,2 %, nato pa je do 2007 upadel na 20 % ter se do leta 2011 še zmanjšal. Zmanjšanje gre pripisati predvsem povečanju števila brezposelnih zaradi odpuščanj ter zato nižji teži iskalcev prve zaposlitve na trgu dela.

Slika 8: Prilivi v registrirano brezposelnost glede na vzrok, 2002–2011, % vseh

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Odstotek prilivov, katerega vzrok so brezposelni trajni presežki in stečajniki³, se je gibal med 12,5 % (2002) in 24 % (2011). Delež je bil do leta 2008 razmeroma konstanten, nato pa seveda precej odvisen od trenutne gospodarske situacije in morebitnega stečaja kakšnega večjega podjetja.

³ Trajni presežniki in stečajniki sta izraza, ki ju uporablja Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, označujeta pa tiste brezposelne posameznike, ki so brezposelni zaradi razlogov, ki jih navajata oba izraza: presežni delavci in tisti, ki so ostali brez dela zaradi stečaja.

Največji delež vseh prilivov (okoli 34–40 %) skozi celotno obdobje predstavljajo tisti, ki se jim je iztekla zaposlitev za določen čas. Njihov delež je od leta 2003 naraščal, pri čemer je ta trend seveda povezan s tem, da se povečuje tudi odstotek zaposlitev za določen čas. V letih 2009 in 2010 se je zaradi krize povečal delež brezposelnih trajnih presežkov in stečajnikov, zmanjšal pa se je delež brezposelnih iz drugih razlogov. Ta trend se je ohranil tudi v letu 2011.

Tabela 9 prikazuje strukturo odlivov iz registrirane brezposelnosti. Največji delež odlivov, med 37,1 % leta 2002 in kar 43,9 % leta 2004, so predstavljali odlivi iz brezposelnosti, ki ne pomenijo zaposlitve. Ta delež je potem upadel in leta 2009 dosegal 33 % vseh odlivov. Delež tistih, ki so se zaposlili, je bil v obdobju med 2002 in 2010 nekaj manj kot 60 % vseh odlivov, v letu 2011 pa je nekoliko poskočil, in sicer na slabih 63 %. Približno 10 % vseh odlivov do leta 2008 so predstavljali tisti, ki so šli v prvo zaposlitev, v zadnjih treh obravnavanih letih pa samo še 7–8 %. Okoli 40 % vključitev je šlo na račun ostalih vključitev na trg dela. V letih med 2009 in 2011 je možno izpostaviti zlasti to, da je upadel delež tistih, ki so našli prvo zaposlitev, močno pa se je povečal delež brezposelnih trajnih presežkov in stečajnikov.

Tabela 9: Odlivi iz registrirane brezposelnosti kot % vseh odlivov

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ODLIV I.–XII.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
ZAPOSLITVE	56,7	51,6	53,8	58,2	55	58,9	57,1	57,8	59,5	62,9
Šli v prvo zaposlitev	11,7	10,5	11,9	11,9	10,7	11,5	10,2	7,2	7,8	8,1
Brezposelni trajni presežki, stečajniki	5,9	6,6	7,8	8,7	8,3	7,6	7,2	12,9	14,1	15,6
Ostale vključitve	39	34,5	34,1	37,5	36	39,8	39,6	37,7	37,5	39,2
ODLIV IZ RAZLOGOV, KI NE POMENIJO ZAPOSLITVE										
PREHOD V DRUGE EVIDENCE	–	–	–	3,7	4,7	3,1	5,7	8,5	7,0	0,3
V evidenco po drugih zakonih (v evidenco začasno nezaposljivih)	6,2	7,9	2,2	1,8	1,1	0,9	1,1	3,2	1,8	0,2*

* Skladno z zakonom o urejanju trga dela (ZUTD), ki se je pričel uporabljati 1. 1. 2011, je bilo v letu 2011 iz evidence brezposelnih oseb v druge evidence prijavljenih 267 oseb, od tega 210 v evidenco začasno nezaposljivih. Evidenco začasno nezaposljivih oseb je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje vzpostavil po uradni dolžnosti na podlagi postopka po 117. členu zakona. V tej evidenci vodi osebe, za katere se skladno z 9. členom ugotovi, da so začasno nezaposljive zaradi težav z odvisnostjo, duševnim zdravjem oziroma zaradi večjih socialnih ali drugih težav.

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Tabela 10 in Tabela 11 prikazujeta stopnje rasti prilivov in odlivov po posameznih kategorijah od leta 2002 oziroma 2003 do 2011.

Tabela 10: Letne stopnje rasti prilivov v registrirano brezposelnost glede na vzrok, 2003–2011 (v %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
PRILIV I.–XII.	7,9	1,4	-1,2	-4,4	-18,5	-3,8	61,7	-4,6	-8,7
Iskalci prve zaposlitve	18,7	2,2	-16,6	-14,1	-20,7	-15,1	35,8	-1,2	-14,3
Brezposelni trajni presežki, stečajniki	32,7	-5,4	9,4	-7,1	-25,4	3,7	194,5	-14,6	-11,5
Brezposelni – iztek zap. za dol. čas	-1,4	2,6	4,4	-3,4	-15,3	4,2	53,3	-9,5	10,6
Drugi razlogi	-1,1	3,2	1,8	4,8	-17,2	-10,4	14,6	18,3	-33,9

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Trendi na strani prilivov se ujemajo s trendi o upadanju brezposelnosti. Od leta 2006 je tako mogoče opaziti precejšen upad prilivov, sploh v letu 2007, ko je glede na prejšnje leto število iskalcev prve zaposlitve in število brezposelnih trajnih presežkov upadlo za več kot 20 %. V letu 2009 je glede na prejšnje leto zaradi krize mogoče opaziti izrazit porast v vseh kategorijah, najizraziteje pa je poraslo število brezposelnih trajnih presežkov in stečajnikov, in sicer za skoraj 200 %. V letu 2010 se je povečal priliv med brezposelne zaradi drugih razlogov, v letu 2011 pa je bilo največ prilivov med brezposelne na račun izteka pogodb za določen čas.

Tabela 11: Letne stopnje rasti odlivov iz registrirane brezposelnosti glede na vzrok, 2003–2011 (v %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ODLIV I.–XII.	6,3	3,0	-8,2	12,9	-20,1	-12,6	15,2	14,0	1,2
ZAPOSLOTITVE	-3,2	7,4	-0,7	6,6	-14,5	-15,2	16,5	17,4	7,0
Šli v prvo zaposlitev	-4,5	16,7	-7,9	1,3	-14,3	-22,3	-19,4	25,0	4,3
Brezposelni trajni presežki, stečajniki	18,4	22,3	1,8	7,4	-26,8	-16,5	105,1	25,1	11,7
Ostale vključitve	-6,1	1,7	1,2	8,1	-11,7	-12,8	9,6	13,3	5,8
ODLIV IZ RAZLOGOV, KI NE POMENIJO ZAPOSLOTITVE	15,8	11,8	-20,5	19,7	-24,7	-14,5	4,4	13,4	11,0
PREHOD V DRUGE EVIDENCE	–	–	–	41,2	-47,3	61,2	73,2	-6,8	-96,0
V evidenco po drugih zakonih	35,4	-70,6	-27,2	-27,8	-36,3	5,3	235,0	-34,5	/

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

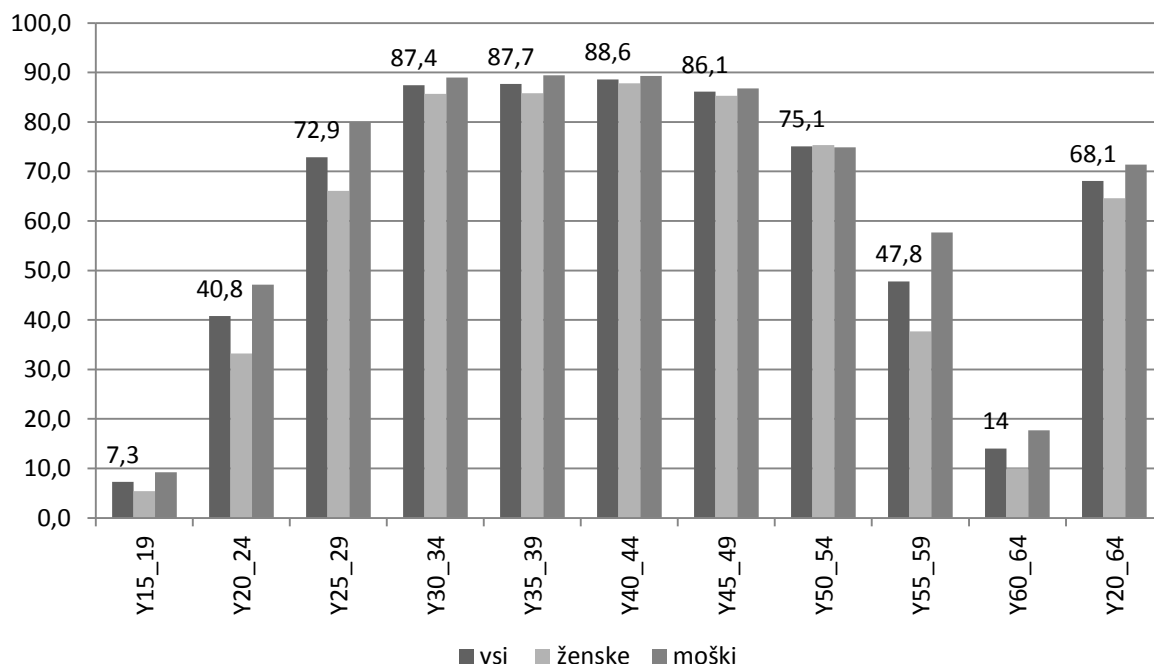
Tabela 11 prikazuje gibanje odlivov iz registrirane brezposelnosti po posameznih kategorijah. Najbolj izstopa leto 2009, ko se je izjemno povečalo število tistih, ki so prešli v druge evidence, kar za 235 %. Povečalo pa se je tudi število odlivov zaradi zaposlitve trajnih presežkov in stečajnikov, in sicer za 105 %. V letu 2010 lahko zaznamo pozitivne trende predvsem na področju zaposlovanja tistih, ki šele vstopajo na trg dela (prve zaposlitve). Za 13,4 % se je povečalo število tistih, ki so prenehali z iskanjem zaposlitve in prešli med neaktivno prebivalstvo.

1.5 Starostna in spolna struktura zaposlenih

Starostno in spolno strukturo delovno aktivnega prebivalstva je mogoče razbrati iz stopenj zaposlenosti po posameznih starostnih razredih. Anketni podatki so povzeti po Eurostatu (2012).

Slika 9 prikazuje stopnje zaposlenosti po posameznih starostnih razredih za ženske, moške in za celotno populacijo za leto 2012 (drugo četrletje). Stopnje zaposlenosti so najvišje v starostnih razredih 30–34 let, 35–39 let in 40–44 let, in sicer okoli 90 % tako za moške kot za ženske, pri čemer so višje za moške v razredu 30–34 let za 2 do 3 odstotne točke. Najnižje stopnje zaposlenosti so bile pri starostni skupini 15–19 let, in sicer okoli 7,3 % v povprečju, 5,5 % za ženske in 9,2 % za moške. Zaposlenost je bila najnižja v tem starostnem razredu tudi v drugih letih od vključno 2000 dalje, vendar pa je mogoče opaziti, da se je močno povečala po letu 2000, saj je v povprečju narasla z 10,1 % na 14 % do leta 2007, nato pa spet upadla. Opaziti je mogoče tudi, da stopnja zaposlenosti zelo hitro pada po dopolnjenem 50. letu, saj je bila v povprečju v letu 2010 za starostni razred 45–49 let 85,2 %, že pri naslednjem starostnem razredu 50–54 let pa je padla na 78,7 %. Pri razredu 55–59 let pa je stopnja zaposlenosti znašala zgolj še 44,8 % (Eurostat, 2012).

Slika 9: Stopnje zaposlenosti po posameznih starostnih razredih v drugem četrtletju 2012 (v %) (številsko so prikazani podatki za oba spola skupaj)

Vir: Eurostat, 2012.

Podrobnejši pregled podatkov kaže, da se je od leta 2003 stopnja zaposlenosti starejših pričela povečevati, in sicer tako tistih, ki so stari od 50 do 54 let, kot tistih, ki so stari od 55 do 59 let. Stopnja zaposlenosti tistih, ki so stari od 50 do 54 let, se je tako od leta 2003, ko je bila 68,1 %, povečala na 78,7 % v letu 2010. Stopnja zaposlenosti tistih, ki so bili stari od 55 do 59 let, pa je v istem obdobju narasla s 36 % na 44,8 % (Eurostat, 2012), kar lahko povežemo z učinki pokojninske reforme iz leta 2000, ki je podaljševala delovno dobo za moške, predvsem pa za ženske.

Tudi v ostalih starostnih obdobjih, razen v razredih 30–34 let in 35–39 let, je bilo mogoče zaznati višanje stopnje zaposlenosti v obdobju 2000–2008, pri čemer so seveda razlike v napredkih med starostnimi razredi precejšnje. V letih med 2009 in 2011 je v večini starostnih skupin prišlo do zmanjšanja zaposlenosti, pri čemer je iz podatkov razvidno, da se je ta najbolj zmanjšala pri mlajši in starejši populaciji.

Analiza stopenj zaposlenosti po spolu (Tabela 12) kaže, da je stopnja zaposlenosti žensk v povprečju nižja od stopenj zaposlenosti za moške. V razredih 35–39 let in 40–44 let je bila stopnja zaposlenosti pri ženskah celo višja kot pri moških, kar lahko spet povežemo z višjo nezaposlenostjo moških v zadnjih dveh letih, hkrati pa najnovejši podatki (drugo četrtletje 2012) kažejo, da se je trend znova obrnil. Večje razlike v zaposlenosti so v starostnih razredih od 20 do 24 let in od 25 do 29 let, močno pa se povečajo v starostnih razredih od 50. leta dalje (v razredu 55–59 let doseže v letu 2010 razlika v stopnji zaposlenosti kar 22,1 odstotne točke).

Tabela 12: Gibanje razlik v stopnjah zaposlenosti med moškimi in ženskami (moški – ženske), 2000–2011, v odstotnih točkah (podatki za četrto četrtletje leta)

Razlike M – Ž	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Y15_19	4,2	4,9	3,3	4,5	5,4	4,6	4,1	6,8	0,0	3,2	2,8	4,0
Y20_24	8,6	10,6	8,5	14,7	13,9	6,9	9,1	14,3	13,8	11,8	12,7	4,2
Y25_29	6,9	2,8	3,2	6,2	8,0	7,3	13,5	8,3	6,0	5,8	8,3	10,9
Y30_34	3,0	2,7	5,1	0,8	0,5	3,0	5,1	3,7	4,8	2,5	6,1	5,7
Y35_39	0,7	4,4	3,2	4,6	3,8	4,9	4,3	7,4	1,5	3,7	-0,6	0,6
Y40_44	3,9	4,0	6,9	8,0	7,4	8,0	7,0	0,0	1,9	3,0	-0,7	2,5
Y45_49	6,3	5,0	6,5	2,8	4,8	5,3	2,9	2,2	-0,6	3,4	3,7	5,6
Y50_54	24,9	18,7	24,7	18,2	10,6	8,8	10,1	12,5	3,4	4,4	4,5	2,0
Y55_59	27,3	31,0	29,2	32,4	38,9	33,6	30,5	35,4	29,4	24,3	22,1	18,8
Y60_64	6,6	9,1	9,4	7,9	11,1	10,6	12,0	9,0	7,0	15,2	9,9	10,9
Y20_64	9,9	10,1	11,1	11,1	11,2	9,9	10,8	11,0	8,2	8,1	7,7	6,7

Vir: Eurostat, 2012.

Če pogledamo še trende od leta 2000 dalje, razen precej sistematičnega zmanjševanja razlike v stopnjah zaposlenosti v starostnem razredu 50–54 let ni mogoče opaziti drugih sistematičnih trendov, precej dinamike pa je prisotne v razredu od 25 do 29 let ter pri starejših (60–64 let).

2. STANJE NA TRGU DELA V SLOVENIJI V PRIMERJAVI Z EU

Dogajanje na trgu dela je predvsem odraz splošnega makroekonomskega stanja v gospodarstvu, zato bomo najprej kot uvod v analizo dogajanja na trgu dela v Sloveniji in Evropski uniji predstavili nekaj makroekonomskih značilnosti, sledila pa bo kratka predstavitev stanja v Sloveniji v primerjavi z Evropsko unijo.

2.1 Gospodarska aktivnost v državah Evropske unije

Slovenija je od leta 2000 precej napredovala in je leta 2008 dosegla 91 % povprečne razvitosti EU27, kriza pa je do leta 2011 pahnila gospodarstvo na 84 % povprečne razvitosti EU27 (Tabela 13). Slovenija sodi zaradi finančne krize med bolj prizadete države EU, saj je bila v letu 2009 pri nas gospodarska rast $-8,1\%$. Med državami EU so jo slabše odnesle samo še baltske države in Finska.

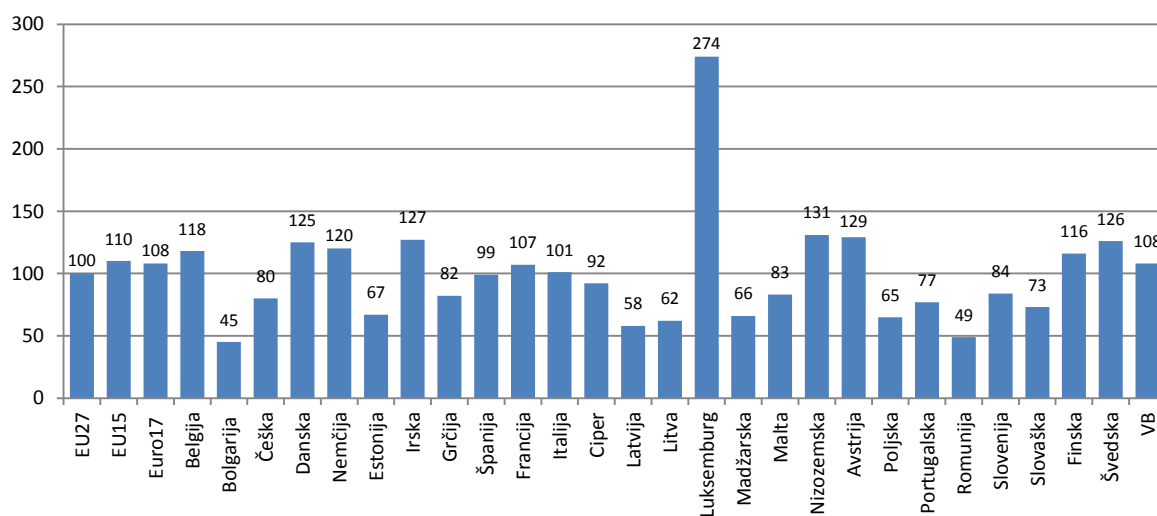
Tabela 13: Indeks BDP na prebivalca v PPP, 2000–2011

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU15	115	115	114	114	113	113	112	111	111	110	110	110
Euro17	112	112	111	110	109	109	109	109	109	109	108	108
Slovenija	80	80	82	84	87	87	88	88	91	87	85	84

Vir: Eurostat, 2012.

Slika 10 kaže podatke o primerjalni razvitosti držav EU v letu 2011. Izstopa Luksemburg, katerega BDP na prebivalca po kupni moči je kar za 170 % višji od povprečja EU. Bolgarija je bila najmanj razvita, saj je dosegala le 45 % povprečne razvitosti EU27 po kupni moči, sledila je Romunija s 47 %.

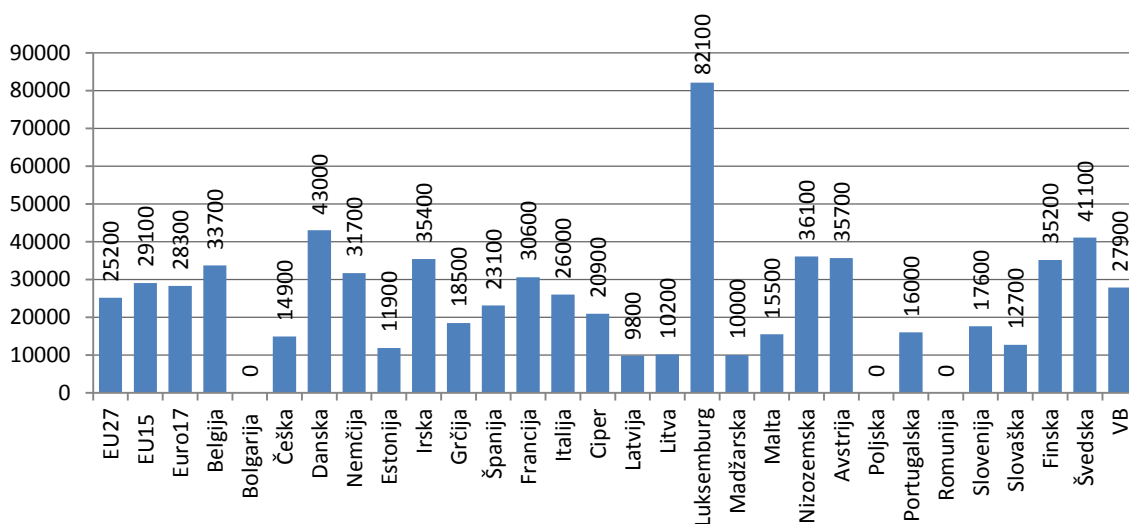
Slika 10: BDP na prebivalca v PPP (EU27 = 100) v državah EU, 2011

Vir: Eurostat, 2012.

Z vidika analize so zanimivi tudi podatki o absolutni višini BDP na prebivalca v evrih. Slika 11 predstavlja podatke za leto 2011. Z 82.000 evri izstopa Luksemburg, najnižji proizvod na prebivalca pa je v letu 2011 imela Latvija. Leto prej je bila Romunija država z najnižjim BDP na prebivalca (5.500 evrov na prebivalca), v letu 2008 pa Bolgarija s 4.700 evri na prebivalca. Slovenija je imela v letu 2011 17.600 evrov na prebivalca.

Slika 11: BDP na prebivalca v državah EU* v letu 2011, v evrih

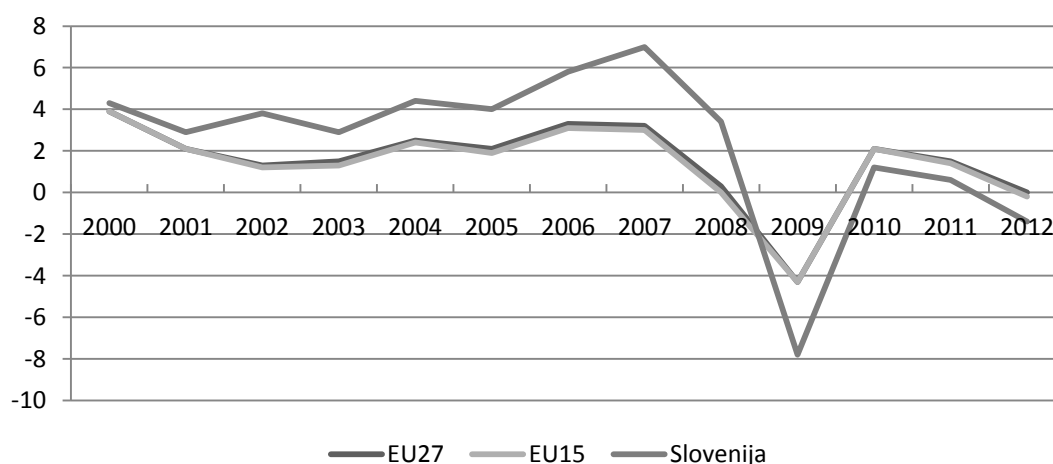

* Za leto 2011 za Bolgarijo, Poljsko in Romunijo ni podatka.

Vir podatkov: Eurostat, 2012.

Z vidika analize trga dela je zelo pomembno tudi dogajanje na področju gospodarske rasti oziroma gospodarska aktivnost, saj ta ključno vpliva na gibanje zaposlenosti in brezposelnosti oziroma na tokove na trgu dela.

Slika 12: Stopnje gospodarske rasti v EU in Sloveniji v letih med 2000 in 2012* (v %)

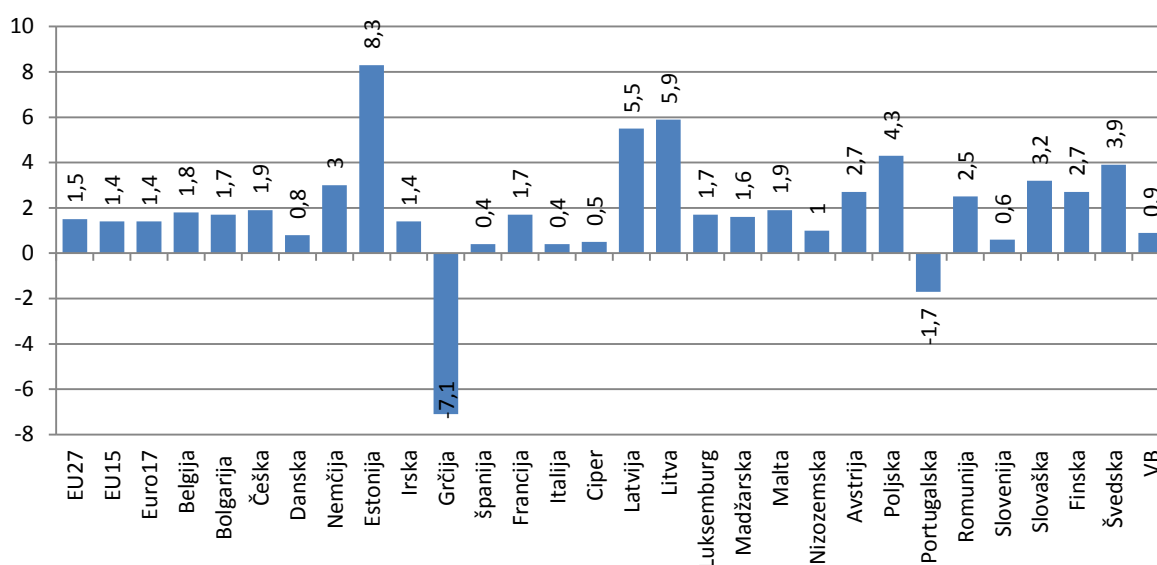
* Podatki za 2012 so še ocene.

Vir: Eurostat, 2012.

Slika 12 prikazuje stopnje gospodarske rasti v EU in Sloveniji. Slovenija je v letih med 2000 in 2008 dosegala nadpovprečne stopnje rasti, kar je glede na njeno primerjalno razvitost pričakovano, vendar pa jo je gospodarska kriza med drugim tudi zaradi velike odprtosti in upada izvoznega povpraševanja močno prizadela. Pozitivne gospodarske rasti so seveda vplivale tudi na trg dela in na zaposlovanje, še bolj jasno in hitreje pa se je na trgu dela odrazil upad gospodarske aktivnosti.

Slika 13 prikazuje stopnje rasti v državah EU v letu 2011. V povprečju je bila gospodarska rast v letu 2011 v EU27 1,5 %, v razvitem delu EU (v EU15) pa še nekoliko nižja. Z izjemo baltskih držav ter Poljske je bila gospodarska rast pod 4 %, kar seveda pomeni precej nizko rast, zlasti za nove članice, ki so pred krizo beležile zelo visoke stopnje rasti (npr. baltski tigri do 10 %).

Slika 13: Stopnje gospodarske rasti v državah EU v letu 2011 (v %)

Vir: Eurostat, 2012.

2.2 Pregled stanja na trgu dela v državah Evropske unije

V nadaljevanju predstavljamo nekaj osnovnih kazalcev o stanju na trgu dela v državah EU. Osredotočili se bomo na kazalce, ki lahko vplivajo na izdatke in strukturo ukrepov na področju politike trga dela: aktivnost, zaposlenost, brezposelnost in dolgotrajno nezaposlenost.

Stopnja delovne aktivnosti je opredeljena kot razmerje med osebami, starimi od 15 do 64 let, ki so zaposlene, in pa vsemi v tem starostnem obdobju. Vir podatkov je anketa o delovni sili (Eurostat, 2012).

Tabela 14 prikazuje gibanje stopenj delovne aktivnosti v starostni skupini od 15 do 64 let v Sloveniji in Evropski uniji. V Sloveniji v povprečju od leta 2004 presegamo stopnjo delovne aktivnosti v EU27, čeprav je bil primerjalni učinek krize v Sloveniji na delovno aktivnost močnejši kot v EU27 in EU15, kjer se je delovna aktivnost celo povečala. Podobno sliko pokaže tudi analiza po spolu (Eurostat, 2012), saj je stopnja delovne aktivnosti moških zelo blizu povprečja EU27 in se je postopno dvigovala. Zaposlenost žensk je ves čas nad povprečji EU, tako za EU27, EU25, EU15 in za območjem

evra. V vsej Evropi se sicer stopnje delovne aktivnosti žensk dvigujejo, vendar so se povečale tudi v Sloveniji, od leta 2000 so z 58,4 % zrasle na 64,2 %. K temu je precej prispevalo tudi kasnejše upokojevanje.

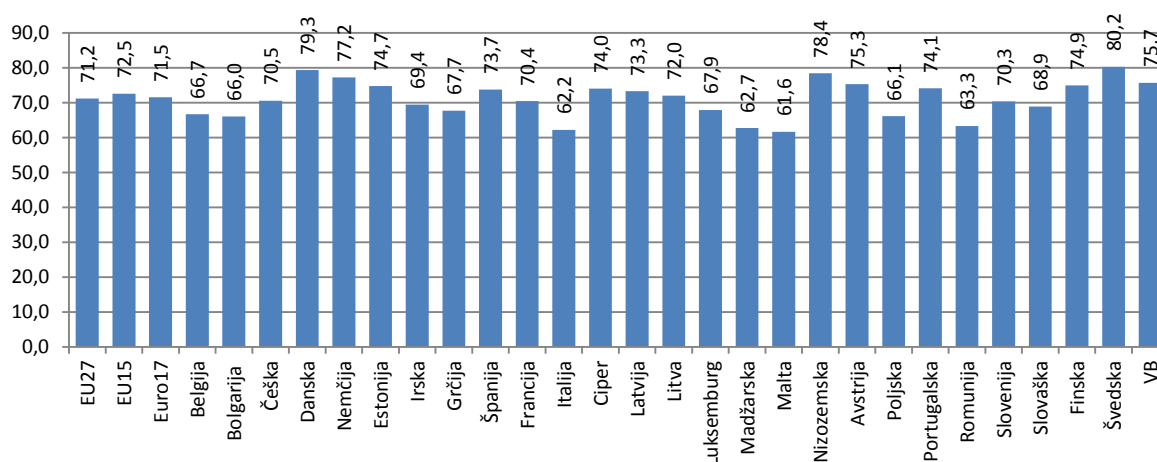
Tabela 14: Stopnja delovne aktivnosti v EU in Sloveniji, 2000–2011 (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU27	68,6	68,6	68,6	68,9	69,3	69,7	70,2	70,4	70,8	70,9	71,0	71,2
EU15	69,2	69,2	69,7	70,2	70,6	71,1	71,7	71,9	72,3	72,4	72,4	72,5
Euro17	67,6	67,7	68,3	68,8	69,4	69,9	70,5	70,9	71,3	71,4	71,4	71,5
Danska	80,0	79,9	79,6	79,5	80,1	79,8	80,6	80,1	80,7	80,2	79,4	79,3
Slovenija	67,5	68,1	67,8	67,1	69,8	70,7	70,9	71,3	71,8	71,8	71,5	70,3

Vir podatkov: Eurostat, 2012.

Slika 14 prikazuje podatke o stopnji delovne aktivnosti v državah EU v letu 2011. Slovenija je s 70,3 % delovno aktivnih tik pod povprečjem EU27 (71,2 %), vendar pa zaostaja za številnimi razvitimi državami, sploh pa za skandinavskimi, kjer se stopnje delovne aktivnosti približajo 80 %, na Švedskem pa so bile celo višje (80,2 %).

Slika 14: Stopnje delovne aktivnosti v državah EU v letu 2011 (v %)

Vir podatkov: Eurostat, 2012.

V Sloveniji se je v letih med 2000 in 2008 stopnja anketne brezposelnosti⁴ zniževala (Tabela 15). V oktobru 2008 se je zaradi vpliva finančne krize začela povečevati, kar se kaže v dvigu stopnje brezposelnosti v letih 2009, 2010 in 2011. Podobne trende je mogoče opaziti tudi drugod v EU, v povprečju je stopnja brezposelnosti v EU27 in na območju evra zrasla za okoli dve odstotni točki. Med državami so bile seveda spremembe v stopnjah brezposelnosti med 2008 in 2011 različne, ker jih je tudi kriza različno prizadela.

⁴ Na tej točki bi želeli opozoriti, da je stopnja anketne brezposelnosti po ILO (International Labour Organization) mednarodno primerljiva in jo uporablja tudi Eurostat za pripravo podatkov o brezposelnosti. Za natančno opredelitev glej ILO.

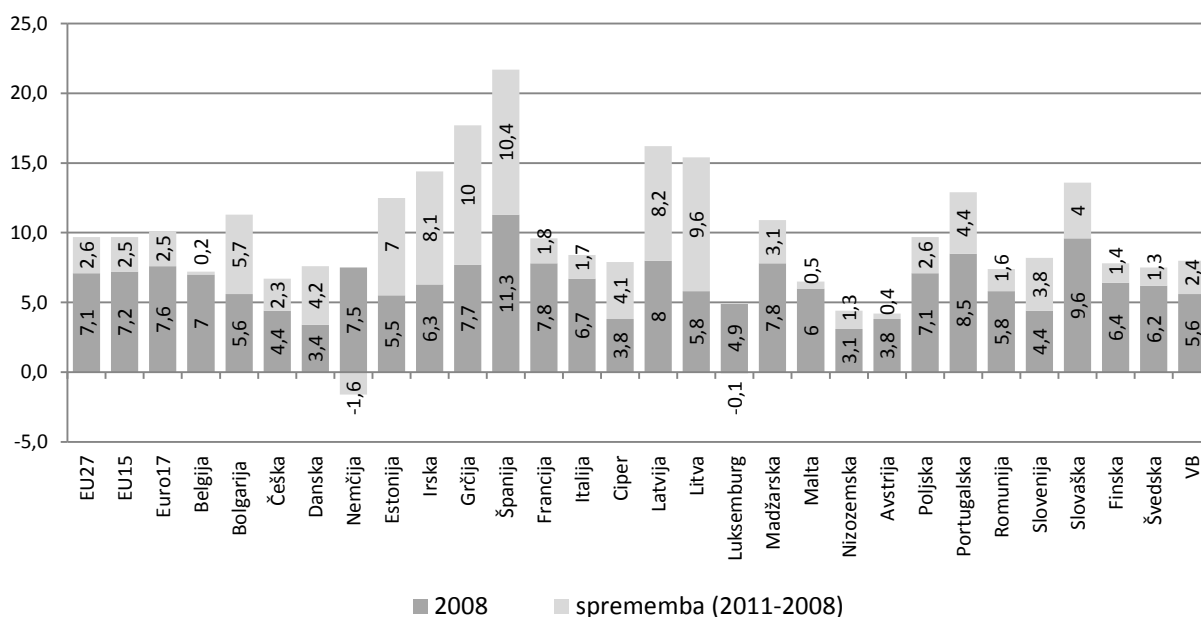
Tabela 15: Stopnje brezposelnosti v EU v % (anketna brezposelnost)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU27	8,8	8,6	8,9	9,1	9,3	9	8,3	7,2	7,1	9	9,7	9,7
EU15	7,9	7,3	7,7	8,1	8,3	8,3	7,8	7,1	7,2	9,2	9,6	9,7
Euro17	8,7	8,1	8,5	9	9,3	9,2	8,5	7,6	7,6	9,6	10,1	10,1
Slovenija	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5	6	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2

Vir podatkov: Eurostat, 2012.

Slika 15 prikazuje stopnje brezposelnosti leta 2008 in spremembo v letih med 2008 in 2011. Za nekatere države podatka o ocenjeni stopnji brezposelnosti za 2011 še ni bilo, zato niso bile vključene v izračun. Opazimo lahko, da Slovenije kriza do leta 2011 (kar se tiče zaposlovanja) ni prizadela tako zelo močno kot številne druge v EU, še zlasti Grčijo, Španijo, tudi Estonijo, Irsko, Litvo, Slovaško. Po drugi strani pa lahko ugotovimo, da se je brezposelnost v Sloveniji v letih med 2008 in 2011 povečala za 3,8 odstotne točke, medtem ko se je v povprečju v EU27 za 2,6 odstotne točke. Žal pa se je v Sloveniji brezposelnost skokovito povečevala tudi leta 2012 in v začetku 2013 preseгла 120.000 oseb.

Slika 15: Stopnja brezposelnosti v letu 2008 (v %) in sprememba v stopnji brezposelnosti med 2008 in 2011 (v odstotnih točkah)

Vir: Eurostat, 2012.

Z vidika politike trga dela je zelo pomembna tudi dolgotrajna brezposelnost. Dolgotrajna brezposelnost (12 mesecev in več) pri posameznikih se analizira pri tistih, ki so stari vsaj 15 let, ne živijo v skupnem gospodinjstvu, so na voljo, da lahko začnejo delati v naslednjih dveh tednih, in aktivno iščejo delo. Samo trajanje nezaposlenosti pa se meri kot obdobje od takrat, ko je bil posameznik zadnjič zaposlen (Eurostat, 2012). Izrazi se kot odstotek aktivnega prebivalstva.

Slovenija je od leta 2000 dalje močno znižala delež dolgotrajno brezposelnih, saj je stopnja dolgotrajne brezposelnosti upadla z dobrih 4 % na slaba 2 % v letu 2009. V jeseni 2008 je bil v Sloveniji dosežen minimum brezposelnosti, nato pa je začela brezposelnost naraščati zaradi učinka

krize. To je pripomoglo k temu, da se je v letih 2008 in 2009 dolgotrajna brezposelnost še znižala, saj se je število vseh brezposelnih močno povečalo na račun tistih, ki so bili brezposelni šele kratek čas. Vendar pa se je zaradi oteženih razmer na trgu dela ta brezposelnost ohranila, s tem pa se je zopet začela povečevati dolgotrajna brezposelnost (Tabela 16).

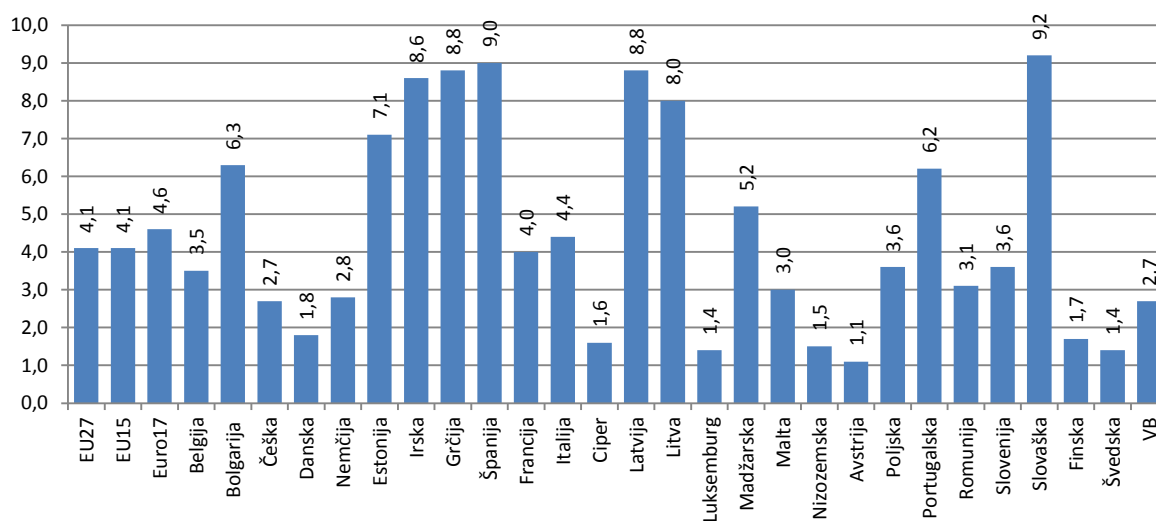
Tabela 16: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v EU (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU27	4,1	3,9	4,0	4,2	4,3	4,1	3,7	3,1	2,6	3,0	3,9	4,1
EU15	3,5	3,1	3,1	3,4	3,5	3,4	3,3	2,9	2,6	3,0	3,8	4,1
Euro17	4,2	3,8	3,8	4,1	4,3	4,2	3,9	3,4	3,0	3,4	4,3	4,6
Slovenija	4,1	3,7	3,5	3,5	3,2	3,1	2,9	2,2	1,9	1,8	3,2	3,6

Vir: Eurostat, 2012.

Podrobnejša primerjava z drugimi državami EU v letu 2009 (Slika 16) pokaže, da je bila v EU dolgotrajna brezposelnost v letu 2011 največja na Slovaškem, najmanjša pa v Avstriji, kjer je bila ne glede na prilive novih brezposelnih zaradi krize tudi sicer nizka (podobno velja tudi za Dansko, Nizozemsko, Švedsko), kar je lahko indikator uspešnosti aktivne politike zaposlovanja ter učinkovitega trga dela.

Slika 16: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v EU v letu 2011 (v %)

Vir: Eurostat, 2012.

3. IZBRANE TEME S PODROČJA TRGA DELA

Pregled statističnih kategorij s področja trga dela v tretjem poglavju nadgrajujemo z izbranimi temami s področja trga dela. Omejili smo se na analizo položaja mladih na trgu dela, posebej tudi na analizo prehoda mladih diplomantov na trg dela, ter na analizo vzorcev gibanja zaposlovanja in stroškov dela ter plač. Na koncu analiziramo dejavnike motivacije starejših, da bi ostali aktivni, oziroma ovire, ki jih silijo v neaktivnost.

Vse omenjene teme so izjemno aktualne, zato si po našem mnenju zaslužijo podrobnejšo obravnavo.

3.1 Analiza položaja mladih na trgu dela

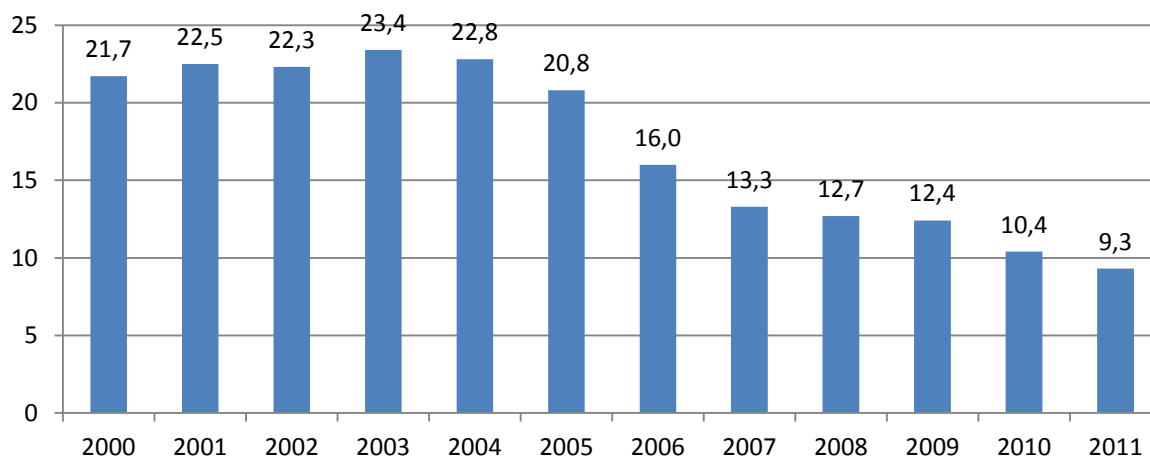
Mladi so na trgu dela ena od bolj ogroženih skupin. Podatki žal kažejo, da so poleg žensk in starejših ter invalidov tista skupina, ki jo zaznamuje višje stopnje nezaposlenosti in/ali manj ugodni pogoji zaposlitve na trgu dela. Študije kažejo, da so bili prav mladi v številnih državah najbolj prizadeti med zadnjo ekonomsko krizo (Bell in Blanchflower, 2011, Scarpetta et al., 2010). Vzroki za naraščajočo stopnjo brezposelnosti mladih so večinoma povezani z neučinkovito institucionalno strukturo na trgu dela. Zakonsko ali pogodbeno določene minimalne plače so previsoke glede na produktivnost mladih, predvsem nekvalificiranih iskalcev zaposlitve. Določbe delovnopravne zakonodaje, ki se nanašajo na zaposlovanje in odpuščanje, odpravnine in odpovedni roki prav tako otežujejo zaposlovanje mladih. V okviru obstoječe institucionalne strukture sta seveda cikličnost na trgu dela (Bell in Blanchflower, 2011) in relativna velikost kohorte mladih, ki vstopajo na trg dela (Shimer, 2001), tista dejavnika, ki najbolj vplivata tako na skupno stopnjo brezposelnosti kot tudi na stopnjo brezposelnosti mladih.

V nadaljevanju predstavljamo nekaj osnovnih podatkov o mladih na trgu dela v Sloveniji. Analiza temelji na sekundarnih podatkih Zavoda RS za zaposlovanje in Eurostata.

3.1.1 Osnovni podatki o brezposelnosti mladih

Slika 17 prikazuje gibanje odstotka mladih brezposelnih med vsemi brezposelnimi. Opaziti je mogoče, da se je po letu 2000 začel odstotek mladih med vsemi brezposelnimi povečevati in vrh dosegel leta 2003, ko je bilo v celotni strukturi brezposelnih kar 23,4 % mlajših od 26 let. V obdobju od leta 2000 do 2003 je število brezposelnih upadalo, vendar trend ni bil enako izrazit pri vseh starostnih skupinah. Po letu 2005 je delež mladih v celotni strukturi brezposelnih začel upadati, najnižjo vrednost (9,3 %) pa je dosegel leta 2011. Poudariti moramo, da to ni bil rezultat boljše zaposljivosti, temveč hitrega povečevanja števila brezposelnih v drugih starostnih skupinah.

Slika 17: Odstotek brezposelnih, ki so stari do 25 let, med vsemi brezposelnimi

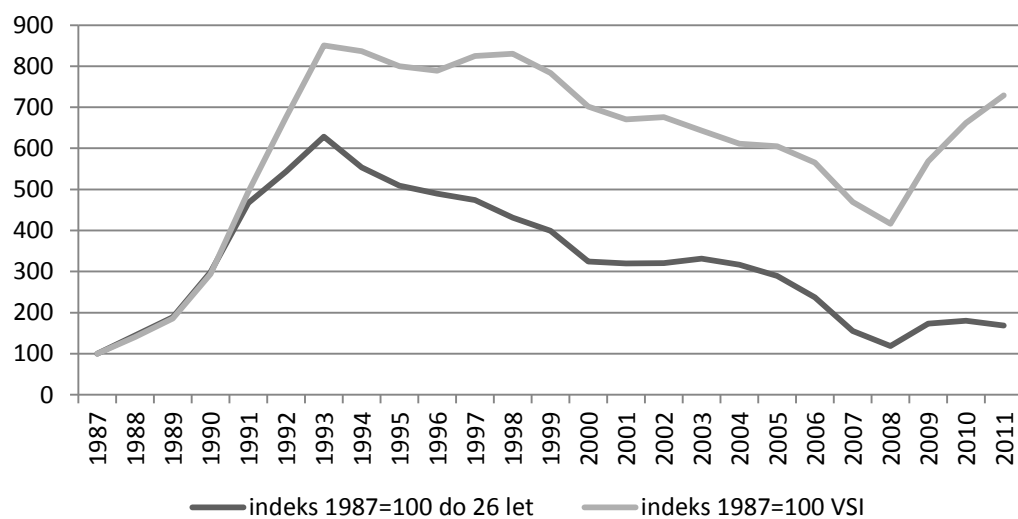
Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Na zniževanje deleža mladih v celotni brezposelnosti je v proučevanem obdobju pomembno vplivalo predvsem podaljševanje šolanja in povečan vpis v terciarno izobraževanje. Število diplomantov terciarnega izobraževanja se je v obdobju 1990–2010 izjemno povečalo. Do leta 2010 se je število vseh diplomantov v primerjavi z letom 1996 podvojilo, v primerjavi z leti pred 1990 pa kar potrojilo. Leta 1990 je študij končalo 6.538 diplomantov, nato pa se je to število začelo z leti počasi zviševati. V letih med 2001 in 2003 je število diplomantov naraslo za 20 %, v letih med 1995 in 2003 pa kar za 192 %. Največji indeks rasti po letih zasledimo v letu 2002, ko se je število diplomantov v primerjavi s predhodnim letom povečalo kar za 22 % (Statistični urad Republike Slovenije, 2012a).

Gibanje deleža mladih brezposelnih med vsemi brezposelnimi je seveda tudi pod močnim vplivom gibanja števila drugih starostnih skupin, zato ta upad deleža ni nujno dober indikator dejanskega dogajanja med mladimi na trgu dela. Slika 18 prikazuje gibanje indeksa števila mladih brezposelnih glede na leto 1987, ko je bilo med 15.200 brezposelnimi približno 7.600 mladih. Nato se je število mladih brezposelnih skokovito povečalo, povečevalo pa se je seveda tudi število vseh brezposelnih, pri čemer se je število vseh brezposelnih povečalo bolj, kar je tudi v skladu s podatki, ki jih prikazuje Slika 18: nakazano je upadanje deleža mladih med vsemi brezposelnimi. Hkrati pa je mogoče opaziti tudi to, da je gibanje števila mladih in števila vseh brezposelnih zelo podobno.

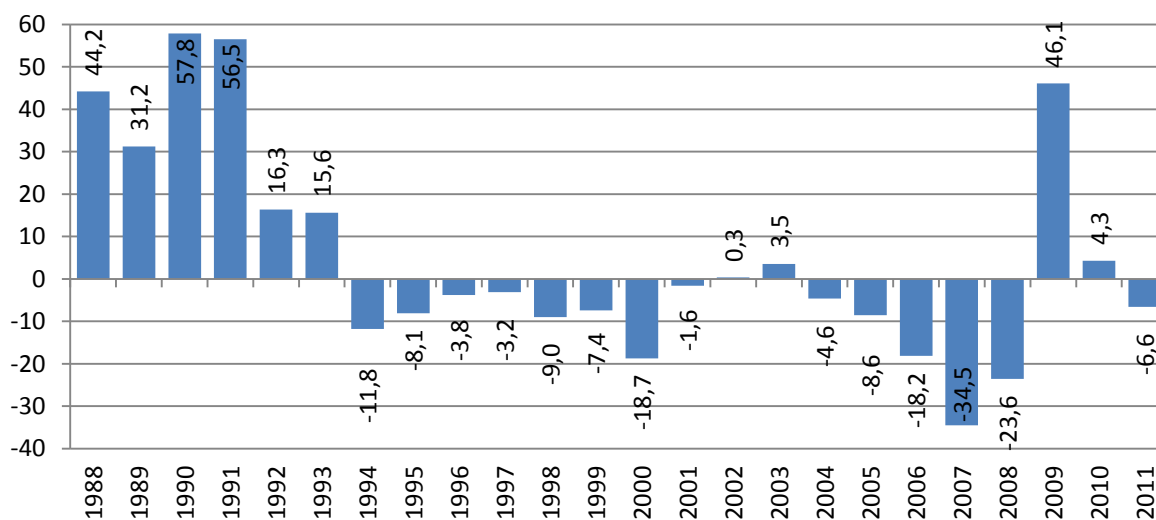
Slika 18: Indeks števila mladih brezposelnih (do 26 let) in vseh brezposelnih, 1987 = 100

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Število mladih brezposelnih je upadalo od leta 1993, ko se je začelo zniževati tudi število vseh brezposelnih. Število vseh brezposelnih je sicer ponovno naraslo v drugi polovici 90., vendar pa število mladih temu ni sledilo. Rahel porast je mogoče zabeležiti v letih 2002 in 2003 (Slika 19). Po letu 2003 (predvsem od leta 2005) je brezposelnost mladih začela hitro upadati, prav tako tudi celotna brezposelnost. Trenutna gospodarska kriza pa je negativno vplivala na brezposelnost (tako celotno kot tudi brezposelnost mladih), saj je ta v letu 2009 glede na leto prej narasla kar za 46 %.

Slika 19: Stopnje rasti števila mladih brezposelnih (do 26 let) v letih med 1988 in 2011

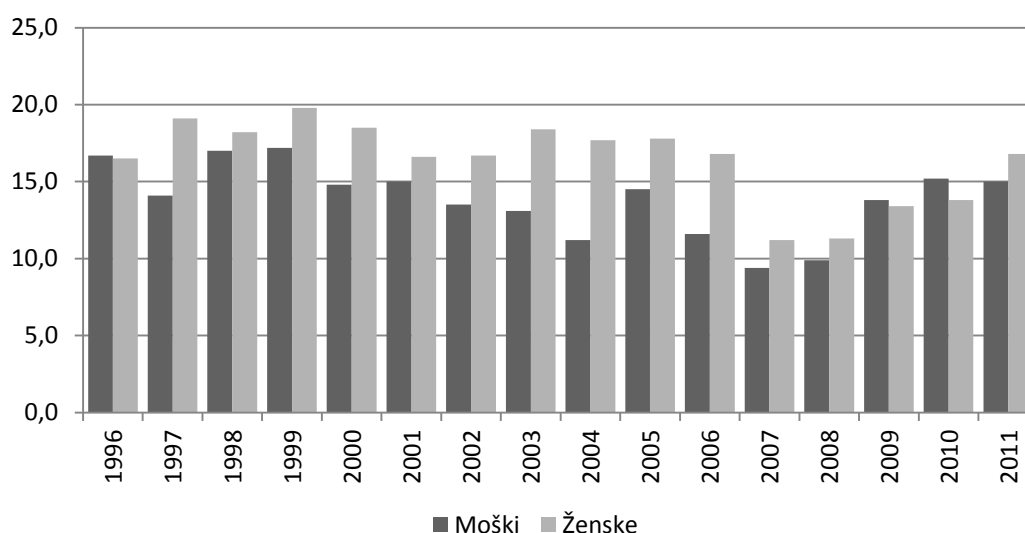
Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

3.1.2 Strukturne značilnosti brezposelnosti mladih

Pomembne strukturne značilnosti brezposelnih mladih lahko razberemo, če primerjamo brezposelnost po spolu in izobrazbi. Slika 20 prikazuje brezposelnost mladih žensk in moških, pri čemer so zajeti mladi med 15. in 24. letom starosti, vir zajetja pa je anketa o delovni sili (ADS).

Strukturne značilnosti po spolu (Slika 20) kažejo na višjo in bolj perečo problematiko brezposelnosti mladih žensk, katerih stopnja brezposelnosti je bistveno upadala vse do leta 2007, ko je Slovenija beležila najvišje stopnje gospodarske rasti. V letu 2009 je stopnja brezposelnih mladih moških prvič preseгла stopnjo brezposelnih žensk, kar lahko povežemo s pojavom ekonomske in finančne krize, ki je relativno bolj prizadela podjetja iz predelovalne dejavnosti, v katerih so bili po večini zaposleni moški. Že leta 2011 so se razmere spet obrnile.

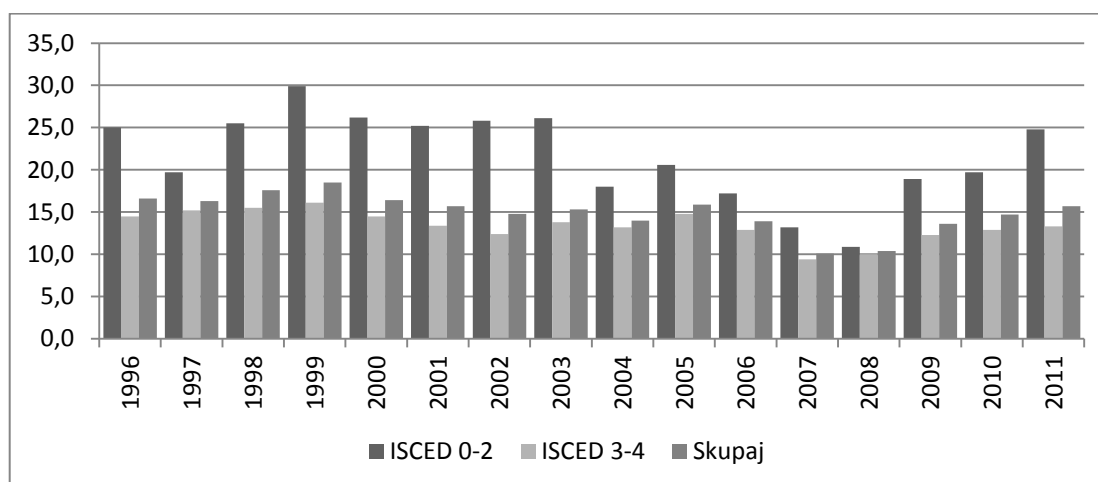
Slika 20: Spolna struktura mladih brezposelnih (od 15 do 24 let) v letih med 1996 in 2011

Vir: Eurostat, 2012.

Slika 21) kaže na izjemno pereč problem zaposlovanja mladih, ki po klasifikaciji ISCED dosegajo stopnje izobrazbe med 0 in 2. To zajema nedokončano osnovnošolsko, dokončano osnovnošolsko in nižjo srednješolsko izobrazbeno raven. V letu 2003 je bila brezposelnost med mladimi, ki so iz sistema izobraževanja izstopili s poklicno izobrazbo (ali manj), več kot 30-odstotna. Stopnje brezposelnosti mladih s končano srednješolsko izobrazbo (raven izobrazbe dosega ISCED 3 ali 4) so bile na ravni povprečne brezposelnosti mladih v starostni skupini od 15 do 24 let. Žal podatka o stopnji brezposelnosti za to starostno skupino za mlade s končano univerzitetno ali visokošolsko izobrazbo ni, saj je pri starosti do 24 let veliko mladih še v procesu izobraževanja na univerzah ali samostojnih visokošolskih zavodih. O brezposelnosti mladih diplomantov poročamo v posebnem podpoglavju (3.5), kajti podatki niso zajeti iz ankete o delovni sili, prav tako je drugačno tudi starostno obdobje – od 25 do 30 let.

Slika 21: Izobrazbena struktura mladih brezposelnih (od 15 do 24 let) v letih med 1996 in 2011

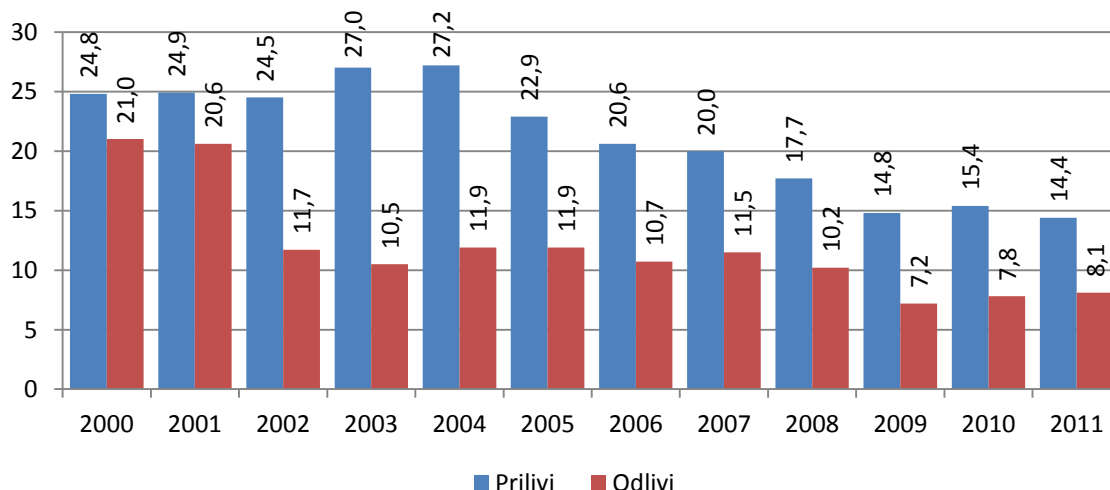

Vir: Eurostat, 2012.

3.1.3 Prilivi in odlivi brezposelnih in trajanje brezposelnosti pri mladih

Prilive in odlive mladih brezposelnih lahko spremljamo samo s pomočjo podatkov o na novo prijavljenih iskalcih prve zaposlitve in vključenih v prve zaposlitve.

Slika 22: Odstotek priliva in odliva iz registrirane brezposelnosti v prvo zaposlitev med vsemi odlivi iz registrirane brezposelnosti v Sloveniji od leta 2000 do 2011

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

Če pogledamo najprej prilive pri iskalcih prve zaposlitve med vsemi prilivi (Slika 22), lahko vidimo, da so ti naraščali od leta 2002 do 2004, in sicer je bilo do leta 2002 med vsemi prilivi dobrih 24 % tistih, ki so iskali prvo zaposlitev. Leta 2004 se je ta odstotek povečal na dobrih 27 %, nato pa že naslednje leto močno upadel in upadal do leta 2009. V letu 2010 se je delež iskalcev prve zaposlitve ponovno povečal, nato pa v letu 2011 spet nekoliko zmanjšal. Upadanje deleža po letu 2007 ne pomeni, da se je zmanjševalo število iskalcev prve zaposlitve, delež je upadal predvsem zato, ker se je močno povečalo število brezposelnih iz drugih razlogov. Povedano potrjuje tudi Slika 22. Delež odliva prvih

iskalcev zaposlitve med vsemi je bil do leta 2001 na ravni okoli 20 %, nato se je zmanjšal na okoli 11 % in upadel na 7 % v letih 2009 in 2010.

3.1.4 Regionalne razlike v brezposelnosti mladih

Tabela 17 prikazuje število brezposelnih mladih do 18 let, od 18 do 25 let, do 25 let in vse brezposelne v letu 2012 (maj) po območnih službah Zavoda RS za zaposlovanje. Problematika zaposlovanja mladih je najbolj pereča na severovzhodu države. Mladi tako predstavljajo velik delež vseh brezposelnih v OS Zavoda za zaposlovanje Trbovlje, Novo mesto in Ptuj, kjer je njihov delež vsaj 10 %. Najmanj pa jih je med vsemi brezposelnimi v osrednji Sloveniji, Kopru ter v Novi Gorici in Kranju, manj kot 7 %.

Tabela 17: Regionalne značilnosti brezposelnosti mladih v letu 2012 (maj)

Urad za delo	Do 18 let	18 do 25 let	Do 25 let	Skupaj	Odstotek mladih med vsemi brezposelnimi
OS Celje	4	951	955	11.082	8,6
OS Koper	9	430	439	6.634	6,6
OS Kranj	6	496	502	7.534	6,7
OS Ljubljana	15	1.600	1.615	26.887	6,0
OS Maribor	4	1.193	1.197	15.062	7,9
OS Murska Sobota	25	819	844	8.597	9,8
OS Nova Gorica	2	324	326	4.959	6,6
OS Novo mesto	58	569	627	6.135	10,2
OS Ptuj	4	443	447	4.460	10,0
OS Sevnica	6	375	381	4.301	8,9
OS Trbovlje	2	417	419	3.844	10,9
OS Velenje	2	672	674	7.301	9,2
Skupaj	137	8.289	8.426	106.796	7,9

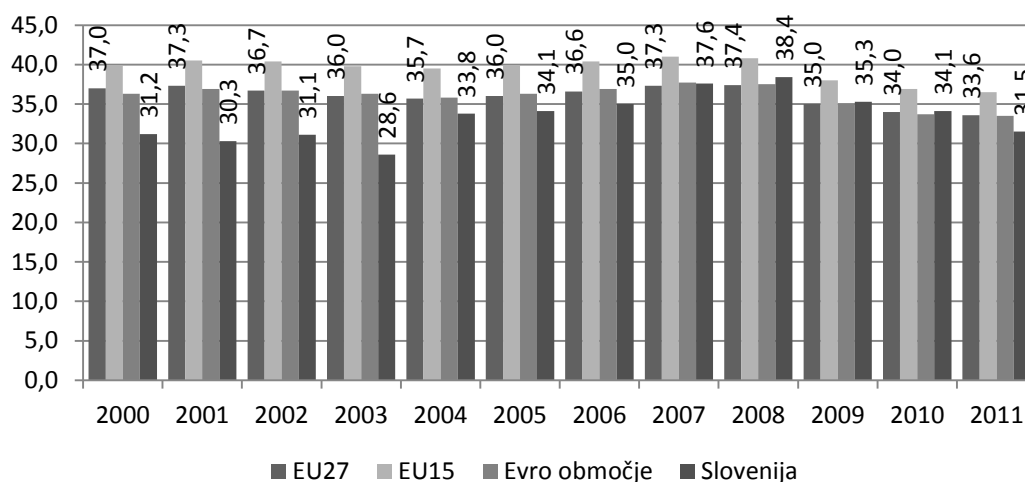
Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2012.

3.1.5 Položaj mladih na trgu dela v primerjavi z EU

Položaj mladih na trgu dela se spreminja tako v Sloveniji kot tudi v drugih državah Evropske unije. Zaposlenost mladih je pomemben pokazatelj ureditve trga dela. V Sloveniji smo v preteklosti beležili nižjo stopnjo zaposlenosti mladih (15–24 let), kot je povprečje EU, kar je posledica visoke vključenosti mladih v izobraževanje v tej starostni skupini.

V letu 2007 je prišlo do zasuka, saj je stopnja zaposlenosti mladih v Sloveniji znašala 37,6 %, evropsko povprečje (EU27) pa je bilo 37,4 %. V letu 2011 pa je mogoče znova zaznati upad zaposlenosti mladih, kar je povezano s krizo in večjim interesom mladih, da se izobražujejo, ker delovnih mest ni (Slika 23).

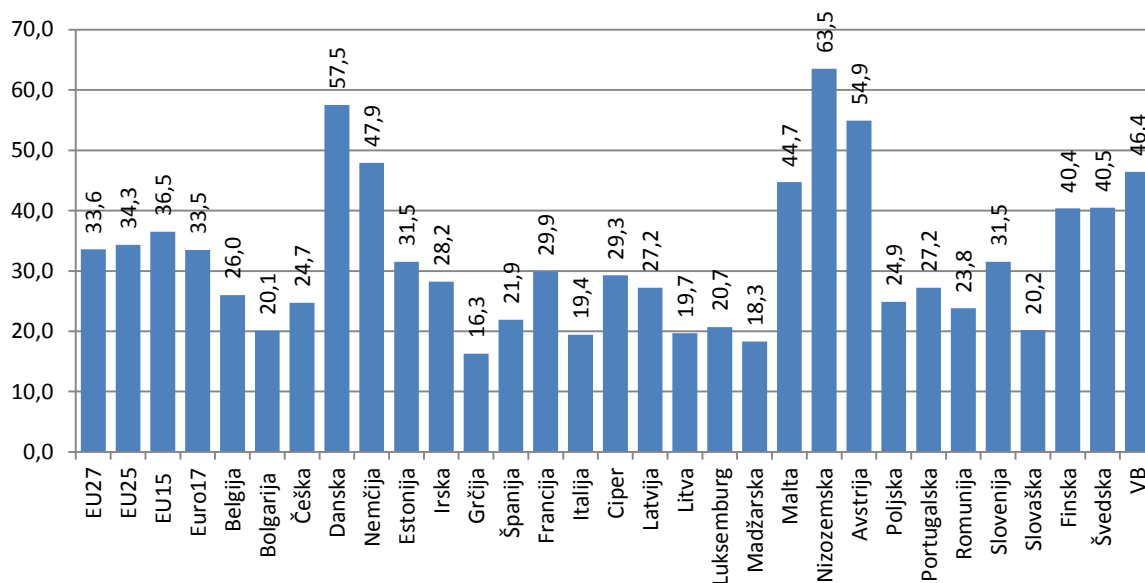
Slika 23: Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) v EU in v Sloveniji od leta 2000 do 2011

Vir: Eurostat, 2012.

Slika 24 prikazuje stopnjo zaposlenosti mladih v državah EU v letu 2011. Najvišjo stopnjo zaposlenosti mladih ima s 63,5 % Nizozemska, sledijo Danska, Avstrija, Velika Britanija, Malta in Nemčija, ki imajo vse zaposlenost mladih nad 45 %. Zaposlenost mladih v Sloveniji je bila v letu 2011 31,5 %, kar je blizu povprečja EU27, ki je bilo v letu 2011 33,6 %. Zaposlenost mladih se med državami razlikuje zaradi več razlogov, predvsem zaradi različnih institucionalnih okvirov (šolstvo, delovanje trga dela) ter gospodarskih trendov.

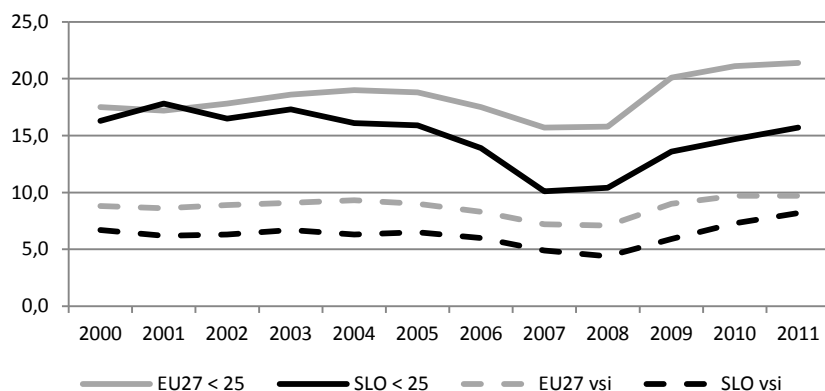
Slika 24: Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) v državah EU v letu 2011 (v %)

Vir: Eurostat, 2012.

Slika 25 prikazuje stopnjo brezposelnosti mladih do 25 let, povprečno stopnjo brezposelnosti v Sloveniji in povprečje v državah EU27.

Slika 25: Stopnja brezposelnosti mladih do 25 let in vseh v EU in v Sloveniji, 2000–2011 (v %)

Vir: Eurostat, 2012.

Kljub nizki stopnji zaposlenosti je pri starostni strukturi brezposelnosti v preteklosti najbolj izstopala stopnja mladinske brezposelnosti (starostna skupina od 15 do 24 let). Najvišjo stopnjo brezposelnosti mladih smo beležili leta 1998, ko je ta preseгла 18 %. Omenjena stopnja se je nato znižala, leta 2001 je znašala 16,6 %, pet let kasneje pa 14,7 %. Za mlade ženske je bila ta stopnja vseskozi nekoliko višja. Leta 2008 je v zadnjem četrtletju stopnja mladinske brezposelnosti znašala 11,1 % (Aktivno prebivalstvo po anketi o delovni sili, 2004, 2005, 2006, 2008, Statistični letopis 2008, str. 131).

Tabela 18: Stopnja brezposelnosti mladih v državah EU v letu 2011 (v %)

Država	2000	2007	2009	2010	2011
Avstrija	5,3	8,7	10,0	8,8	8,3
Belgija	16,7	18,8	21,9	22,4	18,7
Bolgarija	33,7	14,1	15,1	21,8	25,0
Ciper	9,9	10,2	13,7	16,6	22,4
Češka	17,8	10,8	16,7	18,4	18,1
Danska	6,2	7,5	11,8	14,0	14,2
Estonija	25,4	10,0	27,5	32,9	22,3
EU27	17,5	15,7	20,1	21,1	21,4
Evro17	16,8	15,5	20,3	20,9	20,8
Finska	21,4	16,5	21,5	21,4	20,1
Francija	19,6	19,8	24	23,6	22,9
Grčija	29,1	22,9	25,8	32,9	44,4
Irska	6,7	8,9	24,4	27,8	29,4
Italija	26,2	20,3	25,4	27,8	29,1
Latvija	21,4	11,9	36,2	37,2	31,0
Litva	30,0	8,2	29,2	35,1	32,9
Luksemburg	6,6	15,6	16,5	15,8	16,4
Madžarska	11,9	18,1	26,5	26,6	26,1
Malta	13,7	13,9	14,4	13,1	13,8
Nemčija	8,7	11,9	11,2	9,9	8,6
Nizozemska	6,1	7,0	7,7	8,7	7,6
Poljska	35,1	21,7	20,6	23,7	25,8
Portugalska	10,5	20,4	24,8	27,7	30,1
Romunija	17,2	20,1	20,8	22,1	23,7
Slovaška	37,3	20,6	27,6	33,9	33,5
Slovenija	16,3	10,1	13,6	14,7	15,7
Španija	22,9	18,2	37,8	41,6	46,4
Švedska	10,5	19,2	25,0	25,2	22,9
VB	12,2	14,3	19,1	19,6	21,1

Vir: Eurostat, 2012.

Če primerjamo povprečne stopnje brezposelnosti starostne skupine 24–30 let med evropskimi državami, ugotovimo, da ima Slovenija nižjo stopnjo, kot je povprečje EU. V letu 2007, kar je zadnje leto pred krizo, je povprečna stopnja mladinske brezposelnosti v EU znašala skoraj 15 %, leto prej 16,2 %, leta 2005 pa je bila 17,3 %. Najnižjo stopnjo brezposelnosti so v letu 2007 imele Nizozemska (5,9 %), Norveška (7,3 %) in Danska (7,9 %) (Eurostat Yearbook, 2008, str. 260).

Gospodarska kriza je prizadela tudi mlade, zato so se stopnje brezposelnosti mladih od leta 2007 zvišale, pri čemer pa se razmerje med državami ni bistveno spremenilo, še vedno je brezposelnost mladih nizka na Nizozemskem, v Nemčiji in Avstriji (Tabela 18).

Tabela 19: Stopnja brezposelnosti mladih po spolu v EU27 in v Sloveniji v letih med 2000 in 2011 (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Skupaj												
EU27	17,5	17,2	17,8	18,6	19,0	18,8	17,5	15,7	15,8	20,1	21,1	21,4
Slovenija	16,3	17,8	16,5	17,3	16,1	15,9	13,9	10,1	10,4	13,6	14,7	15,7
Moški												
EU27	16,6	16,6	17,6	18,5	18,7	18,7	17,2	15,4	15,8	21,2	21,8	21,9
Slovenija	14,6	15,7	15,0	15,6	13,9	14,5	11,6	9,4	9,9	13,8	15,2	15,0
Ženske												
EU27	18,6	17,8	18,1	18,7	19,3	19,0	18,0	16,1	15,8	18,9	20,2	20,8
Slovenija	18,3	20,4	18,6	19,8	19,2	17,8	16,8	11,2	11,3	13,4	13,8	16,8

Vir: Eurostat, 2012.

Podatki o razlikah med stopnjo brezposelnosti mladih moških in mladih žensk (Tabela 19) kažejo, da je bila stopnja brezposelnosti mladih žensk v Sloveniji do začetka krize večja od stopnje brezposelnosti mladih moških. V obdobju med letoma 2006 do 2008 sta se obe stopnji močno znižali, od slabih 17 % na dobrih 11 %. Vendar je stopnja brezposelnosti mladih moških tudi nižja od povprečja EU27, medtem ko je stopnja brezposelnosti mladih žensk začela padati pod povprečje EU27 šele po letu 2006. Opaziti pa je mogoče, da je v času hitrega upada brezposelnosti (od 2006 dalje) hitreje upadala brezposelnost mladih moških, v času krize pa precej hitreje naraščala. V EU27 so namreč razlike med spoloma precej manj očitne. Ko se je vpliv krize prenesel tudi na trg dela, se je stopnja brezposelnosti mladih v treh letih (med 2008 in 2011) povečala za dobrih 5 odstotnih točk (z 10,1 na 15,7 %), vendar pa bistvenih razlik med spoloma ni zaznati. Med 2008 in 2009 se je sicer močneje povečala brezposelnost med mladimi moškimi, kar je skladno s trendi na trgu dela nasploh, med 2010 in 2011 pa se je izrazito povečala pri ženskah. Kumulativno povečanje pa je bilo, kot je bilo že rečeno, pri obeh spolih okoli 5 točk.

Točko lahko sklenemo z ugotovitvijo, da je položaj mladih na trgu dela v Sloveniji v primerjavi z EU kar ugoden. Mladi se izobražujejo, kar pomeni sicer nižjo zaposlenost, na drugi strani pa je tudi stopnja brezposelnosti mladih v Sloveniji nižja kot v EU27. Skrb vzbuja le hiter trend povečevanja stopnje brezposelnosti od leta 2008 naprej.

Na podlagi zapisanega lahko povzamemo, da se je stopnja brezposelnosti mladih po letu 2000 pričela zviševati, dosegla vrh leta 2003, najnižjo vrednost pa leta 2010. Sklepamo lahko, da je to gibanje predvsem posledica strukturne narave te brezposelnosti. Največ brezposelnih mladih je v skupini z nižjo izobrazbo (osnovnošolska ali nižja srednješolska izobrazba) in v regijah, ki beležijo višje stopnje

brezposelnosti. V primerjavi z državami EU ima Slovenija nižje stopnje brezposelnosti mladih, kar je predvsem posledica podaljševanja izobraževanja.

3.2 Prehod diplomantov na trg dela

Po zaključku formalnega izobraževanja je vstop na trg dela precej zaznamovan s pomanjkanjem izkušenj in brezposelnostjo, zato se v znanstveni in strokovni literaturi prehodu iz izobraževanja na trg dela (predvsem najbolj izobraženih delavcev) namenja veliko pozornosti, trajanje brezposelnosti po uradnem zaključku študija pa je eden izmed pomembnih kazalcev na trgu dela (Teichler, 2002; Caroleo in Pastore, 2007; Schomburg in Teichler, 2006; Allen in van der Velden, 2009).

Večja evropska raziskovalna iniciativa CHEERS (Careers after Higher Education: a European research study) tako analizira prehod več kot 40.000 diplomantov iz 11 evropskih držav in Japonske (na primer: Schomburg in Teichler, 2006; Allen in van der Velden, 2007). Na podlagi omenjene študije se je večina diplomantov zaposlila povprečno v prvih treh mesecih po zaključku izobraževanja, najhitreje so zaposlitev našli diplomanti na Češkem in Norveškem, kjer je brezposelnost od zaključka izobraževanja do prve službe v povprečju trajala 2,9 meseca. Podobni komplementarni študiji, izvedeni pod okriljem Evropske komisije, in sicer raziskavi REFLEX (Research into Employment and professional FLEXibility) in HEGESCO (Higher Education as a Generator of Strategic Competences), pa sta pokazali, da v povprečju od 12 do 58 % diplomantov išče zaposlitev pred formalnim zaključkom študija, takih diplomantov je v Sloveniji okoli 32 % (Allen, Coenen in Humburg, 2011).⁵ Študija je tudi pokazala, da se trajanje brezposelnosti po formalnem zaključku študija med preučevanimi evropskimi državami razlikuje. Brezposelnost v povprečju traja od 1 meseca na Norveškem do skoraj 7 mesecev v Turčiji, v Sloveniji pa v povprečju 3,8 meseca, kar slovenske diplomante uvršča v zgornjo tretjino analiziranih držav po trajanju brezposelnosti diplomantov. Analiza ne preučuje posebej trajanja brezposelnosti po področjih izobraževanja in različnih programih.

Poglavje zato preučuje prehod diplomantov terciarnega izobraževanja, torej višjih, visokošolskih, v omejenem obsegu pa tudi magistrskih in doktorskih študentov, generacij 2007, 2008 in 2009 po posameznih področjih izobraževanja na trg dela. V preučevanih letih 2007–2009 so lahko diplomanti pridobili dodiplomsko izobrazbo naslednjih programov:

- višješolski strokovni program,
- višješolski strokovni program (prejšnji)⁶,
- visokošolski strokovni program prve bolonjske stopnje,
- visokošolski strokovni program (prejšnji),
- visokošolski univerzitetni program prve bolonjske stopnje,
- visokošolski univerzitetni program (prejšnji).

Med podiplomskimi programi pa so lahko končali:

- enovit magistrski program druge bolonjske stopnje,
- magistrski program druge bolonjske stopnje,
- magistrski program (prejšnji),

⁵ Podatki za Slovenijo so bili zbrani leta 2008 in se večinoma nanašajo na diplomante, ki so diplomirali v akademskem letu 2002/2003.

⁶ Programi pred uvedbo bolonjske reforme so poimenovani s terminom prejšnji.

- doktorski program tretje bolonjske stopnje,
- doktorski program (prejšnji).

Analiza posebej preučuje prehod diplomantov na trg dela glede na področja izobraževanja, kot so ta opredeljena v Mednarodni standardni klasifikaciji izobraževanja (ISCED). Termin diplomant se tako nanaša na vse zgoraj navedene programe, poglavje pa podrobneje obravnava samo diplomante dodiplomskih programov. Predhodne študije o prehodu diplomantov na trg dela (Domadenik, Drame in Farčnik, 2010, ter Farčnik in Domadenik, 2012) so ugotovile, da se zaposljivost diplomantov razlikuje tako glede na področje izobraževanja kot tudi glede na program, ki so ga končali. Na podlagi preliminarnih rezultatov smo ugotovili, da se trendi prehoda diplomantov na trg dela močno razlikujejo med diplomanti, ki so študirali redno, in tistimi, ki so svoje študijske obveznosti opravljali na izrednem študiju, zato smo vsako kohorto obravnavali ločeno. Poleg tega nam preučevana leta omogočajo orisati vplive gospodarskega stanja oziroma krize na zaposlovanje diplomantov.

Raziskava temelji na individualnih podatkih (zaščitenih mikropodatkih) o diplomantih in študentih⁷, ki so jim pripisani podatki o delovni aktivnosti iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP). Raziskovalna skupina je dostop do podatkov pridobila na Statističnem uradu Republike Slovenije in predstavlja primarni vir podatkov (Statistični urad Republike Slovenije, 2010a). Na podlagi združenih podatkov smo najprej izračunali delež zaposlenih študentov pred diplomom ter po prvih treh, šestih in devetih mesecih po njej. Hkrati so podatki za diplomante pri določenih programih in področjih izobraževanja zaradi majhnega števila in zakona o zaščiti mikropodatkov neprimerni za razkritje (*Zakon o državni statistiki – ZDSta*, 1995), kar je v tekstu v nadaljevanju označeno z n. p.

3.2.1 Osnovni podatki o generaciji diplomantov v obdobju od 2007 do 2011

Po podatkih Statističnega urada RS (2012a), predstavljenih v Tabela 20, je v letu 2007 diplomiralo 16.680 študentov, od tega je bilo 88,5 % študentov dodiplomskih programov, 9 % magistrskih in 2,5 % doktorskih. V letu 2008 je diplomiralo 17.221 študentov, kar je v primerjavi z letom poprej 3,2-odstotno povečanje. Največ (88,1 %) jih je diplomiralo na dodiplomskih programih, 9,5 % na magistrskih in 2,4 % na doktorskih. V letu 2009 pa je diplomiralo že 18.103 študentov, od tega 86,8 % na dodiplomskih programih, 10,6 % jih je pridobilo magistrsko izobrazbo, 2,6 % pa doktorat znanosti. V primerjavi z letom 2008 se je število diplomantov povečalo za 5,1 %. Tabela prikazuje tudi število diplomantov v letih 2010 in 2011, kjer je nadaljnje razviden trend naraščanja števila diplomantov, in sicer v letu 2010 se je v primerjavi z letom 2009 število diplomantov povečalo za 8,8 % oz. na 19.694 diplomantov in v letu 2011 v primerjavi s preteklim letom za 3,4 % oz. na 20.461 diplomantov.

⁷ Podatki o študentih in diplomantih so združeni iz baz »ŠOL – DIPL«, »ŠOL – ŠTUD«, »ŠOL – DIPL – TERC«.

Tabela 20: Število diplomantov po vrstah programov od leta 2007 do 2011

Vrsta programa	2007		2008		2009		2010		2011	
	SKUPAJ	% žensk	SKUPAJ	% žensk	SKUPAJ	% žensk	SKUPAJ	% žensk	SKUPAJ	% žensk
Višješolski strokovni	2.874	53,0	3.435	56,8	3.170	50,1	3.677	52,9	4.832	51,2
Visokošolski strokovni (prejšnji)	5.548	64,1	5.132	64,8	4.860	62,9	4.279	60,6	3.179	60,4
Visokošolski strokovni (1. bolonjska stopnja)	67	74,6	284	72,9	672	70,4	1.331	70,4	1.897	60,8
Visokošolski univerzitetni (1. bolonjska stopnja)	202	72,3	296	65,9	1.115	70,9	1.997	65,3	2.963	64,6
Visokošolski univerzitetni (prejšnji)	6.078	65,6	6.024	66,2	5.900	67,2	6.235	66,9	5.341	67,7
Skupaj dodiplomski programi	14.769	62,7	15.171	63,7	15.717	62,8	17.519	62,5	18.212	60,8
Enovit magistrski (2. bolonjska stopnja)	-		41	70,7	42	52,4	53	75,5	54	74,1
Magistrski (2. bolonjska stopnja)	75	44,0	202	54,5	442	62,0	630	57,1	860	60,7
Magisterij znanosti (prejšnji) in specialistični po visokošolski strokovni izobrazbi (prejšnji)*	1.421	57,5	1.402	57,8	1.436	56,8	1.027	58,7	812	57,8
Skupaj magistrski programi	1.496	56,8	1.645	57,7	1.920	57,9	1.710	58,7	1.726	59,7
Doktorat znanosti (prejšnji)	415	45,8	402	47,8	455	43,7	430	46,3	457	45,3
Doktorat znanosti (3. bolonjska stopnja)			3	33,3	11	90,9	35	42,9	66	47,0
Skupaj doktorski programi	415	45,8	405	47,7	466	44,9	465	46,0	523	45,5
SKUPAJ	16.680	61,8	17.221	62,8	18.103	61,8	19.694	61,8	20.461	60,3

* Vključeni so tudi študenti specialističnega izobraževanja.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Tabela 20 prikazuje tudi delež žensk po posameznih programih, ki se razlikuje glede na vrsto programa. Medtem ko se delež diplomantk na vseh dodiplomskih programih v preučevanih letih giblje med slabimi 61 % leta 2011 in 63,7 % leta 2008, je delež žensk na magistrskih programih nekoliko nižji, še nižji pa je ta delež med diplomanti, ki so zaključili doktorski program. Delež žensk, ki so zaključile magistrske programe, se je od leta 2007 do 2011 povečeval, delež žensk, ki so zaključile doktorski program, se je v letu 2008 glede na predhodno leto povečal, zmanjšal v letu 2009 in spet nekoliko povečal v letu 2010, nato pa v letu 2011 ponovno zmanjšal.

Ker pri nekaterih diplomantih podatki niso popolni in ker manjkajo podatki o diplomantih, ki so v letih 2007 in 2008 pridobili doktorat, prikazuje Tabela 21 število diplomantov po posameznih programih in spolu, kar smo uporabili pri nadaljnji analizi.

Tabela 21: Število opazovanih diplomantov po visokošolskih programih in spolu v letih od 2007 do 2009

	2007		2008		2009	
	SKUPAJ	% žensk	SKUPAJ	% žensk	SKUPAJ	% žensk
Višješolski strokovni	2.865	53,1	3.423	56,8	3.161	50,2
Visokošolski strokovni (prejšnji)	5.523	64,2	5.104	64,8	4.832	63,0
Visokošolski strokovni (1. bolonjska stopnja)	67	74,6	280	73,2	659	70,9
Visokošolski univerzitetni (1. bolonjska stopnja)	6.037	65,7	5.976	66,4	5.858	67,3
Visokošolski univerzitetni (prejšnji)	198	72,2	293	65,9	1.100	71,2
Skupaj dodiplomski programi	14.690	62,8	15.076	63,8	15.610	62,9
Enovit magistrski (2. bolonjska stopnja)			40	70,0	40	50,0
Magistrski (2. bolonjska stopnja)	73	45,2	186	59,1	421	63,0
Magistrski (prejšnji)	963	57,4	982	58,5	954	57,2
Specialistični (prejšnji)	429	59,4	386	57,0	412	57,5
Skupaj magistrski programi	1.465	57,4	1.594	58,5	1.827	58,5
Doktorski (prejšnji)					434	n. p.
Doktorski (3. bolonjska stopnja)					11	n. p.
Skupaj doktorski programi					445	44,9
SKUPAJ	16.155	62,3	16.670	63,3	17.882	62,0

Opomba: Okrajšava n. p. označuje zaščitene mikropodatke.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010a; lastni izračuni.

Tabela 22 prikazuje število diplomantov terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja mednarodne standardne klasifikacije izobraževanja (ISCED 97), odstotek diplomantov posameznega področja glede na število vseh diplomantov in odstotek žensk na posameznem področju izobraževanja. V preučevanih letih je največ študentov terciarnega izobraževanja diplomiralo na področju družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved, in sicer 49,7 % v letu 2007, 49,89 % v letu 2008 in 48,1 % v letu 2009. Čeprav se je delež omenjenih diplomantov v zadnjih treh letih zmanjšal, se je njihovo število povečalo za 422. Sledijo jim diplomanti tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva, ki jih je bilo v preučevanih letih okoli 12,5 % oziroma 13,5 %. Najmanj študentov terciarnega izobraževanja je diplomiralo na področju kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine, in sicer okoli 2,5 % vseh. Po posameznih letih lahko vidimo, da se je odstotek diplomantov storitev povečeval, in sicer z 8,2 % v letu 2007 na 10 % v letu 2009 oziroma za 437 diplomantov.

Število diplomantk terciarnega izobraževanja je po posameznih področjih izobraževanja zelo različno. Ženske prevladujejo na naslednjih področjih izobraževanja: izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev (okoli 85 % vseh diplomantov tega področja), zdravstvo in sociala (okoli 83 %), pa tudi umetnost in humanistika ter družbene, poslovne, upravne in pravne vede. Na drugi strani diplomanti prevladujejo na bolj tehničnih področjih izobraževanja, in sicer na področju tehnike, proizvodne tehnologije in v gradbeništvu, kjer je žensk le dobra petina. Na področju naravoslovja, matematike in računalništva pa diplomantke predstavljajo dobro tretjino vseh diplomantov.

V preučevanih letih je bilo mogoče terciarno izobrazbo pridobiti na eni izmed štirih univerz (Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru, Univerza na Primorskem in Univerza v Novi Gorici), na številnih višjih strokovnih šolah in samostojnih visokošolskih zavodih. Statistični urad Republike Slovenije

števila diplomantov po posameznih visokošolskih inštitucijah ne objavlja javno, zato nadaljnja analiza ne vključuje deležev diplomantov po posameznih visokošolskih zavodih.

Tabela 22: Število diplomantov po področjih izobraževanja

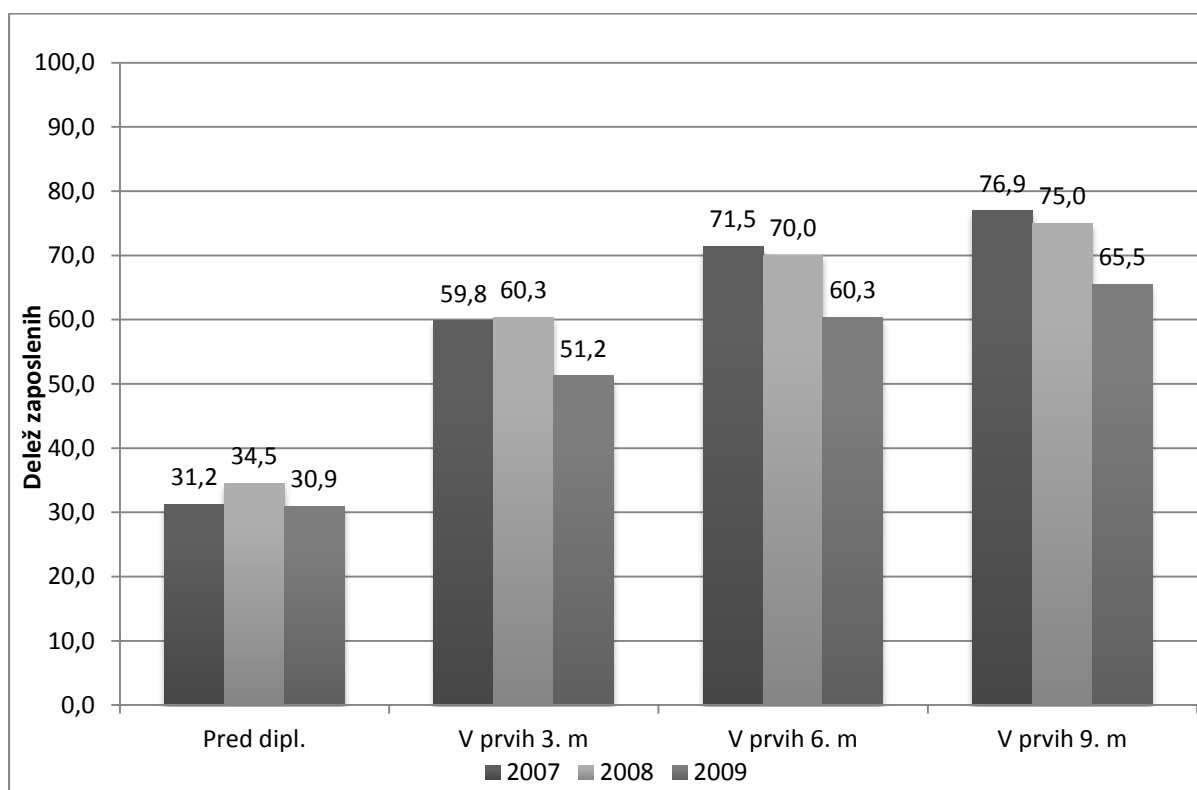
	2007			2008			2009		
	Št. dipl.	% vseh dipl.	% žensk	Št. dipl.	% vseh dipl.	% žensk	Št. dipl.	% vseh dipl.	% žensk
1 Izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev	1.492	8,9	85,0	1.421	8,3	85,7	1.421	7,9	86,8
2 Umetnost in humanistika	983	5,9	71,8	981	5,7	69,3	1.120	6,2	70,9
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	8.282	49,7	69,1	8.591	49,9	71,1	8.704	48,1	70,0
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	731	4,4	36,4	700	4,1	38,6	803	4,4	36,0
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	2.105	12,6	21,1	2.337	13,6	22,9	2.434	13,5	21,7
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	402	2,4	58,5	425	2,5	61,7	452	2,5	58,6
7 Zdravstvo in sociala	1.312	7,9	83,1	1.335	7,8	83,1	1.359	7,5	82,3
8 Storitve	1.373	8,2	41,7	1.431	8,3	43,8	1.810	10,0	48,2
SKUPAJ	16.680	100,0	61,8	17.221	100,0	62,8	18.103	100,0	61,8

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

3.2.2 Prehod diplomantov terciarnega izobraževanja na trg dela

V Sloveniji ima zaposlovanje diplomantov specifično dinamiko. Študenti se lahko odločijo za redni ali izredni študij, kamor se vpišejo tisti, ki ob študiju tudi delajo, oziroma študenti, ki na redni študij niso bili sprejeti. Redno vpisani študenti v večini primerov z iskanjem zaposlitve pričnejo že pred uradnim zaključkom študija. Tako se je 14,86 % rednih študentov preučevanih let zaposlilo v zadnjem letu pred diplomo, tj. v zadnjih dvanajstih mesecih pred diplomo, od tega 3,41 % vseh študentov v mesecu, ko so diplomirali. Prav tako je med študijem zaposlen tudi del izrednih študentov, ki pa lahko po diplomi kandidira za delovno mesto, na katerem se zahteva višja stopnja izobrazbe, bodisi pri istem delodajalcu ali pa na trgu dela poišče zaposlitev, ki ustreza višji izobrazbi. V povprečju je bilo 90,52 % vseh izrednih študentov med študijem zaposlenih. Ker je dinamika zaposlovanja različna za redne in izredne študente, prikazujeta Slika 26 deleže zaposlenih diplomantov po posameznih letih posebej za redne študente in Slika 27 posebej za izredne študente. Prikazani delež je kumulativni delež zaposlenih v obdobju. Slika 26 prikazuje trend zaposlovanja diplomantov, ki so študirali redno, po posameznih generacijah. Tako je bilo pred diplomo zaposlenih okoli 31 % diplomantov generacij 2007 in 2009 in 35 % generacije 2008. V prvih treh mesecih je bilo pri iskanju službe uspešnih skoraj 30 % diplomantov generacije 2007, 25 % generacije 2008 in 20 % generacije 2009. Sklepamo lahko, da je kriza negativno vplivala na zaposlovanje diplomantov v prvih treh mesecih po diplomi. Po prvih devetih mesecih po diplomi je bilo zaposlenih 77 % vseh diplomantov generacije 2007, ki so študirali redno, 75 % diplomantov generacije 2008 in 65,5 % generacije 2009. Enako podatki nakazujejo negativni trend zaposlovanja diplomantov, ki ga lahko po vsej verjetnosti pripišemo gospodarskim razmeram v letih 2009 in 2010.

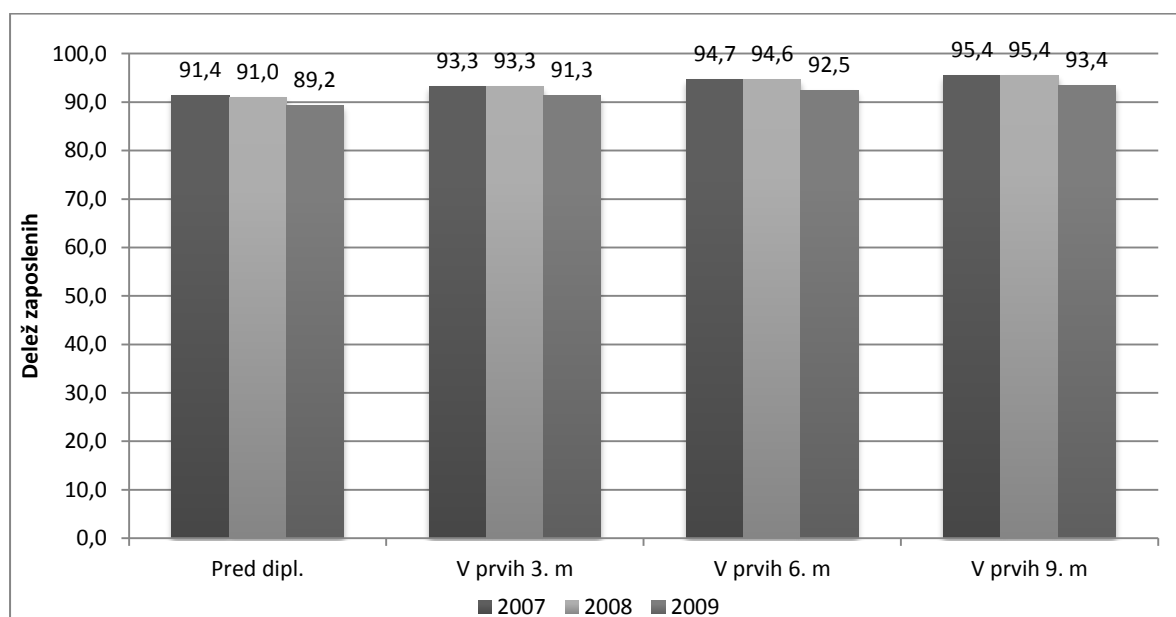
Slika 26: Kumulativni delež zaposlenih diplomantov, ki so študirali redno, po posameznih letih (v %)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010a; lastni izračuni.

Trend zaposlovanja diplomantov, ki so študirali izredno, je drugačen, kajti okoli 90 % vseh študentov je bilo zaposlenih že pred diplomo (Slika 27), tj. 91,4 % diplomantov generacije 2007, 91 % generacije 2008 in 89,2 % generacije 2009. V naslednjih treh mesecih po diplomi pa je zaposlitev našlo dodatna 2 % diplomantov. Po devetih mesecih po diplomi je bilo zaposlenih dobrih 95 % diplomantov generacij 2007 in 2008 in 93,4 % diplomantov generacije 2009. Tudi na podlagi podatkov o zaposlovanju diplomantov, ki so študirali izredno, lahko opazimo vpliv gospodarskih razmer na zaposlovanje diplomantov.

Slika 27: Kumulativni delež zaposlenih diplomantov, ki so študirali izredno, po posameznih letih (v %)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010a; lastni izračuni.

Zaradi različnih trendov zaposlovanja diplomantov, ki so študirali redno, in tistih, ki so študirali izredno, so trendi zaposlovanja diplomantov predstavljeni ločeno po posameznih generacijah. Na podlagi študije Farčnik in Domadenik (2012), ki je na osnovi enake podatkovne baze in uporabe modela probit ugotovila, da je verjetnost zaposlitve po diplomi odvisna od področja izobraževanja, so trendi zaposlovanja predstavljeni po področjih izobraževanja. Glede na to, da je večina diplomantov, ki so študirali izredno, zaposlitev poiskala pred diplomo in da je delež tistih, ki so zaposlitev našli v prvih treh, šestih oziroma devetih mesecih, razmeroma majhen, nadaljnja analiza njihovega prehoda na trg dela ne zajema. Hkrati so podatki za diplomante po področjih izobraževanja zaradi majhnega števila in zakona o zaščiti mikropodatkov neprimerni za razkritje (*Zakon o državni statistiki – ZDSta*, 1995).

Diplomanti višješolskih programov po področjih izobraževanja

Tabela 23 prikazuje trende prehoda diplomantov višješolskih programov po področjih izobraževanja za tri generacije diplomantov. Največ študentov generacije 2007, zaposlenih pred diplomo, je bilo diplomantov tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva (59,4 %). Prav diplomanti tega področja izobraževanja so bili na koncu opazovanega obdobja, torej po devetih mesecih po diplomi, najuspešnejši, saj jih je bilo zaposlenih 84,3 %. Enako lahko opazimo tudi v letu 2008, ko je bilo po devetih mesecih zaposlenih 83,6 % diplomantov s tega področja. Najmanj so bili uspešni diplomanti umetnosti in humanistike, medtem ko s področja izobraževanih ved in izobraževanja učiteljev ter zdravstva in sociale ni diplomantov, ki so zaključili višješolski program.

Tabela 23: Število diplomantov višješolskih programov, ki so študirali redno, in kumulativni delež zaposlenih po letih (v %)

Področje izobraževanja	Število diplomantov	Pred diplomo	Prve 3 mesece po diplomi	Prvih 6 mesecev po diplomi	Prvih 9 mesecev po diplomi
2007					
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	337	50,7	60,2	68,6	73,3
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	18	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	197	59,4	76,1	80,7	84,3
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	27	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
8 Storitve	193	50,8	61,7	73,1	78,2
2008					
2 Umetnost in humanistika	10	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	428	62,9	69,9	72,4	75,0
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	28	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	244	58,6	74,6	79,5	83,6
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	25	20,0	44,0	56,0	68,0
8 Storitve	195	56,9	65,1	73,3	78,0
2009					
2 Umetnost in humanistika	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	259	39,8	47,1	51,7	56,0
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	35	31,4	42,9	51,4	60,0
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	240	43,3	62,5	67,1	71,3
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	58	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
8 Storitve	258	55,0	60,9	66,3	67,4

Opomba: V poljih, označenih z n. p., je podatek zaradi varstva osebnih podatkov zakrit.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010a; lastni izračuni.

V letu 2008 je višješolski program zaključilo 930 rednih študentov. Pred diplomo je bilo zaposlenih največ študentov družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved, in sicer 62,9 % (Tabela 23), po devetih mesecih pa 75 %. V prvih devetih mesecih po diplomi so bili najuspešnejši diplomanti tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva (83,6 % diplomantov je bilo zaposlenih po prvih devetih mesecih po diplomi).

V letu 2009 se je delež zaposlenih diplomantov višješolskih programov po devetih mesecih po diplomi zmanjšal v primerjavi s preteklimi opazovanimi leti (Tabela 23). Tudi v generaciji diplomantov 2009 so bili najuspešnejši diplomanti tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva, vendar pa je bilo po devetih mesecih zaposlenih 71,3 % diplomantov. Sledijo jim diplomanti storitev, ki jih je bilo v devetih mesecih po diplomi zaposlenih 67,4 %.

Diplomanti visokošolskih strokovnih programov po področjih izobraževanja

Visokošolski strokovni program pred uvedbo bolonjske reforme je v letu 2007 zaključilo 2.768 diplomantov, v letu 2008 2.615 diplomantov in v letu 2009 2.589 diplomantov, ki so študirali redno. Pred diplomo je bilo največ zaposlenih diplomantov generacije 2007 s področja izobraževalnih ved in izobraževanja učiteljev (54,2 %), sledijo jim diplomanti naravoslovja, matematike in računalništva ter področja tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva. Podoben trend lahko opazimo tudi v letih 2008 in 2009 (Tabela 24).

Med najuspešnejšimi pri iskanju zaposlitve v prvih devetih mesecih v vseh treh generacijah so bili diplomanti tehničnih ved, zdravstva in sociale ter izobraževalnih ved in izobraževanja učiteljev. Enako so bili v vseh preučevanih letih najmanj uspešni diplomanti umetnosti in humanistike, storitev ter družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved.

Tabela 24: Število diplomantov visokošolskih strokovnih programov, ki so študirali redno, in kumulativni delež zaposlenih po letih (v %)

Področje izobraževanja	Število diplomantov	Pred diplomo	Prve 3 mesece po diplomi	Prvih 6 mesecev po diplomi	Prvih 9 mesecev po diplomi
2007					
1 Izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev	142	54,2	70,4	78,2	81,0
2 Umetnost in humanistika	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	1.065	31,7	54,9	64,8	70,6
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	121	46,3	71,1	78,5	81,8
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	544	43,6	76,3	82,5	86,0
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	134	32,1	53,7	64,9	73,9
7 Zdravstvo in sociala	468	18,2	64,5	79,1	85,5
8 Storitve	280	32,1	47,5	59,3	65,7
2008					
1 Izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev	122	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
2 Umetnost in humanistika	17	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	959	39,7	57,5	64,1	68,4
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	100	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	563	43,7	70,5	78,9	82,8
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	141	42,6	52,5	62,4	66,0
7 Zdravstvo in sociala	437	21,3	66,1	79,4	84,4
8 Storitve	276	35,1	49,3	54,7	60,1
2009					
1 Izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev	157	36,3	76,4	83,4	87,3
2 Umetnost in humanistika	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	742	39,1	49,6	55,5	60,9
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	111	44,1	64,9	73,9	76,6
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	543	47,3	69,8	77,2	81,8
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	135	37,8	45,9	60,0	66,7
7 Zdravstvo in sociala	528	22,2	61,4	73,5	81,1
8 Storitve	342	42,1	53,8	58,5	61,7

Opomba: V poljih, označenih z n. p., je podatek zaradi varstva osebnih podatkov zakrit.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010a; lastni izračuni.

Diplomanti visokošolskih strokovnih programov 1. bolonjske stopnje po področjih izobraževanja

Diplomantov visokošolskega strokovnega programa oziroma 1. bolonjske stopnje, ki so diplomo pridobili v letu 2007, je bilo zgolj 19, pridobili pa so izobrazbo s področja družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved. V letu 2008 je 82, v letu 2009 pa 222 študentov zaključilo visokošolski strokovni program 1. bolonjske stopnje. Zaradi majhnega števila diplomantov so v Tabela 25 podatki o prehodu diplomantov samo za generacijo 2009. 12,2 % diplomantov družbenih, poslovnih,

upravnih in pravnih ved generacije 2009 je bilo zaposlenih pred diplomo, v devetih mesecih po diplomi pa skupno 32,4 %.

Tabela 25: Število diplomantov visokošolskih strokovnih programov 1. bolonjske stopnje, ki so študirali redno, in kumulativni delež zaposlenih v letu 2009 (v %)

	Število diplomantov v	Pred diplomo	Prve 3 mesece po diplomi	Prvih 6 mesecev po diplomi	Prvih 9 mesecev po diplomi
2009					
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	222	12,2	22,5	29,7	32,4
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
7 Zdravstvo in sociala	53	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
8 Storitve	9	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.

Opomba: V poljih, označenih z n. p., je podatek zaradi varstva osebnih podatkov zakrit.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010a; lastni izračuni.

Diplomanti visokošolskih univerzitetnih programov (starih) po področjih izobraževanja

Največ diplomantov generacije 2007 je pridobilo visokošolsko univerzitetno izobrazbo po programu pred uvedbo bolonjske reforme. Tako je leta 2007 diplomiralo 5.389 študentov, ki so študirali redno, leta 2008 5.316 in leta 2009 5.225. V letu 2007 je bilo pred diplomo zaposlenih najmanj diplomantov zdravstva in sociala (3,8 %), vendar pa si je v prvih devetih mesecih zaposlitev našlo 96,9 % vseh diplomantov, kar je razvidno iz Tabela 26.

V naslednjih opazovanih letih je mogoče opaziti negativen trend zaposlovanja diplomantov zdravstva in sociala, kajti po prvih devetih mesecih po diplomi je bilo zaposlenih 92,5 % diplomantov generacije 2009. Med uspešnejšimi diplomanti pri iskanju zaposlitve so bili diplomanti tehničnih ved in naravoslovja, torej naravoslovja, matematike in računalništva (po prvih devetih mesecih po diplomi je bilo zaposlenih 83,2 % diplomantov generacije 2007) ter tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva (87,5 % diplomantov generacije 2007 je bilo zaposlenih po prvih devetih mesecih po diplomi). Med najmanj uspešnimi so diplomanti umetnosti in humanistike, storitev ter družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved. Le 59,7 % diplomantov umetnosti in humanistike generacije 2008 je bilo na primer zaposlenih v prvih devetih mesecih po diplomi.

Tabela 26: Število diplomantov visokošolskih univerzitetnih programov (stari), ki so študirali redno, in kumulativni delež zaposlenih po letih (v %)

	Število diplomantov	Pred diplomo	Prve 3 mesece po diplomi	Prvih 6 mesecev po diplomi	Prvih 9 mesecev po diplomi
2007					
1 Izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev	1.034	40,3	61,7	75,2	80,4
2 Umetnost in humanistika	720	27,2	42,8	52,9	60,0
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	2.033	20,4	53,3	67,0	72,9
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	374	19,8	59,4	77,3	83,2
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	703	26,2	72,4	83,2	87,5
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	151	17,9	44,4	64,9	76,2
7 Zdravstvo in sociala	293	3,8	75,4	93,9	96,9
8 Storitve	81	29,6	51,9	58,0	72,8
2008					
1 Izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev	992	39,5	65,1	78,3	83,4
2 Umetnost in humanistika	670	30,3	45,2	53,1	59,7
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	2.018	25,2	54,1	65,2	72,5
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	695	30,9	72,8	82,6	85,0
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	169	19,5	45,6	61,5	72,8
7 Zdravstvo in sociala	335	4,8	69,3	92,2	95,5
8 Storitve	81	28,4	51,9	58,0	65,4
2009					
1 Izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev	987	37,0	60,1	70,3	77,5
2 Umetnost in humanistika	718	28,1	45,3	53,5	59,9
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	1.781	25,6	46,9	59,2	66,4
4 Naravoslovje, matematika in računalništvo	399	17,8	61,2	75,9	79,5
5 Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	724	25,8	63,0	74,6	79,4
6 Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	167	18,6	39,5	56,9	64,1
7 Zdravstvo in sociala	331	5,1	65,6	90,0	92,5
8 Storitve	118	29,7	42,4	50,9	59,3

Opomba: V poljih, označenih z n. p., je podatek zaradi varstva osebnih podatkov zakrit.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010a; lastni izračuni.

Visokošolski univerzitetni program 1. bolonjske stopnje po področjih izobraževanja

Leta 2007 je univerzitetno visokošolsko izobrazbo po novem bolonjskem programu pridobilo zgolj 20 študentov, ki so študirali redno, in sicer s področja umetnosti in humanistike ter družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved, leta 2008 pa 155 študentov. Od tega jih je bilo pred diplomo zaposlenih le 3,2 %, po prvih devetih mesecih pa skupaj 12,3 %. Število diplomantov prve bolonjske stopnje se je v letu 2009 povečalo na 871, njihov prehod na trg dela pa se ni bistveno izboljšal, saj je bilo po devetih mesecih po diplomi zaposlenih 14,4 % diplomantov (Tabela 27). Sicer je v letu 2009 visokošolski univerzitetni študij 1. bolonjske stopnje zaključilo tudi 43 diplomantov umetnosti in

humanistike in tudi drugih področij izobraževanja, vendar pa sta njihovo število in prehod na trg dela zaradi varstva osebnih podatkov statistično zaščiteni.

Tabela 27: Število diplomantov visokošolskih univerzitetnih programov 1. bolonjske stopnje, ki so študirali redno, in kumulativni delež zaposlenih po letih (v %)

	Število diplomantov v	Pred diplomo	Prve 3 mesece po diplomi	Prvih 6 mesecev po diplomi	Prvih 9 mesecev po diplomi
2009					
2 Umetnost in humanistika	43	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.
3 Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	828	5,0	10,0	12,2	14,4

Opomba: V poljih, označenih z n. p., je podatek zaradi varstva osebnih podatkov zakrit.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010a; lastni izračuni.

Magistrski in doktorski programi

Diplomanti enovitega magistrskega programa 2. bolonjske stopnje, ki so študirali redno, zaradi majhnega števila preučevanih let niso vključeni v analizo. V preučevanem obdobju je študij zaključilo zgolj 7 magistrstov bolonjskega programa druge stopnje v letu 2007, 26 v letu 2008, in 68 v letu 2009. Od tega jih je na primer v letu 2009 44 zaključilo magisterij družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved, po prvih devetih mesecih jih je bilo zaposlenih 84,1 %. Ponovno pa analiza zaradi varstva osebnih podatkov deležev zaposlenih magistrstov po posameznih obdobjih, letih in področjih izobraževanja ne obravnava.

Magistrski program (stari) je v letu 2007 uspešno zaključilo 182 rednih študentov, od tega so bili pred diplomo zaposleni vsi diplomanti izobraževalnih ved in izobraževanja učiteljev, zdravstva in sociale ter storitev. Zaradi uvedbe novih magistrskih programov druge bolonjske stopnje se je število magistrstov starega programa z leti zmanjševalo. Leta 2008 jih je po starem programu magistriralo 175, leta 2009 pa 109.

Doktorski program tretje bolonjske stopnje je v letu 2009 zaključilo le 7 doktorandov, kar onemogoča natančno analizo. Od 194 doktorjev znanosti, ki so doktorirali po starem doktorskem programu v letu 2009, jih je bila večina zaposlenih pred doktoratom. Ostali doktorandi v iskanju zaposlitve v prvih devetih mesecih po doktoratu niso bili uspešni, ponovno pa natančni podatki po področjih izobraževanja niso primerni za razkritje.

3.3 Analiza gibanja plač

V nadaljevanju predstavljamo nekatere ključne trende na področju plač, in sicer predvsem po dejavnostih. Vir podatkov o gibanju plač je Statistični urad RS (Podatkovni portal) ter portal e-uprava. Pri tem velja opozoriti, da se je metodologija oziroma klasifikacija dejavnosti spremenila, zato za analizo preteklih gibanj predstavljamo ločeno podatke od leta 2000 do 2008 ter posebej za leti 2008 in 2009.

Analiza gibanja plač je zanimiva z več vidikov. Najprej makroekonomske, saj odraža razdelitev ustvarjene vrednosti (BDP) med produkcijske faktorje, predvsem delo in kapital. Hkrati pa je iz makroekonomskih podatkov delno razvidna tudi davčna obremenitev dela. Razdelitev dohodka je izjemno pomembna kategorija v ekonomiji, saj vpliva na eni strani seveda na blaginjo prebivalstva (glej npr. Benabou, 2000, Bosi in Gumus, 2011), predvsem pa gre pri razdelitvi dohodka za vprašanje gospodarske rasti. Že keynesijanska teorija rasti (glej npr. Harrod-Domarjev model) opozarja na pomen deleža profitov. Kot kažejo podatki, se je v zadnjem obdobju neenakost povečevala (Dikhanov, 2005), na kar je že pred pol stoletja opozarjal tudi Kuznets (1955). V povezavi z rastjo, gospodarsko dinamiko pa se seveda pojavljajo tudi regionalne razlike v plačah, na kar opozarja ekonomska geografija (za Slovenijo npr. Damijan in Kostevc, 2011).

Ko govorimo o dohodku, pa se po navadi teorija vedno dotakne posameznika, išče povezave predvsem med izobrazbo in dohodkom ter spolom in dohodkom. V Sloveniji je bilo na tem področju povedanega že kar nekaj, zato bi se omejili na tiste najnovejše, npr. na študijo Stanovnika in Verbiča (2012), ki podaja celovit pregled porazdelitve plač ter dohodkov od leta 1991 do 2009. S plačami v povezavi z izobrazbo pa je bilo prav tako povedanega že precej, izpostavili bi le Bartolj et al. (2012). Plače se razlikujejo tudi po spolu, na kar opozarjajo številne študije v različnih delih sveta, med njimi bi izpostavili zgolj zadnje izsledke EU (European Union, 2013), ki kažejo, da je v Sloveniji ta problem (primerjalno glede na druge države EU) pravzaprav eden manj pomembnih.

3.3.1 Plače v letih med 2000 in 2011

V tej točki prikazujemo podatke o gibanju sredstev za zaposlene, bruto plače in prispevke delodajalcev, podatke o razlikah v plačah po dejavnostih in regionalne razlike.

Tabela 28: Sredstva za zaposlene, tekoče cene, 2000–2011

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Mio EUR												
Sredstva za zaposlene	9.537	10.760	11.817	12.760	13.815	14.616	15.650	17.212	18.956	18.792	19.001	18.906
Bruto plače in prejemki	8.287	9.376	10.223	11.001	11.858	12.539	13.420	14.782	16.303	16.130	16.317	16.226
Socialni prispevki delodajalcev	1.249	1.384	1.594	1.759	1.957	2.077	2.229	2.430	2.653	2.662	2.684	2.680
Struktura (%)												
Sredstva za zaposlene	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Bruto plače in prejemki	86,9	87,1	86,5	86,2	85,8	85,8	85,8	85,9	86,0	85,8	85,9	85,8
Socialni prispevki delodajalcev	13,1	12,9	13,5	13,8	14,2	14,2	14,2	14,1	14,0	14,2	14,1	14,2
Delež v bruto domačem proizvodu (%)												
Sredstva za zaposlene	51,4	51,8	50,9	50,6	50,9	50,9	50,4	49,8	50,9	52,9	53,4	52,3
Bruto plače in prejemki	44,6	45,2	44,1	43,7	43,7	43,7	43,2	42,7	43,8	45,4	45,8	44,9
Socialni prispevki delodajalcev	6,7	6,7	6,9	7,0	7,2	7,2	7,2	7,0	7,1	7,5	7,5	7,4

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Tabela 28 prikazuje gibanje sredstev za zaposlene v tekočih cenah v letih med 2000 in 2011. Ker so podatki v tekočih cenah, je zanimiveje pogledati strukturo ter delež v BDP. Opaziti je mogoče

upadanje sredstev za zaposlene znotraj BDP, saj so ta leta 2001 znašala 52 %, nato pa so sistematično upadala do leta 2007, ko so padla na 49,8 %. V letu 2008 je delež bruto plač in prejemkov zopet porasel za približno eno odstotno točko, naraščanje se je nadaljevalo do leta 2010, v letu 2011 pa je prišlo do rahlega upada.

Tabela 29 prikazuje povprečne mesečne nominalne bruto in neto plače od leta 2000 dalje. Povprečna mesečna bruto plača je od leta 2000, ko je bila 799,8 evra, do leta 2008 narasla na 1.391,4 evra. V istem obdobju je neto plača narasla s 503 na 899 evrov. Tako se je od leta 2000 do leta 2008 povprečna mesečna bruto plača povečala za 74 %, povprečna mesečna neto plača pa za 79 %. Najhitrejšo rast plač beležimo v letu 2001, ko je povprečna mesečna bruto in neto plača zrasla za skoraj 12 %, ter v letu 2002, ko se je povečala za skoraj 10 %, hitro rast neto plače pa je mogoče opaziti tudi v letih 2007 in 2008.

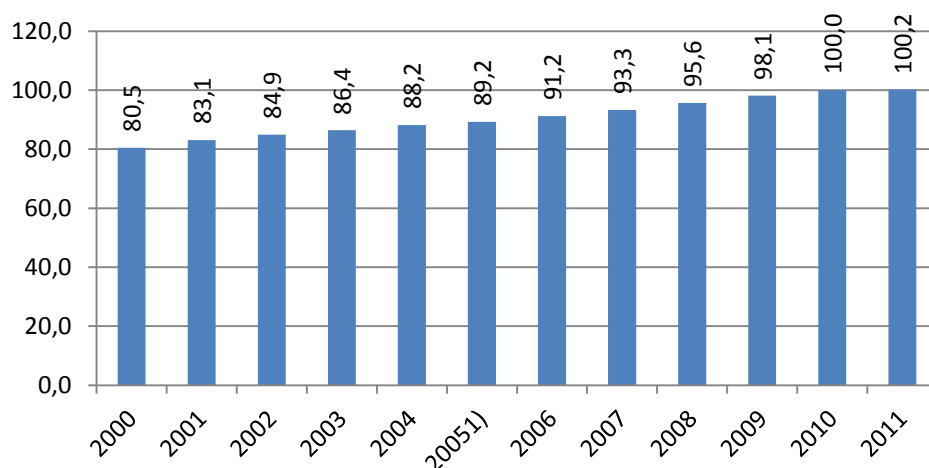
Tabela 29: Povprečne mesečne nominalne bruto in neto plače ter indeks povprečnih mesečnih plač (2000 = 100), 2000–2011

Leto	Povprečne mesečne plače (EUR)		Verižni indeks		Indeks (2000 = 100)	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto	Bruto	Neto
2000	799,8	503,6	100,0	100,0	100,0	100,0
2001	895,4	562,8	111,9	111,7	111,9	111,7
2002	982,5	617,4	109,7	109,7	122,8	122,6
2003	1.056,6	663,8	107,5	107,5	132,1	131,8
2004	1.116,6	701,9	105,7	105,7	139,6	139,4
2005 ²⁾	1.157,1	735,7	103,6	104,8	144,7	146,1
2006	1.212,8	773,4	104,8	105,1	151,6	153,6
2007	1.284,8	834,5	105,9	107,9	160,6	165,7
2008	1.391,4	899,8	108,3	107,8	174,0	178,7
2009	1.439,0	930,0	103,4	103,4	179,9	184,7
2010	1.494,9	966,6	103,9	103,9	186,9	191,9
2011	1.524,6	987,3	102,0	102,1	190,6	196,0

Vir: Statistični letopis, 2009; Statistični letopis, 2011; Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Od leta 2009 dalje se je zaradi gospodarske krize zmanjšala tudi rast plač, ta je upadla z 8,3 % v letu 2008 na 2 % v letu 2011 (bruto plače), podobna pa je bila tudi dinamika pri neto plačah. Prehitro pa bi bilo sklepati, da je tudi kupna moč naraščala enako hitro kot neto plače, saj zaradi rasti cen rast bruto in neto plač kumulativno ni bila tako ugodna, kot kažejo nominalni podatki. V obdobju med letoma 2000 in 2008 je tako realna bruto plača narasla za slabih 19 %, od leta 2010 pa se je rast plač realno skoraj ustavila (Slika 28).

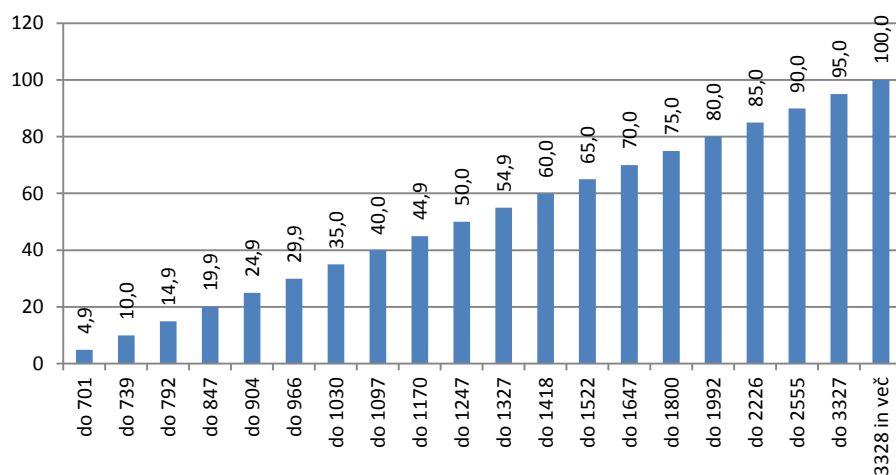
Slika 28: Indeks realne bruto plače, 2010 = 100

Vir: Statistični letopis, 2012.

Slika 29 prikazuje kumulativni delež zaposlenih po velikosti bruto plače v letu 2010. 30 % zaposlenih je imelo v letu 2010 bruto plačo nižjo od 966 evrov (ali največ enako), 50,0 % zaposlenih pa je imelo bruto plačo največ 1.247 evrov. 75 % vseh zaposlenih je imelo bruto plačo nižjo od 1.800 evrov (ali največ enako). Le 15 % vseh zaposlenih je imelo v letu 2010 bruto plačo višjo od 2.200 evrov, kar pomeni, da je bil njihov neto prejemek višji od približno 1.250–1.300 evrov.

Slika 29: Kumulativni delež zaposlenih po velikosti bruto plače, 2010

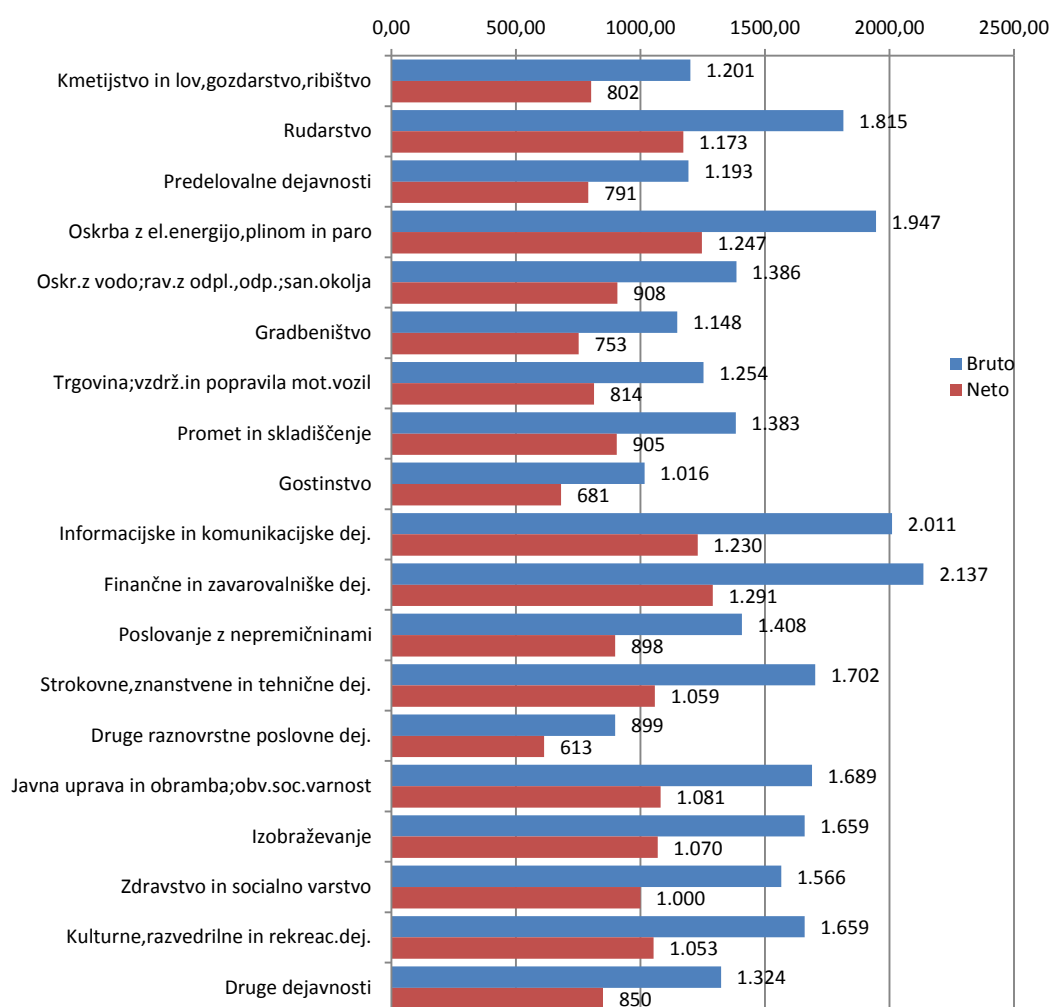
Vir: Statistični letopis, 2012.

3.3.2 Plače po dejavnostih

Plače so se v obdobju med 2000 in 2011 nominalno precej povečale, vendar pa so med dejavnostmi precejšnje razlike tako v višini plač kot tudi v dinamiki oziroma povečanju od leta 2000 do leta 2008, seveda pa tudi v dinamiki plač od leta 2008 dalje.

Najprej pogledimo, kaj se je dogajalo s plačami pred krizo, torej do vključno leta 2008. Slika 30 prikazuje povprečno mesečno bruto in neto plačo na zaposleno osebo pri pravnih osebah po dejavnostih v letu 2008. Najvišjo bruto plačo sta imeli dejavnosti finančnih in zavarovalniških storitev ter informacijsko-komunikacijskih storitev, kjer je bila povprečna mesečna bruto plača nad 2.000 evrov. Sledita dejavnosti oskrbe z električno energijo, plinom in paro ter rudarstvo s 1.900 in 1.800 evri. V javni upravi, izobraževanju, zdravstvu in kulturi se je povprečna bruto plača gibala okoli 1.600 evrov. V predelovalni dejavnosti, transportu in skladiščenju, trgovini in drugih pa je bila povprečna mesečna bruto plača precej nižja, okoli 1.200 evrov. Pri neto plači so razlike seveda manjše zaradi progresivnega obdavčenja, seveda pa navzgor izstopajo iste dejavnosti kot pri bruto plači.

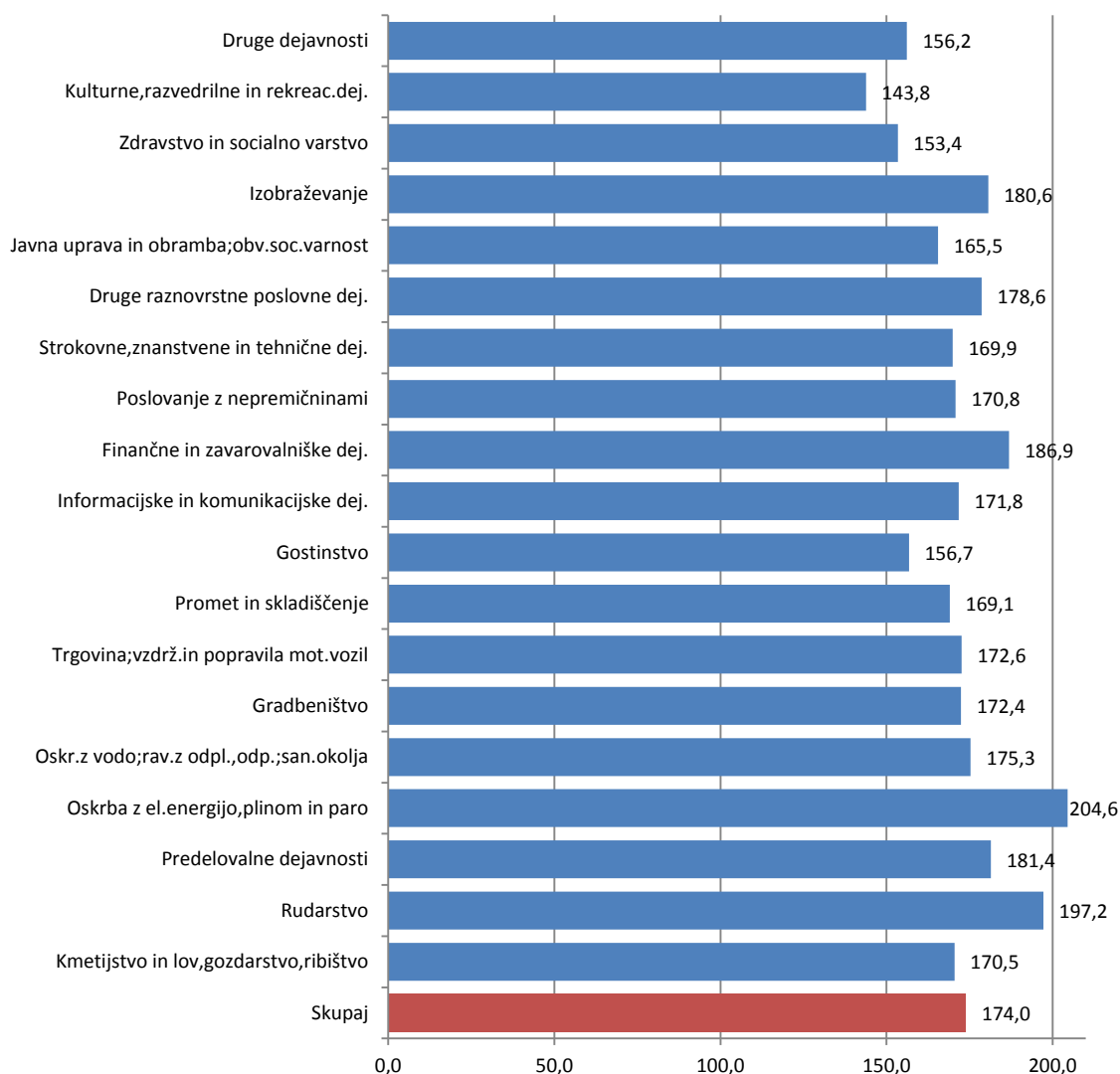
Slika 30: Povprečna mesečna bruto in neto plača na zaposleno osebo pri pravnih osebah po dejavnosti (v evrih), 2008

Vir: Statistični letopis, 2009.

Plače so se po posameznih dejavnostih seveda gibale z različno dinamiko. Slika 31 prikazuje primerjavo med povprečnimi mesečnimi bruto plačami pri pravnih osebah v letu 2008 glede na leto 2000.

Slika 31: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač v letu 2008 (2000 = 100)

Vir: Statistični letopis, 2012.

V povprečju so v tem obdobju povprečne mesečne bruto plače zrasle za 74 %. Opazimo lahko, da so se najbolj zvišale povprečne mesečne bruto plače v dejavnosti oskrbe z električno energijo, plinom in paro, in sicer za dobrih 100 %. Močno so se povečale tudi povprečne mesečne bruto plače v rudarstvu, v finančnih ter zavarovalniških storitvah, predelovalni dejavnosti in izobraževanju, in sicer za več kot 80 %. Plače so najmanj zrasle v kulturnih, razvedrilnih in rekreacijskih dejavnostih, v zdravstvu in socialnem varstvu, gostinstvu ter drugih dejavnostih, kjer so bile višje za okoli 50 %.

Tabela 30 in 31 prikazujeta kumulativno porazdelitev zaposlenih po višini bruto plače po dejavnostih. V tabeli je označeno, pri kateri višini bruto plače se doseže/približa kumulativni delež 50 %, kar je približni indikator medianskega dohodka v določeni panogi.

Tabela 30: Kumulativni deleži zaposlenih glede na višino povprečne mesečne bruto plače po posameznih razredih, 2008

Področje	551-615	Do 680	Do 745	Do 810	Do 875	Do 940	Do 1.005	Do 1.070	Do 1.135	Do 1.200
SKUPAJ	5,3	10,0	15,2	20,9	26,3	31,7	37,1	42,2	47,0	51,6
Kmetijstvo, ...	2,9	8,1	14,9	21,7	30,3	38,2	45,7	52,9	60,0	66,4
Rudarstvo	0,5	1,3	2,0	3,5	5,0	7,0	9,6	12,9	15,8	19,2
Predelov. dej.	5,8	11,9	18,8	26,2	33,9	41,1	48,0	54,5	60,4	65,6
Oskrba z elektr.	0,2	0,3	0,6	1,1	1,7	2,8	4,6	7,4	11,8	17,0
Oskr. z vodo; ...	1,3	3,6	6,9	11,1	17,0	24,0	30,9	38,8	46,8	54,4
Gradbeništvo	14,9	22,5	28,9	35,4	41,2	47,0	52,9	58,1	62,7	67,1
Trgovina ...	4,5	10,7	18,7	27,9	36,1	43,3	49,6	55,1	59,8	64,1
Promet ...	4,8	8,6	11,9	15,0	18,4	22,4	27,5	33,2	39,8	46,2
Gostinstvo	10,5	21,5	31,5	40,3	48,5	56,0	62,7	68,3	73,0	77,0
IKT-dej.	1,9	3,3	4,7	6,4	8,2	10,0	12,1	14,4	17,0	20,2
Finančne, zav. s	1,4	2,4	3,5	4,9	6,4	8,2	10,8	13,3	17,0	21,6
Nepremičnine	8,6	14,0	18,5	24,7	30,0	35,1	40,2	44,9	49,9	54,1
Strok., znan. d.	4,9	8,1	11,4	15,2	18,4	21,7	25,1	28,8	32,6	36,6
Druge posl. dej.	21,5	33,0	42,4	50,6	57,8	63,8	68,9	73,5	77,2	80,3
Javna uprava, ...	0,4	1,0	1,6	2,6	4,4	7,2	10,6	15,0	19,6	24,2
Izobražev. ...	0,6	2,2	5,1	8,8	10,9	13,3	17,5	20,3	22,5	25,1
Zdravstvo, soc. varstvo	1,2	2,6	5,5	9,7	14,5	19,9	25,0	29,9	35,3	41,2
Kulturna ...	2,0	3,7	5,7	8,1	10,7	13,8	17,3	21,4	25,3	29,1
Druge ...	9,6	17,0	22,9	30,0	35,9	40,7	45,1	49,4	53,3	57,2

Vir: Statistični letopis, 2009. Lasten preračun.

Tabela 31: (nadaljevanje tabele 30) Kumulativni deleži zaposlenih glede na višino povprečne mesečne bruto plače po posameznih razredih, 2008

Področje	Do 1.300	Do 1.400	Do 1.500	Do 1.700	Do 2.100	Do 2.700	Do 3.400	Do 4.100	Do 4.101+
SKUPAJ	57,8	63,1	67,7	75,2	85,0	92,6	96,2	97,9	100,0
Kmetijstvo, ...	73,3	77,5	81,0	86,7	91,7	95,5	97,3	98,0	100,0
Rudarstvo	24,1	28,9	34,2	44,3	65,0	86,7	96,5	98,5	100,0
Predelov. dej.	72,2	77,2	81,2	86,5	92,0	95,6	97,5	98,5	100,0
Oskrba z elektr.	25,6	34,3	42,5	56,3	76,5	89,2	94,5	96,8	100,0
Oskr. z vodo; ...	62,7	69,6	74,7	82,6	89,7	94,1	96,2	97,7	100,0
Gradbeništvo	72,4	76,9	80,4	85,8	91,7	95,4	97,4	98,3	100,0
Trgovina ...	69,4	73,7	77,2	82,9	89,1	93,6	96,5	97,9	100,0
Promet ...	55,3	63,3	70,1	80,1	90,6	94,9	97,0	98,2	100,0
Gostinstvo	81,5	85,0	87,6	91,3	94,6	97,4	98,4	99,0	100,0
IKT-dej.	25,1	30,0	35,4	47,4	65,8	81,7	90,7	94,9	100,0
Finančne, zav. s	28,8	36,1	43,1	54,2	68,9	81,8	89,1	92,9	100,0
Nepremičnine	60,3	65,8	70,4	77,3	85,4	91,5	95,0	97,0	100,0
Strok., znan. d.	42,4	48,1	53,1	62,9	74,8	85,2	92,2	95,6	100,0
Druge posl. dej.	84,4	87,5	89,8	92,9	96,2	98,1	99,0	99,4	100,0
Javna uprava, ...	32,5	39,7	45,9	57,7	72,7	84,9	93,7	97,6	100,0
Izobražev. ...	28,2	31,4	36,2	45,9	70,6	94,4	98,4	99,3	100,0
Zdravstvo, soc. varstvo	49,9	58,0	65,2	74,9	85,0	92,2	95,6	97,7	100,0
Kulturna ...	35,1	41,8	48,1	60,0	74,5	85,9	94,5	97,8	100,0
Druge ...	61,9	66,1	70,6	76,8	84,4	91,1	95,2	97,6	100,0

Vir: Statistični letopis, 2009. Lasten preračun.

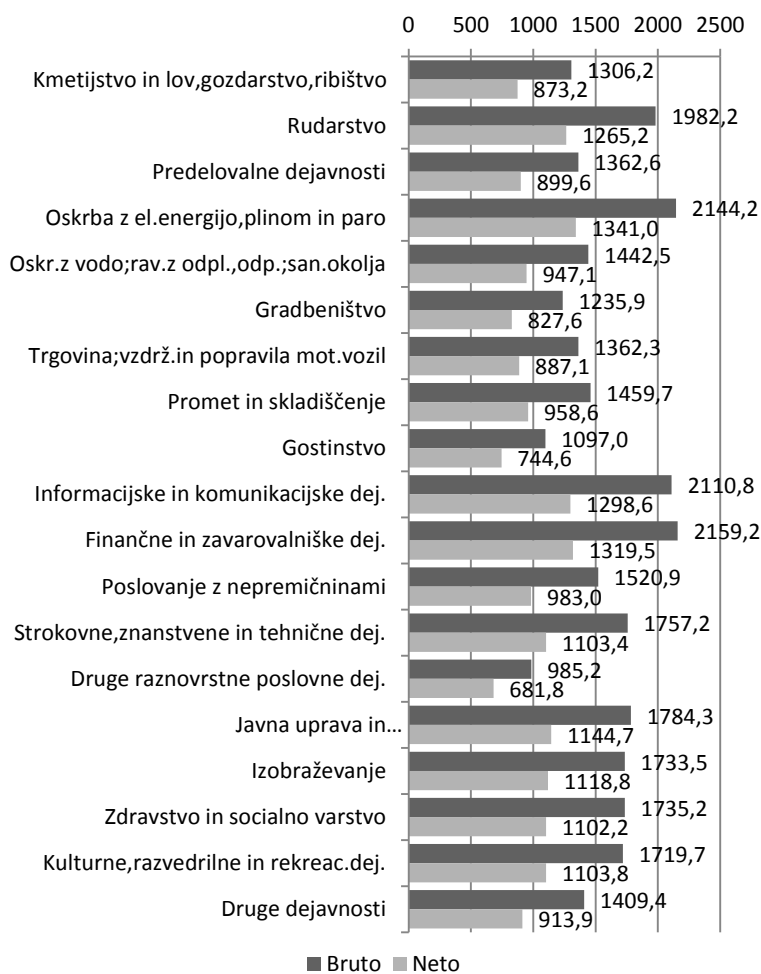
Zaposleni se gostijo v nižjih plačnih razredih predvsem v drugih poslovnih dejavnostih, saj ima kar 50,6 % zaposlenih plačo do največ 810 evrov bruto. Sledi gostinstvo, kjer ima 48,5 % zaposlenih plačo do vključno 875 evrov bruto. Nizke so tudi plače v kmetijstvu, predelovalni dejavnosti, gradbeništvo,

trgovini ter drugih dejavnostih, kjer ima približno polovica vseh zaposlenih plačo okoli 1.000 evrov bruto. Na drugi strani pa so plače visoke v rudarstvu, IKT-dejavnostih, izobraževanju (kjer ima več kot polovica zaposlenih plačo višjo od 1.700 evrov bruto). Visoke plače imajo tudi zaposleni v finančnih storitvah, javni upravi, oskrbi z elektriko. Seveda so te razlike tudi odraz izobrazbene strukture, česar pa se v tem delu monografije ne dotikamo.

Zaradi gospodarske krize so se začele razmere na trgu precej spreminjati že v letu 2009. Leta 2008 so bile najvišje povprečne bruto plače v finančnih storitvah in zavarovalništvu, pri čemer je bil naskok nad "oskrbo z električno energijo ..." precej izrazit, skoraj 200 evrov bruto, nad IKT-dejavnostmi pa 100 evrov bruto. Panoga finančnih storitev je bila ena prvih, ki so bile prizadete. Plače so v povprečju še vedno najvišje, a so od leta 2008 do leta 2011 zrasle le z 2.137 bruto na 2.159, pri čemer pa sta dejavnosti "oskrbe ..." ter IKT-dejavnost takoj za petami, v obeh so plače naraščale bolj in se skoraj popolnoma približale finančni in zavarovalniški dejavnosti.

Slika 32 prikazuje podatke o povprečni bruto in neto plači po posameznih dejavnostih za leto 2011, Tabela 32 pa primerjavo med povprečnimi bruto plačami po dejavnostih v letih 2000, 2008 in 2011 v grafični obliki.

Slika 32: Povprečna mesečna bruto in neto plača na zaposleno osebo pri pravnih osebah po dejavnosti (v evrih), 2011

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Plače so se po posameznih dejavnostih seveda gibale z različno dinamiko (Tabela 32). Od leta 2000 do 2008 je bil najizrazitejši porast plač v že omenjeni panogi oskrbe z električno energijo, primat pa je panoga ohranila tudi, če primerjamo leti 2011 in 2000. Če primerjamo zgolj leti 2011 in 2008, so se plače najbolj zvišale v predelovalnih dejavnostih, in sicer za 14,2 %, sledila pa je dejavnost zdravstva s skoraj 11 % ter oskrba z električno energijo ..., kjer so plače v istem obdobju zrasle za okoli 10 %. Najmanj pa so se plače povečale v finančnih in zavarovalnih storitvah, in sicer zgolj za dober odstotek, kar pa seveda pomeni, da so realno zagotovo padle. Podobno bi lahko ugotovili tudi za številne dejavnosti, ki sodijo v okvir javnega sektorja, kjer so plače v letih med 2008 in 2011 zrasle le za nekaj odstotkov.

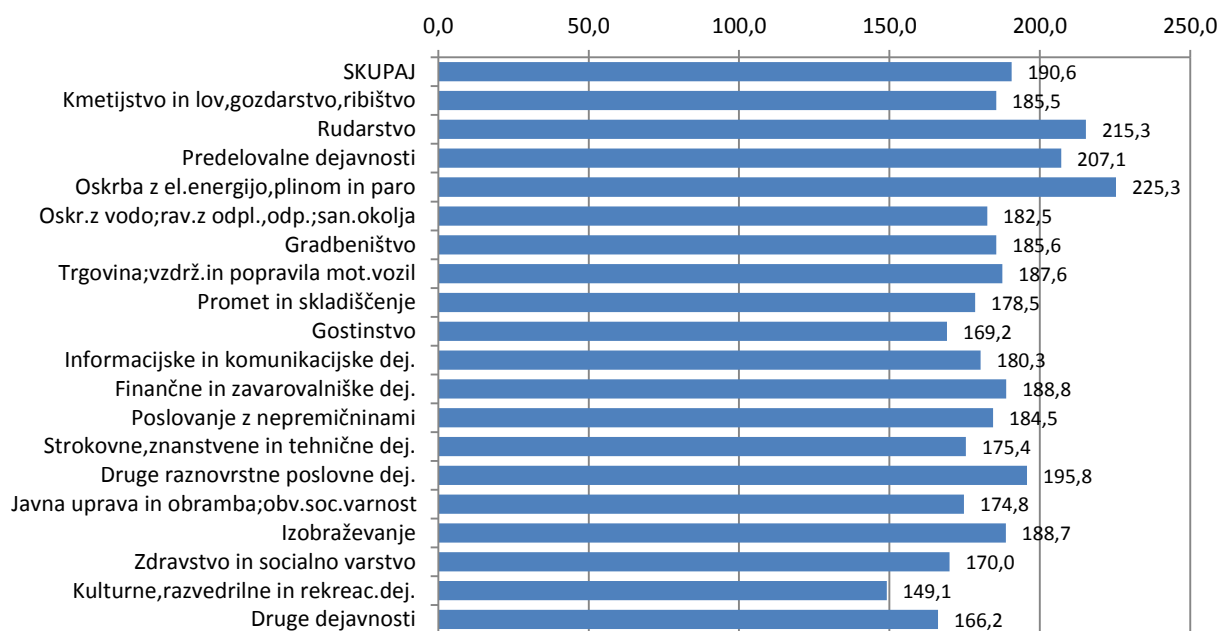
Tabela 32: Bruto povprečne plače po dejavnostih v letih 2000, 2008 in 2011, indeks plač v letih 2011 in 2008 glede na leto 2000 ter indeks plač v letu 2011 glede na leto 2008

Dejavnosti		2000	2011	2008	Indeks 2008/00	Indeks 2011/00	Indeks 2011/2008
SKUPAJ	SKUPAJ	799,8	1 524,6	1 391,4	174,0	190,6	109,6
A	Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	704,1	1.306,2	1.200,5	170,5	185,5	108,8
B	Rudarstvo	920,5	1.982,2	1.815,3	197,2	215,3	109,2
C	Predelovalne dejavnosti	657,9	1.362,6	1.193,5	181,4	207,1	114,2
D	Oskrba z el. energijo, plinom in paro	951,7	2.144,2	1.946,9	204,6	225,3	110,1
E	Oskr. z vodo; rav. z odpl., odp.; san. okolja	790,3	1.442,5	1.385,6	175,3	182,5	104,1
F	Gradbeništvo	666,1	1.235,9	1.148,3	172,4	185,6	107,6
G	Trgovina; vzdrž. in popravila mot. vozil	726,3	1.362,3	1.253,8	172,6	187,6	108,7
H	Promet in skladiščenje	818,0	1.459,7	1.382,8	169,1	178,5	105,6
I	Gostinstvo	648,5	1.097,0	1.016,5	156,7	169,2	107,9
J	Informacijske in komunikacijske dej.	1.170,7	2.110,8	2.010,9	171,8	180,3	105,0
K	Finančne in zavarovalniške dej.	1.143,4	2.159,2	2.137,1	186,9	188,8	101,0
L	Poslovanje z nepremičninami	824,5	1.520,9	1.408,4	170,8	184,5	108,0
M	Strokovne, znanstvene in tehnične dej.	1.001,5	1.757,2	1.702,0	169,9	175,4	103,2
N	Druge raznovrstne poslovne dej.	503,2	985,2	898,9	178,6	195,8	109,6
O	Javna uprava in obramba; obv. soc. varnost	1.020,6	1.784,3	1.689,4	165,5	174,8	105,6
P	Izobraževanje	918,7	1.733,5	1.659,3	180,6	188,7	104,5
Q	Zdravstvo in socialno varstvo	1.020,6	1.735,2	1.565,6	153,4	170,0	110,8
R	Kulturne, razvedrilne in rekreac. dej.	1.153,6	1.719,7	1.659,2	143,8	149,1	103,6
S	Druge dejavnosti	848,0	1.409,4	1.324,3	156,2	166,2	106,4

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

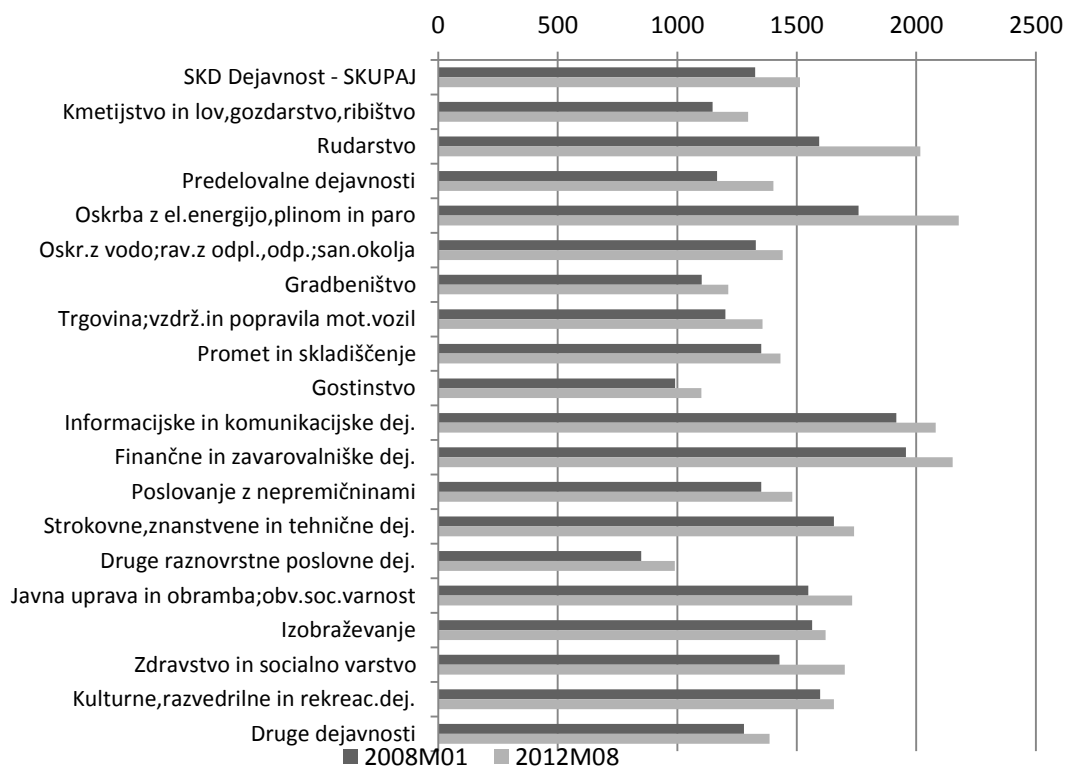
Slika 33 prikazuje še primerjavo povprečnih bruto plač po dejavnostih v letih med 2000 in 2011.

Slika 33: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač v letu 2011 (2000 = 100)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Slika 34: Povprečne mesečne bruto plače za januar 2008 in avgust 2012 (v evrih)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Povprečna mesečna neto plača se je povečala v dejavnostih zdravstva in socialnega varstva, dejavnostih javne uprave, v rudarstvu, oskrbi z električno energijo, najmanj pa v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih (Statistični urad Republike Slovenije, 2011).

Tabela 33: Kumulativni deleži zaposlenih glede na višino povprečne mesečne bruto plače po posameznih razredih, 2009

Področje	Do 614	Do 678	Do 738	Do 797	Do 853	Do 914	Do 976	Do 1.041	Do 1.110	Do 1.187
SKUPAJ	4,9	10,0	15,0	19,9	24,9	30,0	34,9	40,0	44,9	50,0
Kmetijstvo, ...	3,0	8,6	14,6	21,7	29,4	38,4	47,0	54,4	61,3	68,6
Rudarstvo	z*	z	0,8	1,7	3,8	6,5	9,1	12,2	14,7	17,7
Predelov. dej.	4,4	10,8	17,4	24,3	31,1	38,3	45,4	52,3	58,8	65,1
Oskrba z elektr.	z	z	0,3	0,6	1,0	1,4	2,0	3,0	4,1	6,4
Oskr. z vodo; ...	1,2	3,1	5,1	7,7	11,2	16,6	23,4	30,9	38,7	47,8
Gradbeništvo	16,1	25,9	32,4	38,3	44,0	49,9	55,5	61,1	66,4	71,5
Trgovina ...	3,9	9,6	17,6	25,9	33,8	40,9	47,1	52,8	58,2	63,0
Promet ...	6,2	11,8	16,4	20,0	23,6	27,6	31,8	36,7	42,4	49,3
Gostinstvo	10,6	23,0	33,4	41,4	48,6	56,1	62,9	68,9	74,5	79,1
IKT-dej.	2,0	3,6	5,1	6,5	8,3	9,9	11,8	14,1	16,7	19,6
Finančne, zav. s.	1,0	1,8	2,8	3,7	4,6	5,8	7,0	8,5	10,6	14,0
Nepremičnine	6,4	11,6	15,8	20,2	25,2	30,0	34,3	39,0	44,2	49,5
Strok., znan. d.	4,2	7,3	10,1	12,6	16,0	19,2	22,3	26,1	30,0	34,4
Druge posl. dej.	17,7	30,4	40,0	48,3	55,0	60,6	64,8	68,9	73,1	77,6
Javna uprava, ...	0,7	1,5	2,3	3,1	4,5	6,2	8,8	12,0	15,8	20,6
Izobraževanje ...	1,0	2,4	4,6	7,4	10,5	12,9	15,6	18,9	22,0	24,6
Zdravstvo, soc. varstvo	1,1	2,5	4,4	6,9	10,3	14,2	18,6	22,9	27,4	32,3
Kulturna ...	2,2	4,0	5,5	7,3	9,6	11,9	14,9	18,2	22,2	26,8
Druge ...	13,9	27,0	37,2	42,7	48,1	52,0	55,6	58,8	62,3	65,3

Področje	Do 1.269	Do 1.359	Do 1.463	Do 1.587	Do 1.740	Do 1.933	Do 2.169	Do 2.489	Do 3.239	3.240+
SKUPAJ	55,0	59,9	64,9	69,9	75,0	80,0	85,0	90,0	95,0	100,0
Kmetijstvo, ...	74,6	79,3	83,2	86,8	89,4	91,6	93,8	95,4	97,4	100,0
Rudarstvo	20,9	25,3	29,9	35,9	43,2	53,3	67,6	83,1	95,2	98,8
Predelov. dej.	70,7	75,5	79,9	83,7	87,1	90,0	92,5	94,7	97,2	100,0
Oskrba z elektr.	10,5	16,0	24,0	34,2	45,5	58,4	70,4	80,7	90,8	99,3
Oskr. z vodo; ...	56,8	63,9	70,8	76,8	82,1	86,4	90,2	93,1	95,9	100,0
Gradbeništvo	76,0	79,9	83,3	86,8	89,7	92,4	94,4	96,0	97,8	100,0
Trgovina ...	67,6	71,7	75,7	79,7	83,5	86,9	89,7	92,3	95,6	100,0
Promet ...	56,6	63,6	71,0	77,6	83,4	88,7	92,3	94,4	96,9	100,0
Gostinstvo	83,0	86,5	88,9	91,3	93,4	95,1	96,2	97,6	98,7	100,0
IKT-dej.	23,2	27,1	32,5	39,3	47,3	56,8	66,5	75,9	88,0	100,0
Finančne, zav. s.	18,7	25,2	32,9	41,6	50,3	59,0	67,2	75,0	86,4	100,0
Nepremičnine	54,5	60,4	65,6	71,1	76,4	81,6	86,0	89,5	93,8	100,0
Strok., znan. d.	39,1	44,4	50,5	57,2	63,6	69,9	75,9	81,6	90,4	100,0
Druge posl. dej.	81,4	84,6	87,6	90,1	92,5	94,5	96,0	97,3	98,8	100,0
Javna uprava, ...	26,8	34,1	41,7	49,0	57,7	67,0	73,9	81,0	91,8	100,0
Izobraževanje ...	27,2	30,5	33,9	38,9	44,4	52,2	68,0	87,9	96,2	100,0
Zdravstvo, soc. varstvo	37,9	44,9	52,2	59,2	66,8	73,8	79,5	84,3	90,1	100,0
Kulturna ...	31,3	37,0	43,4	50,7	58,9	66,6	73,7	81,1	92,4	100,0
Druge ...	68,5	71,9	75,4	78,8	81,7	84,9	88,0	91,1	95,2	100,0

Opomba: *z – statistično zaupno

Vir: Statistični letopis, 2011.

Tabela 33 prikazuje kumulativno porazdelitev zaposlenih po višini bruto plače po dejavnostih za leto 2009 (za leti 2010 in 2011 so bili podatki žal pomanjkljivi). V tabeli je označeno, pri kateri višini bruto

plače se doseže/približa kumulativni delež 50 %, kar je približni indikator medianskega dohodka v določeni panogi. Zaposleni se gostijo v nižjih plačnih razredih predvsem v drugih poslovnih dejavnostih, saj ima skoraj 50 % zaposlenih plačo do največ 797 evrov bruto. Sledi gostinstvo, kjer ima 48,6 % zaposlenih plačo do vključno 853 evrov bruto. Nizke so tudi plače v kmetijstvu, predelovalni dejavnosti, gradbeništvo, trgovini, kjer ima približno polovica vseh zaposlenih plačo okoli 1.000 evrov bruto. Na drugi strani pa so plače visoke v IKT-dejavnostih, izobraževanju (kjer ima več kot polovica zaposlenih plačo višjo od 1.740 evrov bruto). Visoke plače imajo tudi zaposleni v finančnih storitvah, javni upravi, oskrbi z elektriko, v znanosti ipd. Seveda so te razlike tudi odraz izobrazbene strukture, česar pa se v tem delu poročila ne dotikamo.

3.3.3 Regionalne razlike v plačah

Tabela 34 prikazuje gibanje povprečnih plač od leta 2000 do leta 2012 v slovenskih regijah. V vseh regijah je mogoče zabeležiti rast plač, vendar pa so razlike v plačah ves čas velike. Po višini navzgor sistematično izstopa osrednjeslovenska regija, navzdol pa izstopajo pomurska, koroška, notranjsko-kraška in spodnjeposavska.

Tabela 34: Gibanje bruto in neto plač po regijah, 2000–2012 (v evrih)

Regija		01/ 2000	01/ 2001	01/ 2002	01/ 2003	01/ 2004	01/ 2005	01/ 2006	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2009	01/ 2010	01/ 2011	01/ 2012
Gorenjska	Bruto	715	835	912	997	1.042	1.056	1.131	1.186	1.298	1.352	1.388	1.431	1.462
	Neto	458	534	582	636	666	685	734	784	855	885	907	941	962
Goriška	Bruto	733	882	931	1.010	1.060	1.093	1.159	1.241	1.313	1.352	1.413	1.434	1.465
	Neto	467	559	594	642	676	715	755	824	861	887	925	947	968
JV Slovenija	Bruto	725	828	889	959	1.000	1.082	1.177	1.245	1.359	1.375	1.428	1.507	1.560
	Neto	465	531	568	615	642	703	757	821	887	905	937	989	1.020
Koroška	Bruto	644	740	808	882	931	982	1.027	1.093	1.161	1.258	1.281	1.357	1.385
	Neto	420	480	527	573	604	647	675	728	770	830	846	898	915
Notranjsko-kraška	Bruto	689	797	866	952	967	977	1.032	1.098	1.165	1.226	1.232	1.272	1.335
	Neto	445	515	561	614	627	644	680	737	780	818	823	851	892
Obalno-kraška	Bruto	770	879	959	1.036	1.088	1.109	1.167	1.237	1.309	1.410	1.439	1.474	1.505
	Neto	486	554	604	651	686	709	748	808	858	914	934	959	980
Osrednje-slovenska	Bruto	852	995	1.093	1.195	1.240	1.268	1.320	1.409	1.491	1.616	1.631	1.679	1.705
	Neto	527	612	673	734	763	788	821	895	950	1.021	1.031	1.066	1.085
Podravska	Bruto	699	806	875	954	999	1.049	1.090	1.170	1.220	1.311	1.337	1.369	1.405
	Neto	448	516	562	610	642	684	709	774	808	862	876	902	925
Pomurska	Bruto	637	753	818	859	893	952	988	1.040	1.096	1.206	1.289	1.305	1.341
	Neto	415	490	533	559	582	627	657	705	741	807	856	874	896
Savinjska	Bruto	677	779	856	936	988	1.007	1.071	1.129	1.190	1.253	1.299	1.366	1.392
	Neto	437	504	552	603	637	659	700	752	789	827	856	903	920
Spodnje-posavska	Bruto	661	763	828	920	968	1.011	1.056	1.131	1.215	1.290	1.286	1.374	1.396
	Neto	430	495	538	595	627	661	690	756	812	852	849	906	923
Zasavska	Bruto	686	792	858	952	991	1.042	1.103	1.163	1.233	1.346	1.337	1.421	1.415
	Neto	443	512	553	612	638	680	718	770	816	880	876	926	929

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Da bi dobili natančnejšo sliko dogajanja, smo izračunali še razmerje med bruto plačo v posamezni regiji v letu 2012 glede na 2000 ter razmerje med bruto plačo za posamezno regijo in bruto plačo za osrednjeslovensko regijo. Opaziti je mogoče, da so razmerja relativno stabilna, da so nihanja majhna, z izjemo nekaj regij (Tabela 35).

Tabela 35: Bruto plače posamezne regije kot odstotek bruto plače v osrednjeslovenski regiji, 2000–2012 (01 označuje januar)

Regija	01/ 2000	01/ 2001	01/ 2002	01/ 2003	01/ 2004	01/ 2005	01/ 2006	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2009	01/ 2010	01/ 2011	01/ 2012
Gorenjska	84	84	83	83	84	83	86	84	87	84	85	85	86
Goriška	86	89	85	84	85	86	88	88	88	84	87	85	86
JV Slovenija	85	83	81	80	81	85	89	88	91	85	88	90	91
Koroška	76	74	74	74	75	77	78	78	78	78	79	81	81
Notranjsko-kraška	81	80	79	80	78	77	78	78	78	76	76	76	78
Obalno-kraška	90	88	88	87	88	87	88	88	88	87	88	88	88
Osrednjeslovenska	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Podravska	82	81	80	80	81	83	83	83	82	81	82	81	82
Pomurska	75	76	75	72	72	75	75	74	74	75	79	78	79
Savinjska	79	78	78	78	80	79	81	80	80	78	80	81	82
Spodnjeposavska	78	77	76	77	78	80	80	80	81	80	79	82	82
Zasavska	80	80	78	80	80	82	84	83	83	83	82	85	83

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Tabela 36, ki prikazuje indeks gibanja plače januarja leta 2012 glede na januar leta 2000, prikazuje, da so plače v omenjenem obdobju nekoliko bolj zrasle v revnejših regijah, izstopajo zasavska regija, tudi koroška ter spodnjeposavska. V osrednjeslovenski regiji so plače v tem obdobju zrasle za 95 %. Najmanj so se plače povišale v JV Sloveniji.

Tabela 36: Primerjava bruto plače januarja 2000 in 2012 ter indeks bruto plače

Regija	01/2000	01/2012	Indeks bruto plače 01/2012 glede na 01/2000
Gorenjska	715	1.462	204,5
Goriška	733	1.465	199,9
JV Slovenija	725	1.560	215,2
Koroška	644	1.385	215,0
Notranjsko-kraška	689	1.335	193,7
Obalno-kraška	770	1.505	195,5
Osrednjeslovenska	852	1.705	200,1
Podravska	699	1.405	201,0
Pomurska	637	1.341	210,5
Savinjska	677	1.392	205,7
Spodnjeposavska	661	1.396	211,1
Zasavska	686	1.415	206,3

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

3.3.4 Plače in demografske značilnosti

V nadaljevanju prikazujemo podatke o plačah za obdobje od 2004 do 2011. Najprej prikazujemo podatke o plačah v tolarjih in evrih, brez preračunov.

3.3.4.1 Plače glede na spol in izobrazbo

Tabela 37 prikazuje povprečne mesečne bruto plače zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah. Podatke o plačah smo preračunali v evre s pomočjo tečaja na 31. 12. določenega leta.

Tabela 37: Povprečne mesečne bruto plače zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, po spolu, Slovenija, 2004–2011 (v evrih – začasni podatki)

Leto	Izobrazba	Skupaj	OŠ ali manj	Srednješolska	Višješolska	Visokošolska	Višješolska, visokošolska	Neznana
2004	skupaj	1.115	703	952	1.585	2.083	1.914	1.164
	moški	1.152	750	990	1.752	2.377	2.183	1.229
	ženske	1.072	644	901	1.477	1.843	1.711	1.051
2005	skupaj	1.182	746	1.005	1.656	2.153	1.993	1.229
	moški	1.220	798	1.047	1.825	2.464	2.272	1.295
	ženske	1.136	678	946	1.542	1.904	1.781	1.114
2006	skupaj	1.248	785	1.055	1.717	2.214	2.064	1.259
	moški	1.288	843	1.103	1.891	2.534	2.349	1.324
	ženske	1.200	708	988	1.598	1.965	1.850	1.150
2007	skupaj	1.322	834	1.123	1.792	2.276	2.137	1.302
	moški	1.370	896	1.184	1.986	2.596	2.429	1.373
	ženske	1.263	744	1.037	1.657	2.025	1.916	1.188
2008	skupaj	1.431	892	1.205	1.926	2.465	2.315	1.421
	moški	1.481	956	1.273	2.138	2.845	2.652	1.500
	ženske	1.369	794	1.107	1.774	2.179	2.064	1.295
2009	skupaj	1.477	895	1.219	n. p.	n. p.	2.362	/
	moški	1.496	940	1.264	n. p.	n. p.	2.657	/
	ženske	1.453	824	1.152	n. p.	n. p.	2.144	/
2010	skupaj	1.538	952	1.265	n. p.	n. p.	2.375	/
	moški	1.564	1003	1.316	n. p.	n. p.	2.661	/
	ženske	1.506	873	1.189	n. p.	n. p.	2.164	/
2011	skupaj	1.582	993	1.286	n. p.	n. p.	2.375	/
	moški	1.616	1.051	1.345	n. p.	n. p.	2.659	/
	ženske	1.542	909	1.202	n. p.	n. p.	2.171	/

* Ker so podatki začasne ocene, se v tabeli pojavlja tudi spremenljivka "Neznana izobrazba", ki sicer ničesar ne pove, vendar je potrebna zaradi zaenkrat še nerazvrščenih.

n. p. – Ni podatka.

/ Posamezna kategorija za neznano izobrazbo ne obstaja.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010; Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Tabela 37 prikazuje gibanje plač glede na izobrazbo v obdobju od 2004 do 2008. Leta 2004 je bila povprečna plača 1.115 evrov bruto, pri čemer je bila povprečna plača tistih z osnovno izobrazbo ali manj 703 evre, 37 % manj, kot je bila povprečna plača, povprečna plača tistih z visokošolsko izobrazbo pa 2.083 evrov bruto, kar je 87 % več, kot je bila povprečna plača. Leta 2008 je bila povprečna mesečna bruto plača tistih z osnovnošolsko izobrazbo ali manj 892 evrov bruto, tistih z visokošolsko pa 2.465 evrov bruto. Leta 2008 so tako tisti najmanj izobraženi zaslužili 38 % manj od povprečja, tisti najbolj pa 72 % več od povprečja. Do leta 2011 je povprečna mesečna plača

naraščala, razlike po izobrazbi so ostajale, a zaradi pomanjkljivih podatkov ne moremo komentirati podrobnosti.

Analiza podatkov po spolu pove, da so leta 2004 ženske v povprečju zaslužile 1.072 evrov bruto, tiste najmanj izobražene 644, tiste z visokošolsko izobrazbo pa 1.843 evrov bruto. V letu 2004 so tako tiste najmanj izobražene dobile 40 % manj od povprečne plače žensk, tiste najbolj pa 72 % več od povprečne plače žensk. Do leta 2008 se je povprečna plača žensk povečala na 1.369 evrov bruto, tiste z osnovnošolsko izobrazbo ali manj so dobile 794 evrov, 42 % manj od povprečne plače žensk, tiste najbolj izobražene pa 2.179 evrov, kar je 59 % več od povprečne mesečne bruto plače žensk (Tabela 38). Razlike so jasno vidne tako po spolu kot po izobrazbi.

Tabela 38: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, po spolu, glede na povprečno plačo skupine (skupaj, po spolu), Slovenija, 2004–2011, začasni podatki

Leto	Izobrazba	Skupaj	OŠ ali manj	Srednješolska	Višješolska	Visokošolska	Višješolska, visokošolska	Neznana
2004	skupaj	100	63	85	142	187	172	104
	moški	100	65	86	152	206	189	107
	ženske	100	60	84	138	172	160	98
2005	skupaj	100	63	85	140	182	169	104
	moški	100	65	86	150	202	186	106
	ženske	100	60	83	136	168	157	98
2006	skupaj	100	63	85	138	177	165	101
	moški	100	65	131	171	134	182	52
	ženske	100	59	82	133	164	154	96
2007	skupaj	100	63	85	136	172	162	98
	moški	100	65	86	145	189	177	100
	ženske	100	59	82	131	160	152	94
2008	skupaj	100	62	84	135	172	162	99
	moški	100	65	86	144	192	179	101
	ženske	100	58	81	130	159	151	95
2009	skupaj	100	61	83	–	–	160	/
	moški	100	63	84	–	–	178	/
	ženske	100	57	79	–	–	148	/
2010	skupaj	100	62	82	–	–	154	/
	moški	100	64	84	–	–	170	/
	ženske	100	58	79	–	–	144	/
2011	skupaj	100	63	81	–	–	150	/
	moški	100	65	83	–	–	165	/
	ženske	100	59	78	–	–	141	/

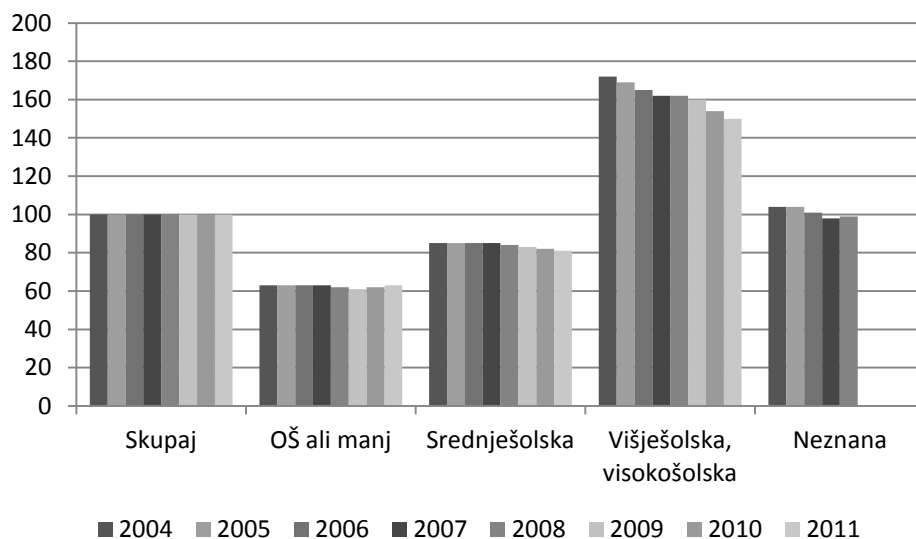
* Ker so podatki začasne ocene, se v tabeli pojavlja tudi spremenljivka "Neznana izobrazba", ki sicer ničesar ne pove, vendar je potrebna zaradi zaenkrat še ne razvrščenih.

– Ni podatka.

/ Posamezna kategorija za neznano izobrazbo ne obstaja.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010; Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Slika 35: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, Slovenija, 2004–2008, začasni podatki

* Ker so podatki začasne ocene, se pojavlja tudi spremenljivka "Neznana izobrazba", ki sicer ničesar ne pove, vendar je potrebna zaradi zaenkrat še nerazvrščenih.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Slika 35 prikazuje indeks plač posamezne izobrazbene skupine glede na povprečno plačo. Opaziti je mogoče, da so v obdobju med 2004 in 2011 glede na povprečno plačo izgubljali zlasti tisti z višješolsko in visokošolsko izobrazbo, medtem ko je razmerje plače tistih z osnovnošolsko izobrazbo ali manj ter tistih s srednješolsko izobrazbo glede na povprečno bruto plačo ostajalo precej stabilno. To je lahko posledica nižanja plač predvsem v javnem sektorju in dejstva, da so zaradi pogojev na trgu dela posamezniki pripravljene prijeti tudi za dela, za katera so prekvalificirani. Res pa je tudi, da se povečuje število visoko izobraženih, kar znižuje njihovo ceno na trgu dela.

Tabela 39: Letne stopnje rasti povprečnih mesečnih bruto plač zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, po spolu, od 2005 do 2011 (v %)

Leto	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Skupaj							
Skupaj	6,0	5,6	5,9	8,2	3,2	4,1	2,9
Osnovnošolska ali manj	6,1	5,2	6,2	7,0	0,3	6,4	4,3
Srednješolska	5,6	5,0	6,4	7,3	1,2	3,8	1,7
Višješolska	4,5	3,7	4,4	7,5	–	–	–
Visokošolska	3,4	2,8	2,8	8,3	–	–	–
Višješolska, visokošolska	4,1	3,6	3,5	8,3	2,0	0,6	0,0
Neznana	5,6	2,5	3,4	9,1	/	/	/
Moški							
Skupaj	5,9	5,6	6,4	8,1	1,0	4,5	3,3
Osnovnošolska ali manj	6,3	5,6	6,3	6,7	-1,7	6,7	4,8
Srednješolska	5,8	5,3	7,3	7,5	-0,7	4,1	2,2
Višješolska	4,2	3,6	5,0	7,7	–	–	–
Visokošolska	3,7	2,8	2,5	9,6	–	–	–
Višješolska, visokošolska	4,1	3,4	3,4	9,2	0,2	0,2	-0,1
Neznana	5,3	2,3	3,7	9,2	/	/	/
Ženske							
Skupaj	6,0	5,6	5,3	8,4	6,1	3,6	2,4
Osnovnošolska ali manj	5,3	4,5	5,1	6,7	3,8	5,9	4,1
Srednješolska	5,0	4,4	5,0	6,8	4,1	3,2	1,1
Višješolska	4,4	3,6	3,7	7,1	–	–	–
Visokošolska	3,3	3,2	3,0	7,6	–	–	–
Višješolska, visokošolska	4,1	3,9	3,6	7,7	3,9	0,9	0,3
Neznana	6,0	3,2	3,3	9,0	/	/	/

* Ker so podatki začasne ocene, se v tabeli pojavlja tudi spremenljivka "Neznana izobrazba", ki sicer ničesar ne pove, vendar je potrebna zaradi zaenkrat še nerazvrčenih.

– Ni podatka.

/ Posamezna kategorija za neznano izobrazbo ne obstaja.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010; Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Podatki o stopnjah rasti plač po posameznih izobrazbenih stopnjah ter po spolu (Tabela 39) kažejo, da so povprečne mesečne bruto plače med letoma 2005 in 2007 v povprečju rasle za okoli 6 % letno, nato pa se je rast okrepila in leta 2008 dosegla 8,2 %. Pri tem je mogoče opaziti tudi, da je bila rast plač najstabilnejša v nižjih izobrazbenih skupinah. Podobno sliko kažejo tudi podatki po spolu. Rast povprečnih plač žensk in povprečnih plač moških se je sicer razlikovala, vendar ni mogoče reči, da so v povprečju povprečne bruto plače vseh moških (ne glede na izobrazbo) rasle sistematično hitreje od povprečnih bruto plač žensk. Leta 2005 so plače žensk zrasle malenkostno več, 2006 je bila rast enaka, v 2007 so bili v prednosti moški, v 2008 pa ženske. Znotraj izobrazbenih skupin je mogoče ugotoviti, da so plače nizko in srednje izobraženih moških v preučevanem obdobju rasle hitreje, v višjih izobrazbenih skupinah pa ni več stabilnih razlik. Podatki kažejo tudi, da so v proučevanem obdobju krize (po letu 2008) najbolj izgubljali tisti bolj izobraženi, a tu je bila prednost izrazito na strani žensk. Dejstvo sovпада z že ugotovljenim, da so bile na začetku krize najbolj na udaru bolj moške panoge, kjer se je najbolj povečala brezposelnost, zato se je rast plač zaustavila ali pa so se plače znižale.

V nadaljevanju še nekoliko natančneje analiziramo razlike v plačah po spolu. Tabela 40 prikazuje indeks povprečne bruto plače ženske glede na povprečno bruto plačo, indeks povprečne bruto plače moškega glede na povprečno plačo, indeks plače ženske v primerjavi z moškim po različnih stopnjah izobrazbe. V letu 2004 so imeli moški v povprečju za 3 % višjo plačo od povprečja, ženske pa za slabe 4 % nižjo od povprečja. Ta odnos povprečne plače spola glede na povprečno plačo je ostal do leta

2006 precej nespremenjen, v letih 2007 in 2008 pa so se moške plače nekoliko dvignile glede na povprečje, ženske pa nekoliko spustile. V letih 2010 in 2011 se je povprečna plača žensk ponovno znižala.

Tabela 40: Indeks povprečnih mesečnih bruto plač zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po stopnji šolske izobrazbe, po spolu, glede na povprečno plačo ter indeks plače žensk v primerjavi z moškimi, Slovenija, 2004–2008, začasni podatki

Leto		Skupaj	OŠ ali manj	SŠ	Višješolska	Visokošolska	Višješolska, visokošolska	Neznana
2004	skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	100,0
	moški	103,3	106,7	104,0	110,5	114,1	114,1	105,6
	ženske	96,1	91,5	94,6	93,2	88,5	89,4	90,3
	Ž/M	93,0	85,8	91,0	84,3	77,6	78,4	85,5
2005	skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	moški	103,3	106,9	104,2	110,2	114,4	114,0	105,4
	ženske	96,1	90,8	94,2	93,1	88,4	89,4	90,7
	Ž/M	93,1	84,9	90,3	84,5	77,3	78,4	86,1
2006	skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	moški	103,2	107,3	104,5	110,1	114,5	113,8	105,2
	ženske	96,1	90,2	93,6	93,1	88,8	89,6	91,3
	Ž/M	93,1	84,0	89,6	84,5	77,6	78,8	86,8
2007	skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	moški	103,6	107,4	105,4	110,8	114,1	113,7	105,5
	ženske	95,5	89,2	92,3	92,5	89,0	89,7	91,2
	Ž/M	92,2	83,0	87,6	83,4	78,0	78,9	86,5
2008	skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	moški	103,5	107,2	105,6	111,0	115,4	114,6	105,6
	ženske	95,7	89,0	91,9	92,1	88,4	89,2	91,1
	Ž/M	92,4	83,1	87,0	83,0	76,6	77,8	86,3
2009	skupaj	100	100	100	–	–	100,0	/
	moški	101,3	105,0	103,7	–	–	112,5	/
	ženske	98,4	92,1	94,5	–	–	90,8	/
	Ž/M	97,1	87,7	91,1	–	–	80,7	/
2010	skupaj	100,0	100,0	100,0	–	–	100,0	/
	moški	101,7	105,4	104,0	–	–	112,0	/
	ženske	97,9	91,7	94,0	–	–	91,1	/
	Ž/M	96,3	87,0	90,3	–	–	81,3	/
2011	skupaj	100,0	100,0	100,0	–	–	100,0	/
	moški	102,1	105,8	104,6	–	–	112,0	/
	ženske	97,5	91,5	93,5	–	–	91,4	/
	Ž/M	95,4	86,5	89,4	–	–	81,6	/

* Ker so podatki začasne ocene, se v tabeli pojavlja tudi spremenljivka "Neznana izobrazba", ki sicer ničesar ne pove, vendar je potrebna zaradi zaenkrat še nerazvrščenih.

– Ni podatka.

/ Posebna kategorija za neznano izobrazbo ne obstaja.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010; Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Tabela 40 prikazuje tudi indeks plače ženske glede na moško plačo po posameznih izobrazbenih skupinah, kar omogoča še bolj neposreden vpogled v razlike v povprečnih mesečnih bruto plačah. Seveda je treba dodati, da gre tu le za podatek o povprečnih mesečnih bruto plačah po stopnji izobrazbe, niso pa upoštevani delovno mesto, tip zaposlitve, delovna doba oz. starost in druge razlike, ki vplivajo na višino plače, kar pomeni, da iz teh podatkov ne moremo neposredno sklepati o morebitnem slabšem položaju žensk na trgu dela. Podatki kažejo, da so razlike največje v skupini najbolj izobraženih, torej tistih z visokošolsko izobrazbo. V tej skupini so imele ženske v letu 2004 za slabih 23 % nižjo plačo od moških, ta razlika se je še malenkostno povečala in leta 2008 je povprečna ženska na mesec zaslužila bruto za 23,4 % manj kot moški. Razlike med spoloma so najmanjše v skupini srednje izobraženih, kjer so ženske leta 2004 zaslužile dobrih 91 % povprečne mesečne bruto plače moškega, vendar pa se je v tej skupini razmerje do leta 2008 poslabšalo za ženske, in sicer je

povprečna ženska zaslužila bruto le še 87 % povprečne mesečne moške bruto plače. Kot je bilo že rečeno, se je v letih 2010 in 2011 povprečna plača žensk znižala, žal pa zaradi pomanjkljivosti podatkov ne moremo komentirati dogajanja po vseh izobrazbenih ravneh. Manjše izboljšanje se je zgodilo pri višje in visoko izobraženih ženskah.

3.3.4.2 Plače in starost

V nadaljevanju prikazujemo podatke o plačah po starosti za obdobje od 2004 do 2011. Podatke smo preračunali v evre po tečaju 31. 12. posameznega leta, kjer je bilo to potrebno.

Kot prikazuje Tabela 41, narašča plača po starosti, kar je glede na veljavno zakonodajo tudi pričakovano. Seveda pa je porast ključno odvisen od kariernega napredovanja, ki je povezano tudi z dodatnim izobraževanjem. Plača je bila za najmlajše (15–24 let) tako v letu 2004 701 evro bruto, v skupini najstarejših 65+ pa kar 3.275 evrov bruto, pri čemer je seveda skupina specifična, saj so pri tej starosti običajno zaposleni tisti v zahtevnejših poklicih, ki zahtevajo visoko izobrazbo. V skupini od 55 do 64 let, ki je po številu oseb širša, pa je bila povprečna mesečna bruto plača 1.583 evrov. V letu 2008 so najmlajši dobili v povprečju 904 evre bruto, najstarejši (65+) 3.833 evrov, medtem ko so tisti v starosti 55 do 64 let dobili v povprečju 1.805 evrov bruto na mesec. V letu 2011 pa so najmlajši zaposleni dobili v povprečju 1.021 evrov, najstarejši pa 3.913 evrov. V številčno zagotovo širši in bolj reprezentativni starostni skupini 46–55 let pa je bila povprečna bruto plača 1.960 evrov.

Tabela 41: Povprečne mesečne bruto plače zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po starostnih skupinah in po spolu, Slovenija, 2004–2011, v evrih, začasni podatki

Starostna skupina		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Skupaj	skupaj	1.115	1.182	1.248	1.322	1.431	1.479	1.549	1.582
	moški	1.152	1.220	1.288	1.370	1.481	1.499	1.574	1.616
	ženske	1.072	1.136	1.200	1.263	1.369	1.454	1.519	1.542
15–24	skupaj	701	743	786	839	904	912	979	1.021
	moški	712	754	798	855	915	915	986	1.032
	ženske	679	718	755	794	868	902	958	989
25–34	skupaj	973	1.031	1.090	1.168	1.257	1.279	1.339	1.355
	moški	991	1.052	1.115	1.206	1.295	1.297	1.357	1.380
	ženske	950	1.004	1.059	1.117	1.206	1.254	1.313	1.319
35–44	skupaj	1.128	1.194	1.261	1.339	1.458	1.513	1.580	1.614
	moški	1.181	1.250	1.321	1.410	1.538	1.561	1.634	1.675
	ženske	1.077	1.139	1.201	1.266	1.373	1.461	1.521	1.549
45–54	skupaj	1.188	1.253	1.315	1.382	1.494	1.555	1.622	1.651
	moški	1.226	1.294	1.361	1.439	1.560	1.587	1.658	1.705
	ženske	1.148	1.210	1.268	1.324	1.426	1.522	1.585	1.600
55–64	skupaj	1.583	1.636	1.670	1.689	1.805	1.863	1.963	1.960
	moški	1.559	1.615	1.645	1.666	1.776	1.807	1.916	1.933
	ženske	1.662	1.701	1.743	1.751	1.877	1.989	2.061	2.007
15–64	skupaj	1.113	1.180	1.245	1.319	1.428	1.475	1.546	1.578
	moški	1.149	1.217	1.284	1.366	1.476	1.493	1.569	1.611
	ženske	1.071	1.136	1.199	1.262	1.368	1.453	1.518	1.540
65+	skupaj	3.275	3.482	3.486	3.511	3.833	4.107	4.034	3.913
	moški	3.443	3.671	3.642	3.673	4.035	4.260	4.198	4.046
	ženske	2.342	2.547	2.801	2.845	3.033	3.431	3.235	3.326

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2012a.

Tabela 42 prikazuje indekse povprečne mesečne bruto plače po starostnih skupinah glede na povprečno mesečno bruto plačo. Podatki kažejo, da so razmerja med zaslužki posamezne starostne skupine in povprečno mesečno bruto plačo ostajala relativno stabilna. Izgubljala je skupina od 55 do 64 let, ki je leta 2004 zaslužila 42 % več od povprečja, leta 2008 pa samo še 26 %. Vendar je treba opozoriti, da je v tem obdobju naraščala tudi zaposlenost v tej starostni skupini, kar je verjetno prispevalo k upadu glede na povprečje. Izgubili so tudi tisti najstarejši, vendar je bila njihova povprečna plača še vedno 168 % večja od povprečne.

Tabela 42: Indeks povprečne mesečne bruto plače zaposlenih pri fizičnih in pravnih osebah po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, 2004–2011, začasni podatki

Starost- na skupina	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Skupaj								
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	100	100
15–25	62,9	62,9	63,0	63,5	63,2	61,7	63,2	64,5
25–35	87,2	87,2	87,4	88,4	87,8	86,5	86,4	85,7
35–45	101,2	101,0	101,1	101,3	101,9	102,3	102,0	102,0
45–55	106,6	106,0	105,4	104,5	104,4	105,1	104,7	104,4
55–65	142,0	138,4	133,8	127,8	126,1	126,0	126,7	123,9
15–65	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,7	99,8	99,7
65+	293,7	294,6	279,3	265,6	267,9	277,7	260,4	247,3
Moški								
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	100	100
15–24	61,8	61,8	61,9	62,4	61,8	61,0	62,6	63,9
25–34	86,0	86,2	86,6	88,0	87,4	86,5	86,2	85,4
35–44	102,5	102,4	102,5	102,9	103,8	104,1	103,8	103,7
45–54	106,4	106,0	105,6	105,0	105,3	105,9	105,3	105,5
55–64	135,3	132,4	127,7	121,6	119,9	120,5	121,7	119,6
15–64	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,6	99,7	99,7
65+	298,8	300,8	282,7	268,1	272,5	284,2	266,7	250,4
Ženske								
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	100	100
15–24	63,3	63,2	62,9	62,9	63,4	62,0	63,1	64,1
25–34	88,7	88,4	88,2	88,4	88,1	86,2	86,4	85,5
35–44	100,4	100,2	100,1	100,2	100,3	100,5	100,1	100,5
45–54	107,1	106,5	105,7	104,8	104,2	104,7	104,3	103,8
55–64	155,0	149,7	145,2	138,6	137,1	136,8	135,7	130,2
15–64	100,0	100,0	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9
65+	218,5	224,2	233,4	225,3	221,5	236,0	213,0	215,7

Vir: Statistični urad RS, 2012a.

Analiza podatkov po spolu ne pokaže bistvenih razlik v gibanju plač po starosti po spolu glede na povprečno plačo spola. Izjemi sta le starostni skupini od 55 do 64 let in 65 let in več. V starostni skupini od 55 do 64 let je bila pri ženskah povprečna plača te starostne skupine v letu 2004 kar 55 % višja od povprečne plače žensk, medtem ko je bila za moške v tem starostnem razredu le za 35 % višja. Do leta 2008 se je sicer razlika zmanjšala pri ženskah in moških, vendar so razlike med spoloma še vedno velike. Razlike so velike tudi med najstarejšimi moškimi in ženskami, pri čemer so povprečne plače ponovno višje pri moških.

3.4 Analiza zaposlovanja in stroškov dela po panogah

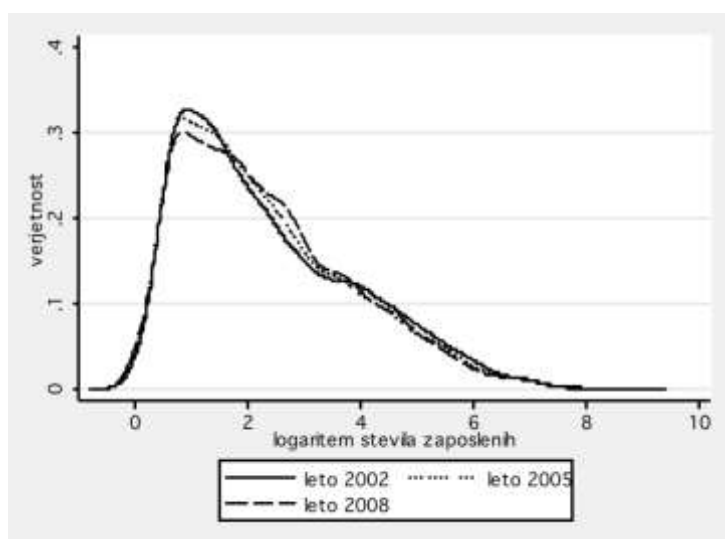
Makroekonomsko dogajanje, dinamika bruto domačega proizvoda in dogajanje na trgu dela ter številni drugi ekonomski kazalci so seveda odraz dogajanja na ravni podjetij. Z vidika trga dela je pomembno analizirati stroške dela ter gibanje zaposlovanja, saj sta ti dve kategoriji že v osnovni ekonomski teoriji povezani (glej npr. Amighina et al., 2010), seveda pa so zelo očitne povezave tudi v praksi, kot kažejo izsledki raziskav o obnašanju podjetij v evropskih državah (v Prašnikar, ur., 2012).

AJPES objavlja podatke iz zaključnih računov podjetij, ki poleg prikaza finančnih podatkov o podjetjih kažejo tudi različne podatke o zaposlovanju, dinamiki zaposlovanja in gibanju plač. Takšna analiza je z vidika dogajanja na trgu dela izjemno pomembna, saj kaže na dejansko stanje in rezultate na trgu dela, predvsem na tiste, ki so pomembni za zaposlene ter podjetja.

V nadaljevanju bomo prikazali velikostno strukturo slovenskih podjetij glede na število zaposlenih in njeno dinamiko v predelovalni in storitveni dejavnosti, dinamiko zaposlovanja in dinamiko stroškov dela po velikosti podjetij in dinamiko zaposlovanja in stroškov dela po panogah. Ker bomo v nadaljevanju zaradi bolj nazornega prikaza v slikah uporabljali zgolj dvomestne šifre dejavnosti po klasifikaciji SKD, prinaša tabela A2 (Priloga 2) poleg šifer tudi njihove opise.

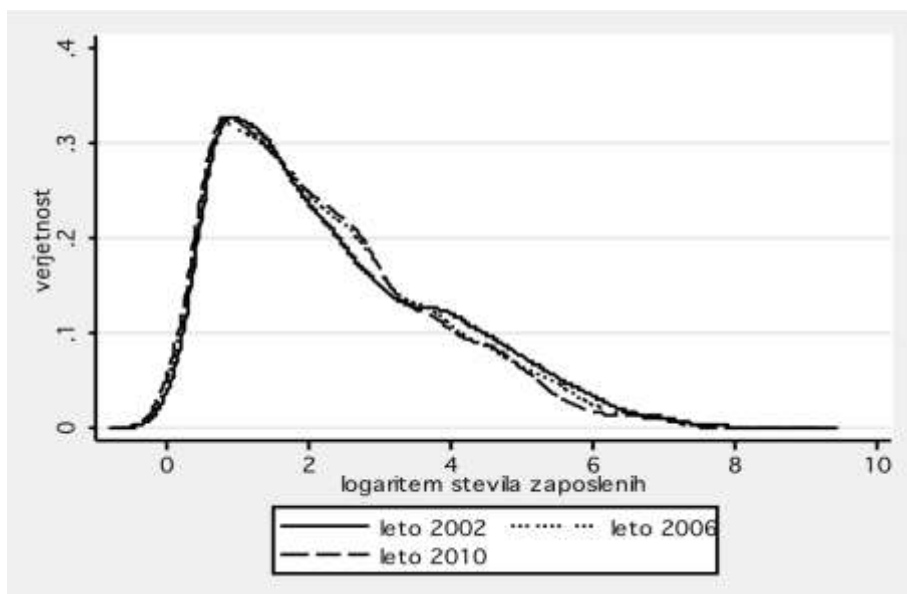
Slika 36 in Slika 37 prikazujeta verjetnostne porazdelitve podjetij predelovalne industrije in storitvenih podjetij oziroma spremembe v letih med 2002 in 2010. Slika 36 kaže, da je prišlo v opazovanem obdobju do opaznih sprememb v velikostni distribuciji slovenskih podjetij: zmanjšala se je gostota podjetij pri okoli 3 zaposlenih, zato se je masa porazdelitvene funkcije premaknila proti podjetjem z večjim številom zaposlenih. Proces rasti velikosti povprečnega podjetja je razviden v obeh opazovanih časovnih obdobjih tako med 2002 in 2005 kot med 2005 in 2008.

Slika 36: Distribucija podjetij predelovalne industrije glede na logaritem števila zaposlenih v letih 2002, 2005 in 2008

Vir: AJPES, 2010.

Slika 37: Distribucija podjetij predelovalne industrije glede na logaritem števila zaposlenih v letih 2002, 2006 in 2010

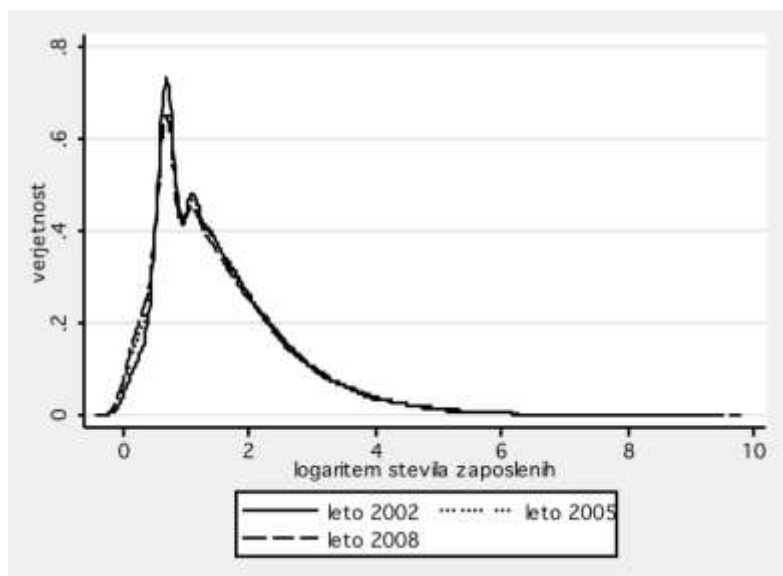
Vir: AJ PES, 2010.

Zaradi vpliva gospodarske krize smo se odločili prikazati stanje od 2002 do 2008 ločeno. Slika 37 tako kaže še na dogajanje v letu 2010, ki pokaže, da se je zaradi krize začelo zmanjševati število zaposlenih, saj se distribucija premika levo, še očitneje pa se to vidi pri velikih podjetjih.

Slika 38 prikazuje evolucijo distribucije storitvenih podjetij med 2002 in 2008, kjer je poleg izrazite bimodalnosti distribucije v opazovanem obdobju prišlo celo do (sicer marginalnega) premika v levo. Slednje nakazuje, da so v večjem delu porazdelitve storitvena podjetja nekoliko zmanjšala število zaposlenih. Nadaljnja primerjava obeh slik kaže na dejstvo, da je modus velikosti slovenskih storitvenih podjetij zelo podoben temu za podjetja predelovalne industrije. Razlike med obema porazdelitvama pa se kažejo predvsem pri podjetjih z večjim številom zaposlenih, kjer po pričakovanju večje frekvence dosegajo podjetja predelovalne industrije.

Slika 38: Distribucija storitvenih podjetij glede na logaritem števila zaposlenih v letih 2002, 2005 in 2008

Vir: AJPEŠ, 2010.

Tabela 43 prikazuje preseki opazovanj vseh slovenskih podjetij po posameznih razredih v letih 2002 in 2008 glede na stopnjo rasti podjetja (z vidika zaposlenosti) in stroški dela na zaposlenega.

Podjetja so razdeljena na šest velikostnih razredov, pri čemer sta prva dva razreda (z nobenim oziroma največ enim zaposlenim) zanimiva zgolj statistično. Ostali velikostni razredi vključujejo podjetja, ki imajo od 2 do 10 zaposlenih, od 11 do 50 zaposlenih, od 51 do 200 zaposlenih in razred z več kot 201 zaposlenim. Iz tabele 43 je razvidno, da so bile mediane stopnje rasti v vseh velikostnih razredih zelo nizke, pričakovano pa so bile največje pri podjetjih z 10 do 50 zaposlenimi. Večja rast zaposlenosti je izkazana med letoma 2007 in 2008, kar je celo nekoliko presenetljivo, če se zavedamo, da so se 2008 že kazali prvi znaki gospodarske krize v Sloveniji.

Povprečne stopnje rasti, ki so seveda izpostavljene vplivu osamelcev, sledijo ugotovitvam, pridobljenim na temelju medianskih stopenj, pri čemer so nekoliko večje, kar kaže na dejstvo, da je tudi distribucija stopenj rasti asimetrična in močno nagnjena v desno. Po pričakovanjih stroški dela na zaposlenega naraščajo po velikostnih razredih in so največji v zadnjem velikostnem razredu. Glede na to, da so povprečne vrednosti znova nekoliko nad medianskimi, lahko sklepamo, da ima porazdelitev stroškov dela na zaposlenega prav tako daljši desni rep.

Tabela 43: Rast števila zaposlenih in stroški na zaposlenega za vsa slovenska podjetja v letih 2002 in 2010

Velikost	Število podjetij	Medianska stopnja rasti zaposlenosti v%	Povp. stopnja rasti zaposlenosti v %	Medianski stroški na zaposlenega	Povp. stroški na zaposlenega
Leto 2002					
0 zaposlenih	9.902	-100	-100		
Največ 1 zaposlen	8.608	0	5,69	2.101	2.593
1 < zap. ≤ 10	9.648	0	23,39	2.560	3.006
10 < zap. ≤ 50	3.425	2,44	28,38	3.002	3.489
50 < zap. ≤ 200	1.031	-0,23	4,75	3.168	3.396
Zap. > 200	388	-1,17	5,10	3.240	3.541
Leto 2008					
0 zaposlenih	15.358	-100	-100		
Največ 1 zaposlen	11.776	0	35,74	13.088	16.457
1 < zap. < 10	12.266	2,22	65,40	17.141	19.549
10 < zap. < 50	4.714	5,34	47,75	19.254	21.618
50 < zap. < 200	1.141	2,29	341,63	19.600	21.367
Zap > 200	362	-0,52	19,19	20.165	21.928
Leto 2010					
0 zaposlenih	17.217	-100	-100		
Največ 1 zaposlen	13.371	0	41,98	14.082	17.628,66
1 < zap. < 10	12.330	0	41,16	18.121,31	20.728,01
10 < zap. < 50	4.490	-0,41	58,55	20.429,61	22.667,79
50 < zap. < 200	1.055	-1,42	32,67	20.802,59	22.474,44
Zap > 200	301	-1,43	129,77	21.996,41	24.045,8

Opomba: Stroški dela na zaposlenega v letu 2002 so v 1.000 SIT, medtem ko so v letu 2010 v evrih.

Opomba: Stroški dela na zaposlenega v letu 2002 so v 1.000 SIT, medtem ko so v letu 2010 v evrih.

Vir: AJPEŠ, 2010.

Tabela 44: Pregled povprečnih stopenj rasti zaposlenosti in povprečnih stroškov dela na zaposlenega pa panogah v letu 2007

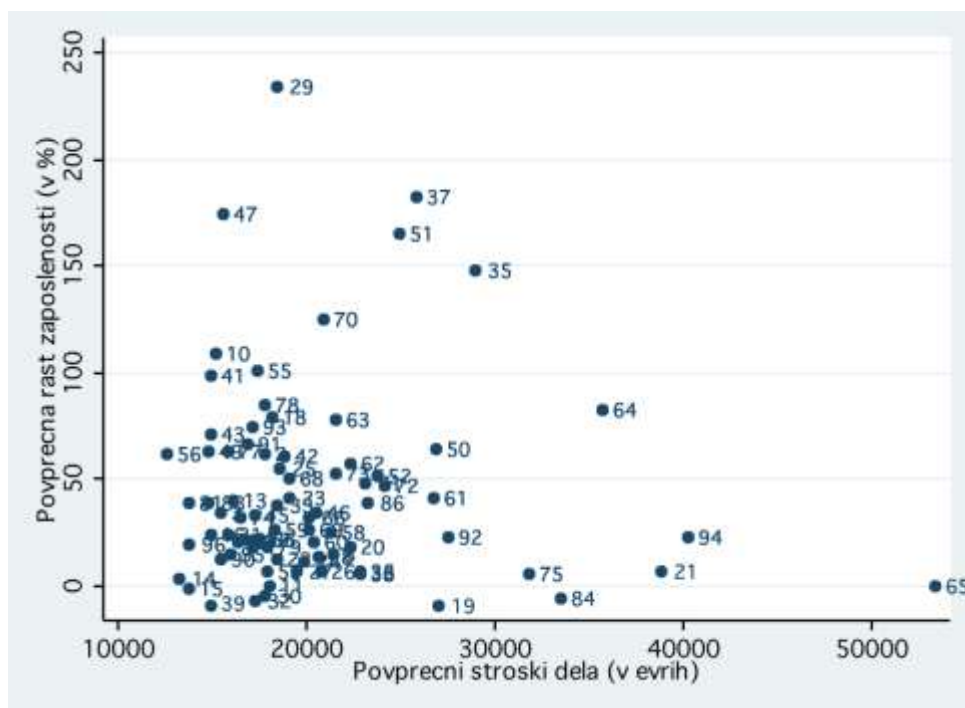
Dvomestna SKD-šifra	Število podjetij	Povprečna rast števila zaposlenih na podjetje (v %)	Povprečni stroški na zaposlenega (v evrih)
1	365	14,27	14.328
2	64	30,74	16.449
5	23	-10,39	14.302
10	5	-26,08	38.644
11	8	-14,37	29.615
14	59	11,64	18.989
15	501	44,38	14.433
17	227	41,27	14.381
18	257	-0,70	12.174
19	67	-1,24	13.186
20	517	134,92	14.140
21	104	16,43	16.134
22	996	17,80	17.629
23	4	11,92	23.529
24	142	2,31	23.395
25	521	21,70	17.058
26	248	9,92	18.063
27	99	35,26	18.044
28	1.471	46,11	16.842
29	547	38,88	18.692
30	95	29,57	18.437
31	312	24,65	17.281
32	119	16,01	17.617
33	247	9,84	20.589
34	95	23,06	19.291
35	81	14,32	15.106
36	515	40,20	14.765
37	54	46,17	20.706
40	173	12,47	27.825
41	56	6,65	21.897
45	5.437	119,38	13.929
50	1.483	32,74	16.730
51	8.494	30,06	18.814
52	3.209	41,61	14.621
55	2.128	65,53	12.452
60	1.529	288,67	13.434
61	35	44,97	22.494
62	37	184,28	22.693
63	807	22,16	19.659
64	245	39,85	24.034
65	233	33,33	28.958
67	492	48,65	19.037
70	1.914	57,93	19.762
71	166	35,99	16.246
72	1.515	38,64	20.656
73	349	24,40	24.257
74	10.069	40,61	19.954
80	472	16,38	16.581
85	779	95,05	21.653
90	129	32,48	20.682
91	82	-10,97	38.552
92	818	47,08	16.407
93	446	37,31	12.101

* Vključene so samo tiste panoge, ki so imele v letu 2007 vsaj 4 podjetja.

Vir: AJPES, 2010.

Tabela 44 prinaša natančnejšo obdelavo panožne strukture z vidika dinamike zaposlenosti ter stroškov dela za leto 2007. Opazna je očitna heterogenost med posameznimi panogami tako z vidika števila podjetij v posamezni skupini kot tudi indikatorjev povprečne rasti zaposlenosti in stroškov dela. Največja povprečna rast števila zaposlenih je bila tako zabeležena v radijski in televizijski dejavnosti (SKD 60), kjer je povprečno podjetje skoraj potrojilo število zaposlenih, v računalniškem programiranju, svetovanju in podobnih dejavnostih (SKD 62), kjer je prav tako v povprečju prišlo skoraj do podvojitve števila zaposlenih, ter v proizvodnji kemikalij in kemičnih izdelkov (SKD 20), kjer se je zaposlenost v povprečju povečala za dobro tretjino. Po drugi strani je bilo v proizvodnji živil (SKD 10) zaznati padec zaposlenosti v povprečnem podjetju za dobro četrtno vseh zaposlenih, prav tako pa je zaposlenost padala v proizvodnji pijač (SKD 11) in v dejavnosti knjižnic, arhivov, muzejev itd. (SKD 92). Pomenljivo je, da po stroških na zaposlenega prav tako prednjačijo podjetja iz panoge proizvodnja hrane s približno 38.600 evri stroškov na zaposlenega v povprečju ter v dejavnosti knjižnic, arhivov in muzejev z zgolj nekaj nižjimi povprečnimi stroški. Po drugi strani so stroški dela nizki v tiskarstvu (SKD 18), gostinskih nastanitvenih dejavnostih (SKD 55) ter športnih in drugih dejavnostih za prosti čas (SKD 93).

Slika 39: Prikaz povezave med povprečnimi stroški na zaposlenega in stopnjo rasti zaposlovanja po panogah v letu 2007

Vir: AJPEŠ, 2010.

Obstajajo torej indici, da bi lahko pričakovali negativno povezavo med stopnjo rasti zaposlenosti v določeni panogi in povprečnimi stroški na zaposlenega (Slika 39). Izkaže se, da ne obstaja zelo robustna povezava med obema spremenljivkama oziroma da ta povezava ni razvidna iz enostavnega razsevnega grafikona.

Zaradi vpliva krize ločeno prikazujemo še stanje za leto 2010 (Tabela 45). Če pogledamo gibanje števila zaposlenih, je kriza zelo močno prizadela panogi 19 (Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih

izdelkov, -24,94 %) ter 88 (-15,54 %). Kljub krizi je v številnih panogah zaposlovanje raslo, največ v panogah 26 (Proizvodnja kovin, 223,05 %), 27 (Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav, 245,78 %) in 91 (Dejavnosti združenj in organizacij, 292,82 %).

Tabela 45: Pregled povprečnih stopenj rasti zaposlenosti in povprečnih stroškov dela na zaposlenega pa panogah v letu 2010

Dvomestna SKD-šifra panoge	Število podjetij	Povprečna rast števila zaposlenih na podjetje (v %)	Povprečni stroški na zaposlenega (v evrih)
1	250	26,72	17.615,64
2	80	22,16	18.055,20
3	24	-4,00	16.794,72
8	64	19,28	20.804,65
9	5	-3,93	33.779,24
10	523	43,32	15.615,02
11	69	21,53	17.948,95
13	158	49,09	16.799,58
14	239	61,59	14.646,85
15	45	-4,78	16.427,81
16	524	43,88	15.990,35
17	110	6,24	20.757,83
18	609	12,49	18.449,99
19	4	-24,94	32.186,98
20	132	109,35	22.901,64
21	13	38,86	39.091,95
22	503	26,62	20.117,92
23	256	35,26	21.702,22
24	87	206,70	19.092,88
25	1.502	61,73	19.389,12
26	217	223,05	21.861,26
27	253	245,78	21.220,33
28	450	9,25	21.656,81
29	117	26,35	20.116,8
30	63	16,56	19.086,07
31	351	1,88	16.405,62
32	222	12,78	20.480,44
33	459	11,66	18.974,09
35	379	90,64	26.999,30
36	61	3,68	24.989,06
37	20	4,85	24.622,33
38	189	29,44	23.322,10
39	17	18,20	19.258,06
41	2.397	38,09	16.120,98
42	427	35,84	18.021,55
43	3.979	50,59	15.613,53
45	1.550	37,92	18.216,83
46	9.044	21,57	21.353,71
47	3.353	29,80	16.803,64
49	1.906	77,14	15.161,53
50	39	-3,28	28.722,23
51	43	35,11	29.394,37
52	466	68,85	24.057,34
53	52	54,72	17.063,91
55	428	120,66	17.741,45
56	2.113	36,24	14.265,08
58	394	9,27	21.453,49
59	241	96,44	18.632,84
60	136	,89	20.500,51
61	224	19,71	25.117,22

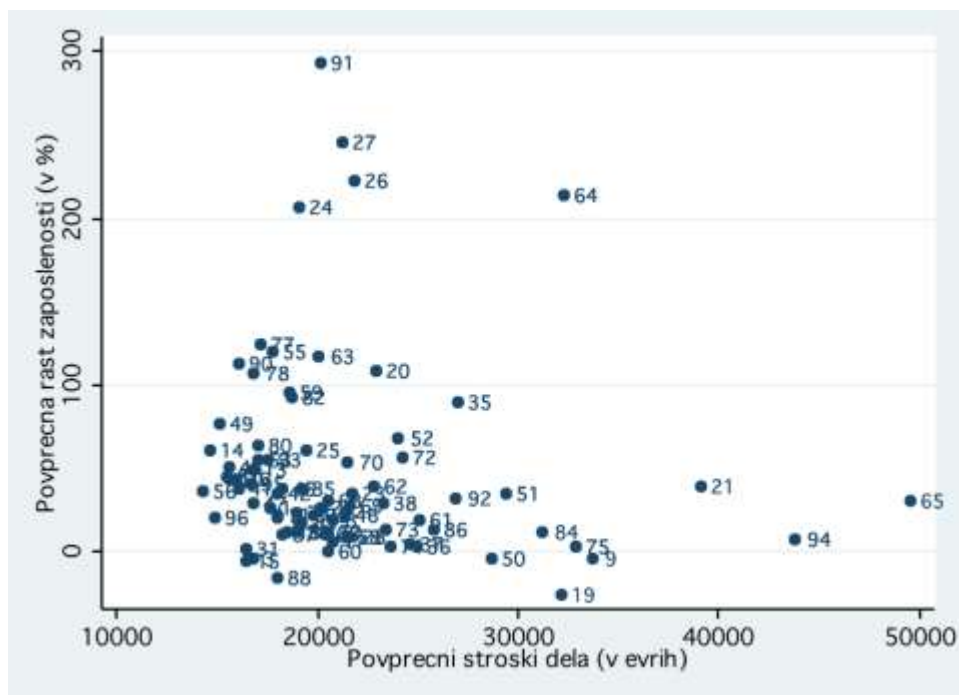
Tabela 45 (nadaljevanje)

62	1.727	39,17	22.832,72
63	260	118,10	20.086,78
64	541	214,49	32.290,30
65	5	31,52	49.513,16
66	614	10,28	20.367,35
68	1.834	30,58	20.524,23
69	2.191	28,39	21.632,55
70	3.671	54,66	21.541,87
71	3.324	4,19	23.597,17
72	501	57,21	24.272,09
73	818	13,80	23.381,63
74	684	23,87	18.910,47
75	92	2,93	32.848,06
77	251	125,00	17.175,58
78	113	107,29	16.849,56
79	380	22,78	19.856,23
80	129	63,42	17.005,71
81	478	45,06	15.501,72
82	327	92,27	18.757,58
84	6	11,69	31.265,29
85	621	38,25	19.204,59
86	870	13,33	25.744,68
87	29	10,10	18.198,78
88	26	-15,54	17.988,15
90	227	112,52	16.043,09
91	19	292,82	20.191,19
92	52	32,33	26.941,50
93	303	55,45	17.526,51
94	87	8,31	43.858,75
95	202	41,48	16.627,14
96	561	20,39	14.892,65

Vir: AJPES, 2010.

Če pogledamo še povezavo med stopnjo rasti zaposlenosti v določeni panogi in povprečnimi stroški na zaposlenega (Slika 40) za leto 2010, lahko ugotovimo, da prav tako (pričakovano) ne obstaja zelo robustna povezava med obema spremenljivkama oziroma da ta povezava ni razvidna iz enostavnega razsevnega grafikona. Če primerjamo sliki 42 in 41, lahko ugotovimo, da je kriza povezavo še nekoliko bolj zbrisala.

Slika 40: Prikaz povezave med povprečnimi stroški na zaposlenega in stopnjo rasti zaposlovanja po panogah v letu 2010

Vir: AJPES, 2010.

Tabela 46 prikazuje gibanje zaposlenosti skozi obe omenjeni dimenziji hkrati. Tako prikazujemo povprečne stopnje rasti zaposlenosti za panoge predelovalne industrije tako po panogah kot tudi po letih v obdobju med 2002 in 2008. Ponovno je seveda prisotna poudarjena heterogenost med posameznimi panogami, vendar pa jo dopolnjuje tudi znatna medčasovna heterogenost znotraj posameznih panog. Velja opozoriti, da je z letom 2008 prišlo do revizije standardne klasifikacije dejavnosti, kar povzroča bistvene razlike v številu podjetij v posamezni panogi in otežuje primerljivost po panogah. Zanimivo je, da je v večini panog zaznati obdobja hitre rasti "povprečnega podjetja", prav tako pa tudi obdobja stagnacije oziroma konsolidacije.

Tabela 46: Prikaz povprečnih stopenj rasti števila zaposlenih za panoge predelovalne industrije v letih med 2002 in 2010

Dvomesna SKD-koda	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
2002 število podjetij	47	388	1	239	301	81	482	91	880	5	152	463
povprečna rast št. zaposl. (v %)	-3,01	44,51	-8,73	57,13	40,21	-2,98	7,07	43,71	5,59	-5,04	-3,08	16,94
2003 število podjetij	48	402	1	236	295	80	497	95	913	3	144	475
povprečna rast št. zaposl. (v %)	31,06	47,38	-7,04	15,49	10,11	-2,08	23,19	3,90	11,57	-38,30	0,91	25,11
2004 število podjetij	54	422	1	229	313	76	500	99	967	3	148	486
povprečna rast št. zaposl. (v %)	18,18	13,12	-47,51	6,39	-1,80	-6,24	25,28	5,81	6,08	-37,84	15,73	23,55
2005 število podjetij	53	426		225	287	72	497	101	984	3	141	500
povprečna rast št. zaposl. (v %)	-0,54	16,03		-3,79	8,22	6,06	38,67	130,39	26,55	-10,31	16,39	189,80
2006 število podjetij	56	441		231	268	68	501	105	984	5	139	511
povprečna rast št. zaposl. (v %)	12,47	31,30		-0,20	6,48	2,94	12,06	-0,23	7,16	-2,56	6,44	13,71
2007 število podjetij	59	501		227	257	67	517	104	996	4	142	521
povprečna rast št. zaposl. (v %)	11,64	44,38		41,27	-0,70	-1,24	134,92	16,43	17,80	11,92	2,31	21,70
2008 število podjetij	273	48	515	107	612	5	126	12	498	256	86	1.401
povprečna rast št. zaposl. (v %)	3,43	-1,50	23,57	17,95	79,70	-8,97	18,06	6,72	12,77	40,87	11,21	54,84
2009 število podjetij	133	21	241	52	314	1	55	7	259	145	37	133
povprečna rast št. zaposl. (v %)	-6,04	-8,29	-3,29	-9,17	0,00	-33,33	-2,30	2,83	-4,58	-0,75	-8,87	-6,04
2010 število podjetij	239	45	524	110	609	4	132	13	503	256	87	239
povprečna rast št. zaposl. (v %)	-6,63	0,00	0,00	-2,34	0,00	-30,00	0,00	0,75	0,00	-1,66	0,00	-6,63
2-mestna SKD-koda	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37
2002 število podjetij	202	72	1.159	471	90	300	128	224	72	54	477	41
povprečna rast št. zaposl. (v %)	12,43	8,67	26,23	14,23	3,47	-0,09	6,48	-0,53	17,24	46,52	1,21	16,99
2003 število podjetij	220	74	1.254	486	97	300	121	230	74	62	489	44
povprečna rast št. zaposl. (v %)	84,41	243,30	37,61	16,67	-1,93	15,60	13,31	28,93	10,39	-8,72	23,90	22,53
2004 število podjetij	228	78	1.287	502	100	304	121	236	79	70	490	43
povprečna rast št. zaposl. (v %)	41,52	1,86	51,32	17,58	7,97	8,96	37,46	20,91	12,35	42,17	5,94	2,81
2005 število podjetij	239	82	1.323	506	93	312	118	243	82	70	493	42
povprečna rast št. zaposl. (v %)	6,48	15,31	67,74	10,37	6,29	10,69	-3,50	10,91	406,12	17,24	4,11	155,27
2006 število podjetij	240	94	1.354	533	92	310	115	244	86	71	499	48
povprečna rast št. zaposl. (v %)	41,52	35,09	46,78	35,03	17,28	8,49	8,36	0,29	29,92	31,99	16,15	5,39
2007 število podjetij	248	99	1.471	547	95	312	119	247	95	81	515	54
povprečna rast št. zaposl. (v %)	9,92	35,26	46,11	38,88	29,57	24,65	16,01	9,84	23,06	14,32	40,20	46,17
2008 število podjetij	204	240	444	112	63	355	211	417		206	61	20
povprečna rast št. zaposl. (v %)	7,14	6,38	13,16	233,79	-4,38	24,03	-6,72	38,02		148,37	6,72	183,10
2009 število podjetij	741	112	122	230	54	32	159	124	233	140	29	12
povprečna rast št. zaposl. (v %)	-0,83	-1,17	-6,98	-3,64	-11,09	-1,61	0,00	0,00	0,00	0,00	0,73	0,00
2010 število podjetij	1.502	217	253	450	117	63	351	222	459	379	61	20
povprečna rast št. zaposl. (v %)	0,00	0,00	0,00	-1,89	0,49	0,00	-0,26	0,00	0,00	0,00	0,31	0,25

Vir: AJPES, 2010.

3.5 Izzivi glede motiviranja zaposlenih za podaljšanje statusa delovne aktivnosti

V točki 3.1 smo že zapisali, da so starejši (poleg mladih, žensk in invalidov) skupina, ki se sooča z visokimi stopnjami nezaposlenosti ter manj ugodnimi pogoji zaposlitve na trgu dela. Čeprav se v visoko razvitih država (na Japonskem, v državah zahodne in srednje Evrope, v Združenih državah Amerike in Skandinaviji) diskusiji problematike staranja prebivalstva ni mogoče izogniti (predvsem z vidika zdravstvene oskrbe ter ukrepov pokojninske reforme), je vidik trga dela zanemarjen oziroma pozornost namenjena predvsem obravnavi stališč delodajalcev (Domadenik et al., 2008), ki na splošno starajočim se zaposlenim niso naklonjena.

Zato se v tej točki 3. poglavja osredotočamo predvsem na analizo stališč zaposlenih za podaljšanje statusa delovne aktivnosti, da bi odgovorili na naslednja vprašanja:

- Kako zaposleni ocenjujejo odnos svojih delodajalcev do starejših zaposlenih? Kaj njihov delodajalec naredi za to, da bi starejši zaposleni lahko ostajali dlje delovno aktivni?
- Kaj menijo starejši zaposleni o spremembah pokojninskega sistema, ki se nam obetajo?
- Ali bi možnost fleksibilnih oblik dela prispevala k temu, da bi bili zaposleni pripravljeni ostajati dlje delovno aktivni? Ali bi se želeli upokojiti čim prej, kljub odbitkom (malusom)?
- Kaj zaposleni pričakujejo od življenja po upokojitvi? Se tega obdobja v svojem življenju veselijo ali jih skrbi? Bodo po upokojitvi še naprej aktivni? Če da, s čim se bodo ukvarjali?

Celotno preučevano populacijo sestavljajo prebivalci RS v starosti od 40 do 59 let, ker menimo, da je treba sprejemati ukrepe in promovirati podaljšanje delovne aktivnosti ravno pri populaciji, stari od 40 do 55 oziroma 59 let, ki jo bodo v prihodnosti najbolj bremenile demografske spremembe in prihajajoče spremembe pokojninske in delovne zakonodaje.

Analiza temelji na rezultatih ankete, ki je bila izvedena na namenskem vzorcu, in sicer med starši študentov prvih letnikov Ekonomske fakultete v Ljubljani, v maju 2010. Za tak vzorec smo se odločili, ker smo predvidevali, da je večina staršev študentov prvih letnikov relevantne starosti in bo torej izbrani priložnostni vzorec dovolj skladen s strukturo celotne populacije.

V vzorec smo zajeli 509 posameznikov v starosti od 40 do 59 let. Po spolu se razlikuje od celotne slovenske populacije dane starosti, saj vključuje nadpovprečno visok odstotek žensk. Med 509 anketiranimi je namreč 62,90 % žensk in 36,90 % moških (celotna populacija: 51,14 % moških in 48,86 % žensk). Kljub temu pa z raziskovalnega vidika nadpovprečna zastopanost žensk ni problematična, saj je življenjsko pričakovanje žensk v vseh starostnih razredih višje od življenjskega pričakovanja moških, zato ženskam v večjem številu kot moškim in dlje časa pripadajo pravice iz pokojninske blagajne.

90,60 % anketiranih je bilo v maju 2010 zaposlenih ali samozaposlenih. To je za dobro odstotno točko več, kot je znašala stopnja brezposelnosti, ki je bila maja 2010 po podatkih Statističnega urada RS (2010a) 10,5 %. To pomeni, da se vzorec na tem segmentu dokaj ujema s celotno populacijo.

Največ (36,10 %) anketiranih je (ali je bilo) zaposlenih v velikem podjetju (nad 250 zaposlenih), 20,00 % v srednjem podjetju (od 50 do 249 zaposlenih), 17,90 % v majhnem podjetju (od 10 do 49 zaposlenih), v mikropodjetju (od 2 do 9) 9,60 % in v mikropodjetju (od 0 do 1 zaposleni) 1,40 %. Na to vprašanje je odgovarjalo le 448 od 509 anketiranih, 61 se jih je namreč opredelilo kot samozaposleni, kmetovalci, pomagajoči družinski člani, gospodinjci ali drugo in na to vprašanje niso odgovarjali. Brezposelni, upokojeni in nezmožni za delo pa so upoštevali svojo zadnjo zaposlitev.

Tabela 47: Primerjava značilnosti vzorca in populacije

	Vzorec		Celotna populacija
	Število	%	%
Spol			
Moški	188,0	36,9	51,1
Ženski	320,0	62,9	48,9
Ni odgovora	1,0	0,2	0,0
Skupaj	509,0	100,0	100,0
Starost			
40-44	219,0	43,0	25,2
45-49	182,0	35,8	25,3
50-54	77,0	15,1	25,2
54-59	30,0	5,9	24,3
Stopnja izobrazbe			
Nižja	31,0	6,1	16,7
Srednja	269,0	52,8	60,0
Terciarna	209,0	41,1	23,3
Regija			
Pomurska	9,0	1,8	6,0
Podravska	6,0	1,2	16,1
Koroška	15,0	2,9	3,7
Savinjska	40,0	7,9	13,0
Zasavska	12,0	2,4	2,3
Spodnjeposavska	17,0	3,3	3,5
Jugovzhodna Slovenija	47,0	9,2	7,0
Osrednjeslovenska	221,0	43,4	24,9
Gorenjska	63,0	12,4	9,5
Notranjsko-kraška	28,0	5,5	2,6
Goriška	27,0	5,3	5,9
Obalno-kraška	22,0	4,3	5,6

Vir podatkov o celotni populaciji: Statistične informacije št. 15/2010.

78,90 % od 509 anketiranih po starosti spada v prva dva razreda, in sicer so stari med 40 do vključno 49 let. V tretjem razredu (50 do 54 let) je dobrih 15 % in nad 55 let še 5,90 %. V povezavi s tem ima kar 73,40 % med njimi več kot 20 do 30 let delovne dobe. Vzorec se ne ujema s celotno populacijo, kjer so razredi med seboj skoraj izenačeni.

Med 509 anketiranimi prevladujejo takšni s srednješolsko izobrazbo (52,80 %), sledi terciarna z 41,10 %, najmanj pa je takih z nižjo izobrazbo, in sicer 6,10 %. Ugotavljamo, da značilnosti vzorca na tem segmentu bistveno odstopajo od značilnosti celotne populacije.

V trgovini, vzdrževanju in popravilu motornih vozil je zaposlenih 15,90 %, v predelovalnih dejavnostih 14,50 % ter v dejavnosti javne uprave in obrambe 10,40 %, če naštejemo le tri najpogostejše. V vseh ostalih dejavnostih pa je zaposlenih med 0,40 in 7,90 % anketiranih.

Po poklicih, ki jih opravljajo, je največ anketiranih (21,60 %) v razredu tehniki in drugi strokovni sodelavci, 16,30 % so strokovnjaki, 14,30 % so poklici za storitve, prodajalci in 11,60 % je uradnikov. Ostali poklici se gibljejo med 0,80 in 9,80 %.

Večina anketiranih (43,40 %) živi v osrednjeslovenski regiji, 12,40 % jih je v gorenjski regiji, 9,20 % v jugovzhodni Sloveniji, v vseh drugih regijah manj. Vzorec se tudi na tem segmentu ne ujema s celotno populacijo.

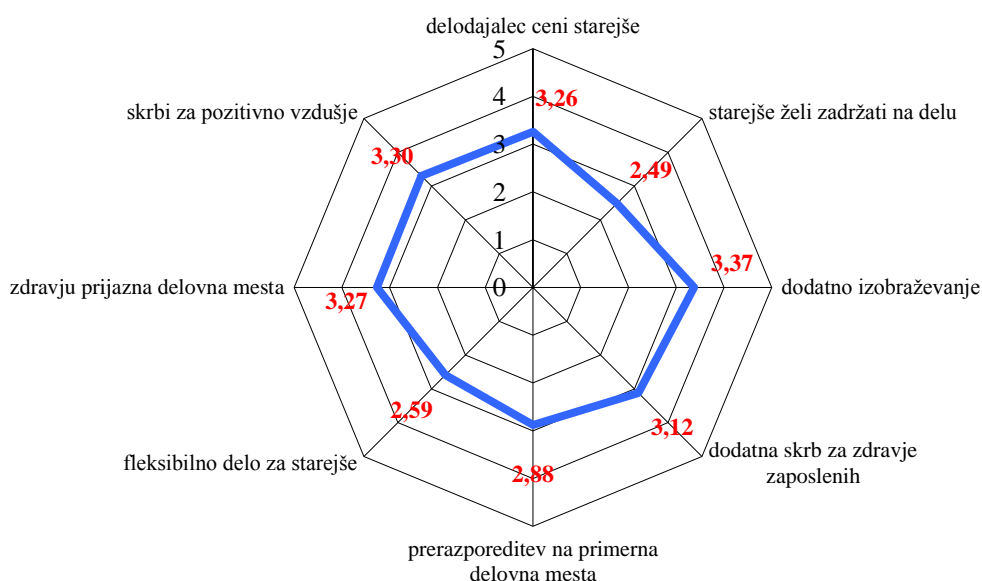
Četudi struktura vzorca v mnogih elementih odstopa od strukture populacije, je analiza odgovorov, pridobljenih z anketiranjem, zanimiva, saj nam omogoča izluščiti ključne spodbude, ki bi zaposlene motivirale, da bi ostajali dlje delovno aktivni in s tem prispevali k višjemu življenjskemu standardu, večji socialni vključenosti starejših ter tako k večji blaginji celotne družbe. To pa so izhodišča, ki so v dani krizni situaciji za oblikovalce ekonomskih politik, ki iščejo spodbude za dvig konkurenčnosti, še posebno pomembna.

3.5.1 Stališča starejših zaposlenih o odnosu delodajalcev do starejših zaposlenih

Odnos delodajalcev do starejših zaposlenih je eden izmed temeljev, brez katerega si podaljševanja delovne aktivnosti ne moremo zamišljati. Iz dosedanjih raziskav (Vehovec, ur., 2008; Domadenik et al., 2008) se vidi, da se delodajalci tega problema sicer zavedajo, vendar pa le malo naredijo za to, da bi starejše zaposlene tudi dejansko zadržali dlje na delovnih mestih.

Na sklop anketnih vprašanj o odnosu delodajalcev do starejših zaposlenih so odgovarjali tisti, ki so se samo opredelili kot zaposleni, ter brezposelni, upokojeni in nezmožni za delo, ki so upoštevali svojo zadnjo zaposlitev. Med 509 vzorčnimi enotami jih je na ta sklop odgovarjalo 447. Anketirani so se na podlagi Likertove lestvice odločali o tem, koliko se strinjajo z navedenimi trditvami o odnosu njihovih delodajalcev do zaposlenih. Odgovor 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjajo, odgovor 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjajo. Na Sliki 41 so prikazana ocenjena povprečja odgovorov pri posameznih trditvah.

Slika 41: Grafični prikaz odgovorov na sklop trditve »Odnos delodajalcev do starejših zaposlenih (mnenje zaposlenih)«

V oči najbolj bode najnižje povprečje med odgovori (2,49) pri trditvi, da želi delodajalec zaposlene zadržati na delu tudi po izpolnitvi pogojev za upokojitve. Prav tako so nizka povprečja odgovorov pri trditvah o prerazporeditvi starejših zaposlenih na delovna mesta, primerna njihovim zmožnostim (2,88), in pri uvajanju fleksibilnih oblik dela, da bi starejši lahko ostajali dlje delovno aktivni (2,59). Najvišje povprečje v tem sklopu (3,37) ugotavljamo pri trditvi, da delodajalec omogoča zaposlenim dodatno izobraževanje za ohranitev delovne zmožnosti, kar je sicer pozitivno, vendar je v nadaljevanju razvrednoteno z nižjim povprečjem odgovorov glede prilagajanja delovnih mest starejšim in uvajanja fleksibilnih oblik dela. S tem se potrjuje, da delodajalci sicer cenijo starejše zaposlene, da pa po drugi strani ne naredijo dovolj, da bi jih na delovnem mestu dejansko tudi zadržali (prilagajanje delovnih mest starejšim, fleksibilne oblike dela, izobraževanje, dodatna skrb za zdravje, ...).

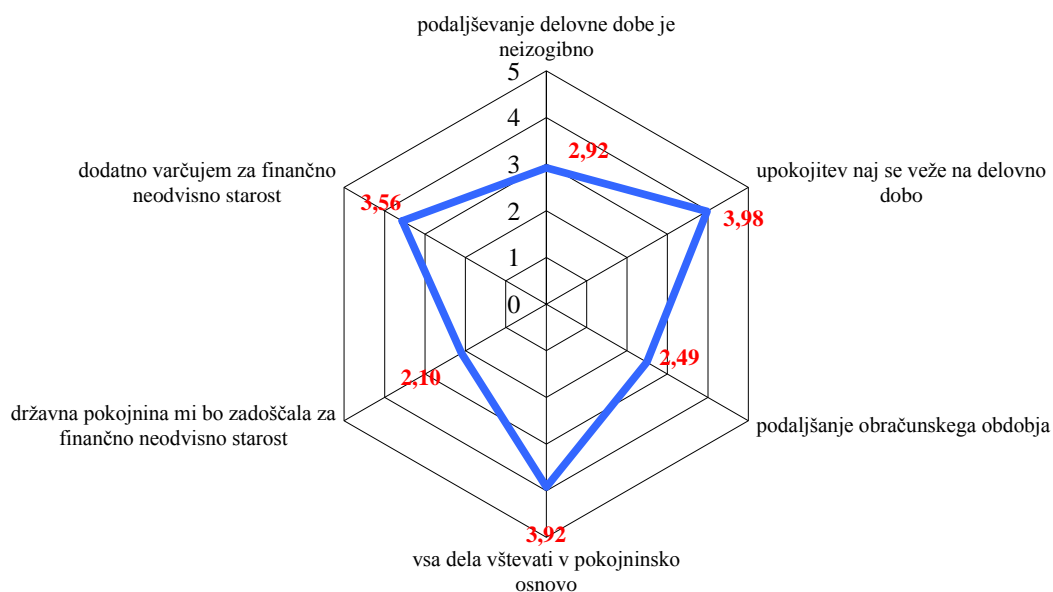
3.5.2 Stališča starejših zaposlenih o pokojninskem sistemu

Spremembe pokojninske zakonodaje sprožajo tako v svetu kot tudi pri nas velik odpor pri zaposlenih, študentih in javnosti nasploh. Poglejmo, kaj anketirani menijo o trditvah v zvezi s pokojninskim sistemom v Sloveniji v drugem sklopu ankete.

Visoko strinjanje (5) s postavljenima trditvama ugotavljamo pri trditvi »Upokojitev naj se veže na delovno dobo« (ne na starost) – več kot 49 % odgovarjajočih in pri trditvi »Vsa dela naj se všttevajo v pokojninsko osnovo«, kjer je z oceno 5 odgovorilo kar 43,50 %. Zato sta ocenjeni povprečji pri teh dveh trditvah skoraj 4. Anketirani v glavnem izražajo odkrit dvom o tem, ali jim bo državna pokojnina zadoščala za finančno neodvisno starost, zato ne preseneča tudi nadpovprečno strinjanje s trditvijo, da za finančno neodvisno starost dodatno varčujejo. Večina pa se ne strinja s trditvijo, da je

podaljševanje delovne dobe neizogibno. Kar 66,10 % je namreč pri tej trditvi svoje (ne)strinjanje ocenilo z oceno od 1 do 3 (povprečje vseh odgovorov le 2,92). Prav tako se ne strinjajo s podaljševanjem obračunskega obdobja – 78,5 % odgovorov med 1 in 3 (povprečje le 2,49). Visoko, (več kot 66 %) nestrinjanje s podaljševanjem delovne dobe odraža splošno klimo v naši državi (pa tudi širše) glede spreminjanja pokojninske zakonodaje v tem smislu, kar kaže na skoraj popoln neuspeh vlade in drugih državnih organov pri "prepričevanju" državljanov o nujnosti reforme zaradi prilagajanja zaostrenim demografskim, gospodarskim in javnofinančnim okoliščinam. Povedano grafično prikazuje slika 42.

Slika 42: Grafični prikaz odgovorov na sklop trditev »Spremembe pokojninske zakonodaje in varčevanje za starost«

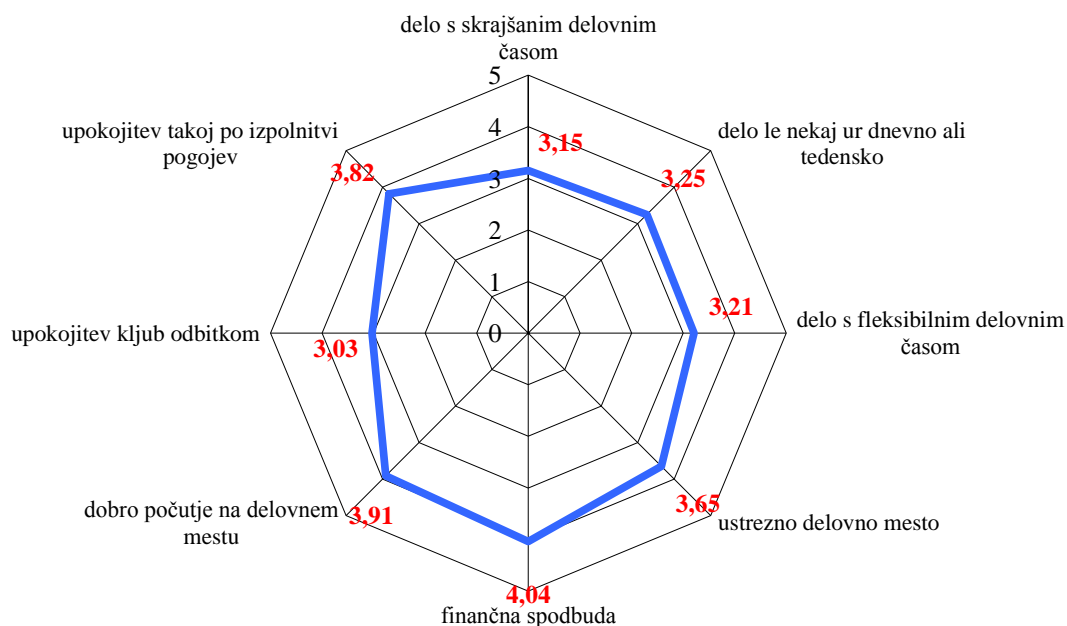
3.5.3 Stališča starejših zaposlenih v zvezi s podaljšanjem delovne aktivnosti

Poglejmo, kaj o podaljšanju delovne aktivnosti s fleksibilnimi oblikami zaposlitve, ki v večini držav EU prinaša ugodne rezultate na področju zaposlovanja, menijo anketirani. Najvišje povprečje strinjanja z mojimi trditvami zasledimo prav pri trditvah, zastavljenih v tem sklopu ankete, iz česar lahko sklepamo, da so anketirani v glavnem pripravljeni podaljšati delovno aktivnost z različnimi oblikami fleksibilnega dela.

Najvišje povprečje odgovorov (4,04) beležimo pri trditvi, da bi bili anketirani pripravljeni podaljšati delovno aktivnost v primeru, če bi se jim to finančno izplačalo. Kar 229 anketiranih (45,20 %) se je namreč popolnoma strinjalo s to trditvijo (ocena 5), dodatnih 145 (28,60 %) pa jih je odgovorilo z oceno 4. Torej, če povzamemo, kar 73,80 % anketiranih je pripravljenih podaljšati delovno aktivnost, če bi se jim to finančno izplačalo.

Visoko povprečje zasledimo tudi pri trditvi, da bi bili anketirani pripravljene podaljšati delovno aktivnost, če bi se na delovnem mestu dobro počutili (povprečje 3,91). S povprečjem 3,82 sledi strinjanje s trditvijo, da se želijo upokojiti takoj po izpolnitvi pogojev za upokojitev, kar je bilo jasno tudi že iz predhodne raziskave. Razmeroma visoko je tudi strinjanje s trditvijo, da bi delovno aktivnost podaljšali, če bi imeli ustrezno delovno mesto (3,65). Povedano grafično prikazuje slika 43.

Slika 43: Grafični prikaz odgovorov na sklop trditev »Podaljšanje delovne aktivnosti ali čimprejšnja upokojitev«

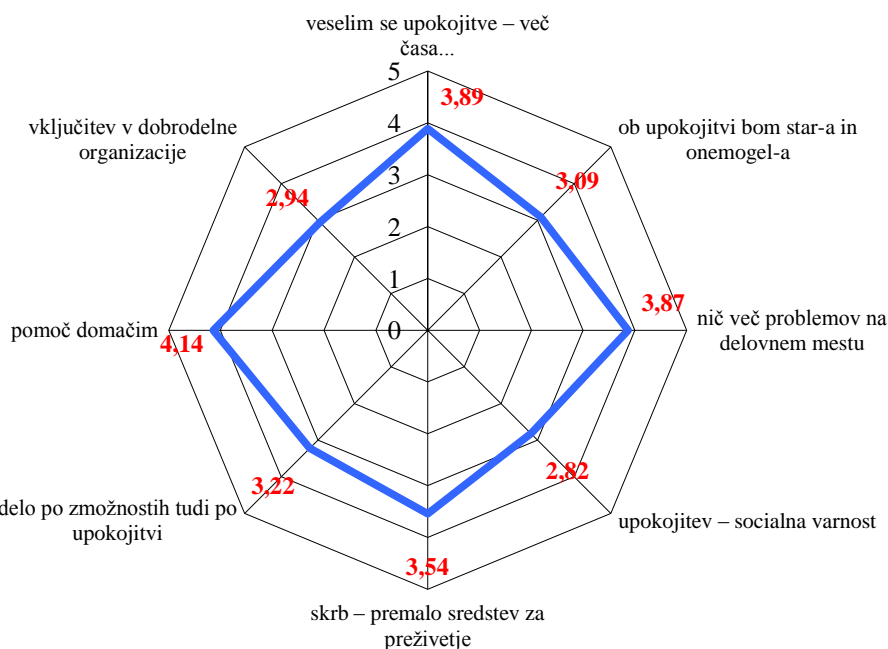
3.5.4 Stališča starejših zaposlenih v zvezi s časom po upokojitvi

Na sklop vprašanj, vezan na obdobje po upokojitvi, niso odgovarjali le anketirani, ki so se opredelili kot že upokojeni (takih je bilo 13 od 509).

Razgovori, opravljeni v fazi priprave anketnega vprašalnika, so pokazali, da si večina ljudi želi hitro upokojitev, niti bonusi niti malusi jih ne bi prepričali o nasprotnem. Nekateri od upokojitve pričakujejo določeno socialno varnost pred brezposelnostjo, predvsem pa se jih večina veseli prostega časa za ukvarjanje s stvarmi, ki jih veselijo, brez stresa in po svojih zmožnostih. Nekateri nameravajo delati tudi po upokojitvi, če jim bo zdravje dopuščalo, drugi se bodo posvetili negi ostarelih družinskih članov, varstvu vnukov, se vključili v razne neprofitne organizacije ali opravljali razna priložnostna dela za izboljšanje življenjskega standarda. Zato visoko povprečje anketnih odgovorov (3,89) pri trditvi, da se anketirani veselijo upokojitve, ker bodo takrat imeli več časa za ukvarjanje s stvarmi, ki jih veselijo, ne preseneča. Le malo nižje (3,87) je povprečje odgovorov pri trditvi, da se veselijo, ker se jim ne bo treba več ukvarjati s problemi na delovnem mestu. Najvišje povprečje (4,14) smo (pričakovano) dobili pri trditvi, da bodo po upokojitvi pomagali domačim

(otrokom, vnukom, staršem), o čemer so v večini govorili tudi sogovorniki v moji prejšnji raziskavi. Povedano grafično prikazuje Slika 44.

Slika 44: Grafični prikaz odgovorov na sklop trditev »Čas po upokojitvi«

Ker so številni sodelujoči v predhodni raziskavi navajali, da bodo po upokojitvi pomagali domačim, in ker je bila to tudi ena izmed idej za aktivno staranje, ki je bila sprožena v okviru posveta »Strategija varstva starejših do leta 2010«, smo z anketo preverili tudi pripravljenost anketiranih na vključitev v dobrodelne organizacije (pomoč ostarelim na domu ipd.).

Nekoliko presenetljivo je med najnižjimi povprečji prav odgovor na trditev o vključitvi v dobrodelne organizacije (2,94), kar se nekako ne ujema z odgovori v predhodni raziskavi in pomeni, da anketirani niso najbolj naklonjeni vključevanju v dobrodelne organizacije oziroma se po upokojitvi ne nameravajo ukvarjati z družbeno koristnim prostovoljnim delom. Mogoče k temu prispeva tudi dejstvo, da se jih večina zaveda, da bo treba delati (služiti) tudi po upokojitvi, če si bodo hoteli zagotoviti finančno varno starost.

3.5.5 Priporočila odločevalcem

Da bi se v prihodnje lahko uspešno soočili z izzivi, ki jih prinaša tako staranje prebivalstva nasploh kot tudi staranje delovno aktivnega prebivalstva, moramo torej čim prej najti načine, kako zaposlene motivirati, da bodo sploh pripravljeni ostajati dlje delovno aktivni. Na osnovi ugotovitev anketnega raziskovanja snovalcem politik in neposrednim akterjem na področju aktivnega in kakovostnega staranja pri nas priporočamo nekaj ukrepov, ki bi morali biti naravnani predvsem na promocijo starejše delovne sile in na osveščanje o tem, da je daljša delovna aktivnost nujna:

- prilagajanje delovnih mest in delovnih procesov starejšim zaposlenim,
- prilagajanje oblik zaposlitev: delo s skrajšanim delovnim časom, druge oblike fleksibilnega dela, ki bi bile prilagojene tudi družini (skrb za ostarele domače),
- finančne spodbude za tiste, ki želijo delati dlje, in za njihove delodajalce,
- ustvarjanje pozitivne klime na delovnem mestu,
- spodbujanje vseživljenjskega učenja in zaposlovanja starejših s promoviranjem enakih možnosti za vse starostne skupine,
- osveščanje zaposlenih, da morajo predvsem sami aktivno načrtovati svojo delovno kariero, izkoristiti vse možnosti usposabljanja in učenja, da bodo konkurenčni na trgu delovne sile tudi v starejših letih,
- omejevanje spodbud delodajalcem za odpuščanje starejših delavcev in ta sredstva nameniti za prilagajanje delovnih mest starejšim zaposlenim,
- uvedba programov za preprečevanje in zmanjševanje kroničnih bolezni, večja skrb za zdravje zaposlenih,
- na vse načine promovirati zaposlovanje starejših, tudi tistih že upokojenih, ter razvijati zavedanje o prednostih starejših in tudi o njihovih specifičnih potrebah.

Na temelju izkušenj drugih držav, ki so na tem področju daleč pred nami, se je treba zavedati, da sprememb ne moremo uvesti čez noč, četudi so še tako nujne. To so občutili tudi snovalci reforme našega pokojninskega sistema, ki so se trudili, da bi dosegli cilj, ki je med volivci nepriljubljen, to je zvišanje upokojitvene starosti. Menimo, da je kljub hudi gospodarski krizi predvsem sprememba miselnosti predstavnikov države, delodajalcev, zaposlenih in ostalih zainteresiranih javnosti (ob ustreznih zakonskih temeljih) tisti izziv, s katerim se je treba soočiti pri sistematični promociji zaposlovanja starejših.

SKLEPNA BESEDA

Trg dela je ena glavnih institucionalnih značilnosti gospodarstev, ki med drugim močno vpliva na konkurenčnost in gospodarsko rast v državi ter seveda tudi na blaginjo prebivalcev. Ravno zato je danes trg dela v ospredju ekonomskih debat. Slovenija ima precej rigiden trg dela, na kar opozarjajo tako mednarodne primerjave kot tudi stalne obljube o reformah. Vedeti moramo, da pomanjkljivosti institucionalne strukture trga dela povzročajo številne probleme tako na strani ponudbe kot tudi na strani povpraševanja na trgu dela. Z vidika Slovenije je smiselno izpostaviti probleme strukturne brezposelnosti ter počasnega prestrukturiranja podjetij.

Namen naše analize je bil predstaviti stanje na trgu dela od leta 2000 dalje in podrobneje analizirati izbrane teme: položaj mladih na trgu dela, zaposlovanje diplomantov, značilnosti zaposlovanja in stroškov dela v podjetjih, analiza plač ter izziv motiviranja zaposlenih za podaljšanje delovne aktivnosti.

V analiziranem obdobju, torej v obdobju med 2000 in 2011, se je stanje na trgu dela v Sloveniji precej spremenilo. Trg dela je najprej sledil pozitivnim gospodarskim trendom, tako da se je povečevalo število aktivnih in delovno aktivnih (do 2007), padalo pa je število brezposelnih. V analiziranem obdobju se je, kot kažejo strukturne značilnosti, poslabšal položaj mladih, žensk in tudi dolgotrajno brezposelnih na trgu dela. Po letu 2008 se je začel sicer njihov položaj, merjen s pomočjo odstotka posameznega tipa v celotni brezposelnosti, izboljševati, vendar predvsem zaradi povečanega priliva predvsem moških in brezposelnih nasploh zaradi učinkov krize.

Če primerjamo Slovenijo s povprečjem EU, lahko rečemo, da so bile osnovne silnice gibanja podobne. Na določenih področjih smo seveda nadpovprečni (stopnja delovne aktivnosti, zaposlenost žensk, brezposelnost, hitrejša zniževanje dolgotrajne brezposelnosti), drugje pa slabši od povprečij EU, predvsem na področju zaposlovanja starejših.

Raziskava je zlasti natančno analizirala položaj mladih na trgu dela. Predvsem med 2006 in 2008 je delež brezposelnih v razredu od 18 do 25 let upadal, tudi zaradi izobraževanja. Od leta 2003 dalje je mogoče razbrati intenzivnejše upadanje števila brezposelnih z nižjo stopnjo izobrazbe (I.-V.), manj pa med najvišje izobraženimi. Sicer pa se število mladih brezposelnih giblje podobno kot vseh brezposelnih – ko število prvih raste, raste tudi število drugih. Analiza pokaže tudi, da so med mladimi v slabšem položaju mlade ženske ter tisti, ki imajo najnižje stopnje izobrazbe (ISCED med 0 in 2).

Na dogajanje na trgu dela je imelo z vidika mladih pomemben vpliv izobraževanje. Število diplomantov terciarnega izobraževanja se je namreč v letih med 1996 in 2010 podvojilo, v primerjavi z letom 1990 pa celo potrojilo. Natančnejši podatki o številu diplomantov od leta 2007 do 2011 kažejo, da se je število diplomantov dodiplomskih programov v tem obdobju povečalo za 23,3 %, magistrskih za 15,4 % in doktorskih za 26 %. Poglavje o prehodu diplomantov na trg dela nato ločeno analizira trende zaposlovanja po posameznih programih in področjih izobraževanja. Analiza posebej obravnava diplomante, ki so študirali redno, kajti prehod diplomantov, ki so študirali izredno, na trg

dela se zelo razlikuje od prehoda rednih študentov. Velika večina (več kot 90 %) diplomantov, ki so študirali izredno, je bila zaposlena že pred samim formalnim zaključkom študija. Diplomanti, ki so študirali redno, pa so bili pri iskanju zaposlitve različno uspešni glede na program, ki so ga zaključili, in glede na področje izobraževanja. Na podlagi razpoložljivih podatkov analiza ugotavlja, da so bili pri iskanju zaposlitve najuspešnejši diplomanti višješolskih programov s področja tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva. Enako so bili skupaj z diplomanti zdravstva in sociale med najuspešnejšimi tudi diplomanti omenjenega področja, ki so zaključili visokošolski strokovni program (stari). Med najmanj uspešnimi so diplomanti storitev in družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved. Pri interpretaciji pa je potrebna previdnost. Analiza namreč ne razkriva podatkov o zaposljivosti diplomantov omenjenih programov s področja umetnosti in humanistike, za katere druge študije ugotavljajo, da so med najmanj zaposljivimi (Farčnik in Domadenik, 2012). Med diplomanti starih univerzitetnih programov so bili v preučevanem obdobju najuspešnejši diplomanti zdravstva in sociale, ki jim ponovno sledijo diplomanti tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva ter naravoslovja, matematike in računalništva. V povprečju so bili pri iskanju zaposlitve med najmanj uspešnimi diplomanti umetnosti in humanistike ter storitev. V preučevanih letih je bilo število diplomantov bolonjskih programov različnih področij izobraževanja premajhno za natančno razkritje in analizo. Na podlagi podatkov za leta 2007, 2008 in 2009 je mogoče opaziti tudi negativen trend prehoda diplomantov na trg dela, ki se sicer različno odraža po področjih izobraževanja, kar je mogoče pripisati ekonomskemu stanju v času vstopa diplomantov na trg dela.

Zaposlenost in nezaposlenost sta primarno odvisni od delovanja oziroma uspešnosti gospodarskih subjektov, podjetij. Podatki tako kažejo, da je v letih med 2002 in 2008 prišlo do premika velikostne porazdelitve k večjim podjetjem. Z vidika zaposlovanja so bila v tem obdobju najbolj dinamična podjetja, ki so imela od 11 do vključno 50 zaposlenih, stroški dela pa so z velikostjo podjetij rasli. Opaziti je mogoče tudi precejšnje razlike med panogami.

Ena najzanimivejših in najpomembnejših kategorij na trgu dela so plače, ki so v preučevanem obdobju (2000–2008, 2009–2010 ločeno zaradi spremenjene metodologije) nominalno in realno rasle. Najvišje plače so imeli do leta 2008 v dejavnostih finančne storitve ter informacijsko-komunikacijske storitve. Gospodarska kriza je spremenila tako dinamiko kot tudi razmerja med panogami. Razlike obstajajo, seveda tudi med regijami, najvišje plače so bile v osrednjeslovenski regiji, najnižje pa v pomurski.

Da bi se v prihodnje lahko uspešno soočili z izzivi, ki jih prinaša tako staranje prebivalstva nasploh kot tudi staranje delovno aktivnega prebivalstva, moramo torej čim prej najti načine, kako zaposlene motivirati, da bodo sploh pripravljeni ostajati dlje delovno aktivni.

Na temelju izkušenj drugih držav, ki so na tem področju daleč pred nami, se je treba zavedati, da sprememb ne moremo uvesti čez noč, četudi so še tako nujne. To so občutili tudi snovalci reforme našega pokojninskega sistema, ki so se trudili, da bi dosegli cilj, ki je med volivci nepriljubljen, to je povišanje upokojitvene starosti. Menimo, da je kljub hudi gospodarski krizi predvsem sprememba miselnosti predstavnikov države, delodajalcev, zaposlenih in ostalih zainteresiranih javnosti, ob ustreznih zakonskih temeljih, tisti izziv, s katerim se je treba soočiti pri sistematični promociji zaposlovanja starejših.

LITERATURA IN VIRI

1. APJES. (2010). Podatkovna baza Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. Ljubljana: APJES.
2. Allen, J., & van der Velden, R. (2007). *Transitions from higher education to work*. Maastricht: Maastricht University.
3. Allen, J., & van der Velden, R. (Eds.). (2009). *Competencies and early labour market careers of higher education graduates, report on the large-scale graduate survey*. HAGESCO: University of Ljubljana, Faculty of Social Sciences.
4. Allen, J., Coenen, J. & Humburg, M. (2011). The Transition and Early Career. V. Allen, J., Pavlin, S. & van der Velden, r. (Ur.), *Competences and Early Labour Market Careers of Higher Education Graduates in Europe*. Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Social Sciences.
5. Bartolj, T., Ahcan, A., Feldin, A. & Polanec, S. (2012). Evolution of Private Returns to Tertiary Education during Transition: Evidence from Slovenia. LICOS Discussion Papers31412, LICOS - Centre for Institutions and Economic Performance, KU Leuven.
6. Bell, D.N.F. & Blanchflower, D.G. (2011). Young People and the Great Recession. *Oxford Review of Economic Policy*, 27, str. 241–267.
7. Benabou, R. (2000). Unequal Societies: Income Distribution and the Social Contract. *American Economic Review* 90(1), 96–129.
8. Bertola, G., Driffill, J., James, H., Sinn, H-W, Sturm, J-E & Valentinyi, A. (2013). Labour Market Reform and Youth Unemployment. V CESinfo Group Munich (ed.) *EEAG Report on the European Economy*. Munich: CESinfo Group, str. 73–94
9. Bosi, L., & Gumus, G. (2011). Income inequality, mobility and the welfare state. *IZZA Discussion Paper Series*, No. 5909. Najdeno 12. maja 2013 na <http://ftp.iza.org/dp5909.pdf>.
10. Calmfors, L. (1998). Macroeconomic policy, wage setting and employment: What difference does the EMU make? Paper prepared for Oxford economic policy review, Stockholm University, Institute for international economic studies, URL: <http://www.iies.su.se/publications/seminarpapers/657.pdf>, 11. 3. 08
11. Caroleo, F. E., & Pastore, F. (2007). The youth experience gap: explaining differences across eu countries. *Quaderni del Dipartimento di Economia, Finanza e Statistica No. 41/2007*. Perugia: Università di Perugia, Dipartimento Economia, Finanza e Statistica.
12. Damijan, J. & Kostevc, Č. (2011). Trade liberalisation and economic geography in CEE countries: the role of FDI in the adjustment pattern of regional wages. *Post-Communist Economies*, 2011, 23(2), 163–189
13. Dikhanov, Y. (2005). Trends in global income distribution, 1970–2000, and scenarios for 2015. *Human Development Report Occasional Papers*, 2005/8. Najdeno 21. maja 2013 na http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2005/papers/HDR2005_Dikhanov_Yuri_8.pdf.
14. Domadenik, P., Drame, M. & Farčnik, D. (2010). The school-to-work transition of business graduates in Slovenia = Prelazak diplomanata poslovnih škola u Sloveniji iz obrazovanja u zaposlenost. *Revija za socialnu politiku*, 17(2), str. 299–324.
15. Domadenik, P., Ograjenšek, I. & Redek, T. (2008). *Ageing in Slovenia and the European Union: the macroeconomic and the microeconomic perspective*. 1. natis. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2008. 77 str., graf. prikazi.
16. European Union. (2013). *Tackling the gender pay gap in the European Union*. Luxemburg: Publications Office of the European Union. Najdeno 21. maja 2013 na http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/gpg_brochure_2013_final_en.pdf.
17. Eurostat Yearbook. (2008). Najdeno in dostopano med http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_publication_code=KS-CD-07-001.

18. Eurostat. (2012). Spletna podatkovna baza. Najdeno in dostopano med 1. 4. 2009 in 30. 10. 2012 na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>.
19. Eurostat. (2013). Spletna podatkovna baza. Najdeno in dostopano med 1. januarjem in 15. februarjem na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>.
20. Farčnik, D. & Domadenik, P. (2012). Has the Bologna reform enhanced the employability of graduates? Early evidence from Slovenia. *International journal of manpower*, 33(1): 51–75.
21. Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *American Economic Review*, March, 2-28.
22. Metodološka pojasnila 'Trg dela'. (2009). Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno 15. 8. 2009 na http://www.stat.si/metodologija_pojasnila.asp?pod=7.
23. Kolar, J. & Komljenovič, J. (ur.). (2011). *Drzna Slovenija: Nacionalni program visokega šolstva 2011–2020*. Ljubljana: Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.
24. Prašnikar J. (ur.). (2012). *Comparative company success in dealing with external shock: The case of Western Balkan, Club Med Countries, and Core Europe*. Ljubljana: Časnik Finance.
25. Scarpetta, S., Sonnet A. & Manfredi, T. (2010). Rising Youth Unemployment During The Crisis: How to Prevent Negative Long-term Consequences on a Generation? OECD Social Employment and Migration Working Paper 106.
26. Schomburg, H. & Teichler, U. (Ur.). (2006). *Higher education and graduate employment in Europe, results from graduate surveys from twelve countries*. Dordrecht: Springer.
27. Shimer, R. (2001). The Impact of Young Workers on the Aggregate Labour Market. *Quarterly Journal of Economics*, 116, str. 969–1007.
28. Stanovnik, T. & Verbič, M. (2012). Porazdelitev plač in dohodkov zaposlenih v Sloveniji v obdobju 1991–2009. *IB revija*, XLVI(1), 57–71.
29. Statistične informacije št. 15/2010. (2010). Statistični urad Republike Slovenije.
30. Statistični letopis. (2008). Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno med 1. in 10. 7. 2009 na <http://www.stat.si/letopis/LetopisVsebina.aspx?poglavje=12&lang=si>.
31. Statistični letopis. (2009). Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno med 1. in 10. 7. 2010 na <http://www.stat.si/letopis/LetopisPrvaStran.aspx?leto=2009&jezik=si>.
32. Statistični letopis. (2011). Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno med 15. 10. 2012 in 2. 11. 2012 na <http://www.stat.si/letopis/letopisprvastran.aspx>.
33. Statistični letopis. (2012). Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno med 12. 8. 2013 in 20. 8. 2013 na <http://www.stat.si/letopis/letopisprvastran.aspx>.
34. Statistični urad Republike Slovenije. (2010a). Mikropodatki o študentih, diplomantih in SRDAP. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
35. Statistični urad Republike Slovenije (2010b): Najdeno 5. 12. 2012 na http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3282.
36. Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2011). Statistični urad – SI-STAT - spletna podatkovna baza. Najdeno med 1. 4. 2009 in 2. 11. 2011 na <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp>.
37. Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2012a). Statistični urad – SI-STAT - spletna podatkovna baza. Najdeno med 1. 1. 2012 in 2. 11. 2012 na http://www.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp.
38. Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2012b). Interaktivni statistični atlas. Ljubljana: Statistični urad RS. Najdeno novembra 2012 na <http://www.stat.si/iatlas.asp>
39. Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2013). Statistični urad – SI-STAT - spletna podatkovna baza. Najdeno med 1. 1. 2013 in 1. 3. 2013 na <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp>.

40. Teichler, U. (2002) University reform and governance in Germany. In A. Arimoto (Ed.) *University reform and academic governance reconsidered*, (pp. 17-29). Hiroshima: Hiroshima University, Research Institute for Higher Education.
41. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2012). *Jesenska napoved gospodarskih gibanj*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj. Najdeno 3. januarja na http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/napovedi/jesen/2012/JNGG_2012.pdf.
42. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2013a). Tekoča gospodarska gibanja. Najdeno 17. februarja 2013 na http://www.umar.gov.si/informacije_za_javnost/obvestila_in_sporocila_za_javnost/obvestilo/zapisi/tekoca_gospodarska_gibanja-a9e70e4350/1/
43. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2013b). Komentar zimske napovedi Evropske komisije. Najdeno 17. februarja na http://www.umar.gov.si/informacije_za_javnost/obvestila_in_sporocila_za_javnost/obvestilo/zapisi/komentar_zimske_napovedi_evropske_komisije/31/?tx_ttnews%5Byear%5D=2013&tx_ttnews%5Bmonth%5D=2&cHash=fdea041b58.
44. Vehovec, M. (ur.). *New perspectives on a longer working life in Croatia and Slovenia*. Zagreb: The Institute of Economics: Friedrich-Ebert Stiftung, 2008.
45. Zakon o državni statistiki – ZDSta. (1995). Uradni list RS, št. 45/1995, spremembe Uradni list RS, št. 9/2001, 47/2009, Odl. US:U-I-54/06-32, 48/2009 popr.
46. Zakon o urejanju trga dela – ZUTD. (2010). Uradni list RS, št. 80/2010.
47. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2013). Najdeno 29. 11. 2013 na http://www.ess.gov.si/_files/5121/Trg_dela_oktober_2013.doc_
48. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2009). Trg dela v številkah. Najdeno med 10. 6. in 10. 9. 2009 na http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/statisticni_podatki.htm.
49. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2010a). Trg dela v številkah. Najdeno med 20.7. in 30.8. 2010 na http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah_
50. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2010b). Podatki o brezposelnih, pripravljeni za potrebe analize za projekt Analiza institucionalne strukture trga dela v Sloveniji.
51. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2012). Trg dela v številkah. Najdeno med 10.11. in 20.11. 2012 na http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah_
52. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2013). Najdeno med 5.4. in 10.4. 2010 na http://www.ess.gov.si/trg_dela/aktualno_o_trgu_dela.

PRILOGE

Priloga 1: Šifrant ISCED

Tabela A1: Šifrant ISCED

Šifra kategorije	Deskriptor
1	Programi temeljnega izobraževanja
8	Opismenjevanje in računanje
9	Osebnostni razvoj
14	Izobraževanje učiteljev in izobraževalne vede
21	Umetnost
22	Humanistika
31	Družbene in vedenjske vede
32	Novinarstvo in družboslovna informatika
34	Poslovne in upravne vede
38	Pravo
39	Družbene vede, poslovne vede in pravo, d.n.
42	Vede o živi naravi
44	Vede o neživi naravi
46	Matematika in statistika
48	Računalništvo
49	Znanost, matematika in računalništvo, d.n.
52	Tehnika
54	Proizvodnja in tehnologija
58	Arhitektura in gradbeništvo
59	Tehnika, proizvodne tehnologije, gradbeništvo, d.n.
62	Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo
64	Veterina
72	Zdravstvo
76	Socialne storitve
81	Osebne storitve
84	Transportne storitve
85	Varstvo okolja
86	Varovanje
99	Drugo (ni mogoče razvrstiti)

Priloga 2: Šifrant dejavnosti po klasifikaciji SKD

Tabela A2: Dvomesne šifre dejavnosti po klasifikaciji SKD

Šifra	Naziv SKD panoge
1	Kmetijstvo in lov ter z njima povezane storitve
2	Gozdarstvo in gozdarske storitve
5	Ribištvo in ribiške storitve
10	Pridobivanje črnega premoga, rjavega premoga, lignita in šote
11	Pridobivanje surove nafte in zemeljskega plina
14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin
15	Proizvodnja hrane, pijač in krmil
17	Proizvodnja tekstilij
18	Proizvodnja oblačil in krznenih izdelkov
19	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov
20	Obdelava, predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame, protja, razen pohištva
21	Proizvodnja vlaknin, papirja in kartona
22	Založništvo, tiskarstvo
23	Proizvodnja koksa, naftnih derivatov in jedrskega goriva
24	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov in umetnih vlaken
25	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas
26	Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov
27	Proizvodnja kovin
28	Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav
29	Proizvodnja strojev in naprav
30	Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov
31	Proizvodnja električnih strojev in naprav
32	Proizvodnja radijskih, televizijskih in komunikacijskih naprav in opreme
33	Proizvodnja medicinskih, finomehaničnih in optičnih instrumentov in naprav
34	Proizvodnja motornih vozil, pikolic in polpikolic
35	Proizvodnja drugih vozil in plovil
36	Proizvodnja pohištva, druge predelovalne dejavnosti
37	Reciklaža
40	Oskrba z električno energijo, plinom, paro in toplo vodo
41	Zbiranje, čiščenje in distribucija vode
45	Gradbeništvo
50	Prodaja, vzdrževanje in popravila motornih vozil
51	Posredništvo in trgovina na debelo, razen prodaje motornih vozil
52	Trgovina na drobno razen z motornimi vozili
55	Gostinstvo
60	Kopenski promet, cevovodni transport
61	Vodni promet
62	Zračni promet
63	Pomožne prometne dejavnosti, dejavnosti potovalnih in turističnih organizacij
64	Pošta in telekomunikacije
65	Finančno posredništvo, razen zavarovalništva in dejavnosti pokojninskih skladov
67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu
70	Poslovanje z nepremičninami
71	Dajanje strojev in opreme brez upravljalcev v najem, izposojanje izdelkov široke uporabe
73	Raziskovanje in razvoj
74	Druge poslovne dejavnosti
80	Izobraževanje
85	Zdravstvo in socialno varstvo
90	Dejavnosti javne higiene
91	Dejavnosti združenj in organizacij
92	Rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti
93	Druge storitvene dejavnosti